

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark

FORSLAG

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark. Forslaget omfatter 26 verneområder fordelt på 14 naturreservater, ett landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning, tre plante- og dyrefredningsområder, to dyrefredningsområder, fire plantefredningsområder og to naturminner. Områdene har et samlet areal på ca. 1 900 dekar, hvorav ca 82 dekar er sjøareal. Deler av arealet ligger på statsgrunn, og dette utgjør ca 420 dekar.

De foreslåtte verneområdene er:

1. Hitterødbekken naturreservat	9,5 dekar	Porsgrunn kommune
2. Tangendammen dyrefredningsområde kommune	11 dekar	Porsgrunn
3. Kjørholt dyrefredningsområde kommune	4,5 dekar	Porsgrunn
4. Stranda naturreservat	58 dekar	Porsgrunn kommune
5. Hellås naturreservat kommune	90 dekar	Porsgrunn
6. Ørstvethalvøya plante- og dyrefredningsomr.	29 dekar	Porsgrunn kommune
7. Risøya plantefredningsområde kommune	39 dekar	Porsgrunn
8. Blekebakken naturreservat	21 dekar	Porsgrunn kommune
9. Langøya landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning mune	495 dekar	Bamble kom-
10. Gjermundsholmen naturreservat	14 dekar	Bamble kommune
11. Krogshavn plantefredningsområde	3 dekar	Bamble kommune
12. Stokkeåsen naturminne mune	11,75 dekar	Bamble kom-
13. Åbyelva naturreservat	46 dekar	Bamble kommune
14. Gårdemma naturreservat mune	21 dekar	Bamble kom-
15. Baneåsen plantefredningsområde	6,5 dekar	Bamble kommune
16. Valberg naturreservat	246 dekar	Kragerø kommune
17. Malmhella plantefredningsområde	3 dekar	Kragerø kommune

18. Ødegården naturreservat mune	317 dekar	Kragerø kom-
19. Hellesengtjenna naturreservat mune	31 dekar	Kragerø kom-
20. Berg plante- og dyrefredningsområde mune	37 dekar	Kragerø kom-
21. Bråtane naturminne mune	0,7 dekar	Kragerø kom-
22. Kammerfossåsen naturreservat kommune	ca 69 dekar	Kragerø
23. Frydensborg plante- og dyrefredningsområde	125 dekar	Kragerø kommune
24. Sandbakken naturreservat mune	ca 30 dekar	Kragerø kom-
25. Brattøykollen naturreservat	106 dekar	Kragerø kommune
26. Storkollen naturreservat mune	47 dekar	Kragerø kom-

HJEMMELSGRUNNLAG

De foreslåtte områdene i "Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark" representerer et bredt spekter av spesielle naturområder og naturforekomster som kvalifiserer for vern etter naturvernloven. På denne bakgrunn foreslås det etablert 14 naturreservater i medhold av naturvernloven § 8, ett landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning i medhold av naturvernloven §§ 5, 13 og 14, tre plante- og dyrefredningsområder i medhold av naturvernloven §§ 9, 13 og 14, to dyrefredningsområder i medhold av naturvernloven §§ 9 og 14, fire plantefredningsområder i medhold av naturvernloven §§ 9 og 13 og to naturminner i medhold av naturvernloven § 11.

SÆRSKILT OM OMRÅDENES VERNEVERDIER

Verneplanen inneholder et bredt spekter av verneverdier. Telemarkskystens geologi, klima, natur- og kulturlandskap danner grunnlaget for en svært variert natur med et spesielt artsrikt plante- og dyreliv. Spesielt må nevnes kambrosilurområdene, på grunn av meget store verneverdier og stort biomangfold med mange rødlistearter. Disse arealene består av kalkrike bergarter og omfatter i Telemark det som kalles "Grenland kalksone", med Eidangerhalvøya, Langesundshalvøya og Langøya. Hele 11 av verneforslagene ligger i kambrosilurområdet. I tillegg skal nevnes de geologiske verneverdiene i form av to utløpere fra Fensfeltet og de store kvartærgeologiske verneverdiene i form av løsmasser og landformer knyttet til israndavsetninger på Jomfruland. Noe av artsrikdommen kan tilskrives at fylket ligger i utkanten av leveområdet til mange arter med en sørligere hovedutbredelse i Europa. Artsmangfoldet gjenspeiler seg i et stort antall truete og sårbare arter. Viktige naturtyper i denne sammenhengen er først og fremst:

- kystkratt/krattskog
- svartorskog (strandskog og sumpskog)
- varmekjær edelløvsog knyttet til bratt terreng
- kalkfurskog

- tørrenger på kalkrik grunn
- lite nedslitte arealer med sandstrand
- havstrandvegetasjon
- dammer og små tjern
- brakkvanns-/grunntvannsområder ved bekke-/elveutløp i sjøen
- ugrøftet, kystnær myr
- eldre kulturlandskap

TRUSLER MOT VERNEVERDIENE

Arealpresset langs Telemarkskysten er stort. Inngreps- og hyttefrie fastlandsarealer som grenser til sjø, finnes ikke lenger verken langs Telemarkskysten eller Oslofjorden. Strandsonen preges av brygger, kaianlegg, veier, bergverk, industri, utfyllinger, kraftlinjer, bolighus, hytter, o.s.v. Det bygges i dag færre nye hytter, men byggeaktiviteten er likevel stor og preges av mange små inngrep som i sum gir betydelige konsekvenser. Inngrep som fører til at sammenhengende områder brytes opp, størrelsen går ned og avstanden mellom områdene øker, kan ha alvorlige effekter på en rekke arter. Bestandene blir små og isolerte og dermed mer sårbare.

Historisk sett har landbruket langs Telemarkskysten utviklet et variert kulturlandskap med et mangfoldig plante- og dyreliv. Stadig færre gårdsbruk langs kysten har husdyr på beite, mindre jordlapper og beitemark gror igjen, og mangfoldet av naturtyper reduseres. Nye rammevilkår for landbruket bidrar også til endret arealbruk og nedbygging av kysten.

Mer fritid og mer aktiv bruk av denne setter spor langs kysten. Økt båtbruk og ilandstigning på øyer fører til forstyrrelser av dyrelivet, og økt ferdsel generelt fører til uheldig slitasje i sårbare naturtyper som f.eks. sandstrender og tørrenger. Enkelte arter/grupper av planter og dyr er spesielt utsatte for fangst og innsamling. Årsaken kan være at noen arter, f.eks. orkidéer og rovfugler, er spesielt attraktive for samlere. Slik aktivitet kan true bestander av arter som er truet eller sårbare.

ANDRE INTERESSER

Andre interesser i de aktuelle områdene er i det vesentlige knyttet til friluftsliv, ferie- og fritidsbruk (blant annet fritidsbebyggelse, bruk av fritidsbåt og båtplasser), jordbruk og skogbruk, masseuttak, jakt og fiske, Kystverkets virksomhet, kraftforsyning, kulturlandskap, kulturminner og museumsdrift.

SAKSBEHANDLING

Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark skal være et supplement til de tidligere gjennomførte tematiske verneplanene i fylket. Verneplanarbeidet har vært geografisk avgrenset til virkeområdet for de rikspolitiske retningslinjene for Oslofjorden. Det faglige grunnlaget for verneplanen ble lagt gjennom tilrådingen fra verneplanutvalget for

Oslofjorden i 1999 (Utredning for DN nr. 1999-8). Direktoratet for naturforvaltning ga ved brev av 2. juni 2000 fylkesmannen i oppdrag å ta opp arbeidet med vern av viktige områder rundt Oslofjorden. Fylkesmannen sendte innstillingen fra verneplanutvalget ut til kommunene til orientering i juni 2000. Den 11. juni 2001 ble det arrangert informasjonsmøte med kommunene og fylkeskommunen om saken.

Fylkesmannen varslet i brev av 3. juli 2002 berørte parter om formell oppstart av verneplanarbeidet. Samtidig ble varselet kunngjort i aktuelle lokalaviser. Senere på sommeren ble det holdt egne møter med kommunene og åpne folkemøter. Informasjonsmøte med lokale organisasjoner og etater ble holdt den 8. oktober 2002. Innspill i varslingsfasen var bl.a. knyttet til opplysninger/korreksjoner omkring grunneierforhold, og for øvrig alle aktuelle konflikter med andre interesser i de foreslåtte verneområdene. Mange innkomne synspunktene kunne innarbeides i verneforslaget før lokal høring.

I brev av 29. august 2003 sendte fylkesmannen et planforslag til Direktoratet for naturforvaltning for faglig gjennomgang, og direktoratets endelige svar ble gitt i brev av 19. desember 2003.

Delplan Telemark ble sendt på lokal høring 11. februar 2004 med uttalefrist 30. april 2004. Fylkesmannen ba spesielt om synspunkter på eventuelle konflikter med andre interesser, avgrensning av verneforslagene og verneform/verneforskrift. Delplan Telemark ble samtidig sendt på sentral høring med uttalefrist 24. mai 2004. Fylkesmannen ga sin endelige tilrådning til direktoratet 30. september 2004. Direktoratet oversendte sin tilrådning i saken til Miljøverndepartementet ved brev av 12. november 2004.

Fylkesmannen har gjennom hele planprosessen lagt vekt på et godt samspill med berørte grunneiere og andre brukerinteresser. Det er gjennomført folkemøter i alle de tre aktuelle kommunene, og det er gjennomført en rekke befaringer sammen med grunneiere som har hatt ønske om dette. Fylkesmannen mener at denne kontakten, spesielt gjennom befaringer, har medvirket til at det er relativt få konflikter i denne verneplansaken.

Underveis i prosessen, både før og etter høringen, er det blitt gjort flere tilpasninger til brukerinteressene. Det gjelder både justeringer i avgrensning og lempinger i verneforskrifter. Flere av områdene er friluftsområder og del av skjærgårdsparken, der en viktig utfordring blir å kombinere bruk og vern. Det vil i utgangspunktet ikke bli lagt begrensninger på allmenn ferdsel og utøvelse av enkelt friluftsliv. Noen områder er sårbar for forstyrrelser eller slitasjeutsatt, og her kan det være nødvendig å kanalisere ferdselen for å søke å oppnå at verneverdier blir skjermet mot forstyrrelse/ødeleggelse. Jakt, fangst og fiske berøres i liten grad og er innarbeidet i forskriften etter at det er foretatt en konkret vurdering av hvert verneområde.

Det er gjort foreløpige innmålinger i de aller fleste av de foreslåtte verneområdene i Telemark, og også i forbindelse med dette arbeidet ble det gjennomført mange befaringer med grunneierne for å tilpasse vernegrensen til andre interesser så langt som mulig.

VIKTIGE ENDRINGER UNDER SAKSBEHANDLINGEN

Endringer i verneform for foreslåtte verneområder

Etter lokal høring er verneform endret for tre områder:

1. Ørstvethalvøya *naturreservat* er endret til Ørstvethalvøya *plante- og dyrefredningsområde*
2. Risøya *naturreservat* er endret til Risøya *plantefredningsområde*
3. Kalstad *naturreservat* er endret til Frydensborg *plante- og dyrefredningsområde*.

Endrete navn på foreslåtte verneområder

Etter lokal høring er navnet endret for tre områder. I det ene tilfellet dreier det seg om endret skrivemåte, med bakgrunn i forslag fra en høringsuttalelse med lokal tilknytning. For det andre området har grunneieren foreslått nytt navn. For det tredje området anses det unødvendig å beskrive nærmere hvilken type område det er snakk om utover det som måtte ligge i selve stedsnavnet. Navn på verneområder er normalt knyttet til selve stedsnavnet. Det nye navnet er også enklere å uttale. Navneendringene er for øvrig nærmere kommentert for det enkelte verneområdet. Navneendringene er som følger:

1. Ørstvedthalvøya *naturreservat* er endret til Ørstvethalvøya *plante- og dyrefredningsområde*
2. Kalstad *naturreservat* er endret til Frydensborg *plante- og dyrefredningsområde*
3. Kjørholt *steinbrudd* *dyrefredningsområde* er endret til bare Kjørholt *dyrefredningsområde*.

Endret avgrensning av foreslåtte verneområder

For følgende 10 områder er det gjort endringer i avgrensning for verneområdet etter høringen:

1. Langøya
2. Gjermundsholmen
3. Stokkeåsen
4. Gårdemma
5. Hellesengtjenna
6. Berg
7. Kammerfossåsen
8. Frydensborg (tidligere Kalstad)
9. Sandbakken
10. Storkollen

Alle endringene er innskrenkninger i det foreslåtte arealet. Andre endringer i areal i forhold til tallene i høringsforslaget kan skyldes unøyaktigheter i de opprinnelige beregningene eller utilstrekkelig oppdatering før høringen.

Områder tatt ut av verneplanen

Etter høringen er *Hasseldalsjordet* tatt ut av verneplanen.

Sluttbehandling av *Burøy Vest* og *Skadden* utsettes.

Verneforslaget for Skadden berøres av problemstillingen om å utvide sluttidspunkt for ferdselsforbudet på hekkelokaliteter for sjøfugl fra 15.07 til 01.08. Direktoratet ønsker ikke å trekke noen konklusjon om denne problemstillingen før den har vært på høring i alle berørte fylker, da det bør være felles bestemmelser for dette i alle aktuelle områder. Direktoratets konklusjon og endelige tilrådning når det gjelder ferdselsforbud vil ikke foreligge før planen for vern av hekkelokaliteter for sjøfugl har vært på lokal og sentral høring i de aktuelle fylkene. Det legges til grunn at denne problemstillingen for området Skadden i Telemark er tilfredsstillende hørt, og at dette ikke vil bli hørt på nytt.

Når det gjelder Burøy Vest, er forholdet til gjeldende reguleringsplan uavklart. Området vil eventuelt bli fremmet for vedtak i forbindelse med en av de andre delplanene i forbindelse med Verneplan for Oslofjorden.

FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndigheten. Utgifter til vern og forvaltning av verneområdene blir dekket innenfor eksisterende budsjettammer.

GENERELLE MERKNADER

Høringen

Verneplanen er sendt på høring til alle berørte grunneiere, kommuner, fylkeskommunen, samt:

Lokal høring:

Fiskeridirektoratet Region Sør, Statens Vegvesen Region Sør, Grenland havnevesen, Skjærgårdstjenesten i Telemark, Kystverket Sørøst, NVE Region Sør, Telemark Bondelag, Agder - Telemark Skogeierforening, NORSKOG, Telemark Bonde – og Småbrukarlag, NJFF i Telemark, Naturvernforbundet i Telemark, NOF avd Telemark, Telemark Botaniske Forening, Telemark Geologiforening, Skien Telemark Turistforening, Porsgrunn Friluft- og Miljøråd, Porsgrunn og omegn turistforening, Eidanger jeger- og fiskerlag, Eidanger skogeierlag, Eidangerfjordens Venner, Porsgrunn jeger- og fiskerforening, Bamble Jeger- og Fiskerlag, Bamble Bondelag, Bamble skogeierlag, Kragerø-velenes Fellesutvalg, Skjelsvik Vel, Langesund Velforening, Åby Velforening, Herre Velforening, Stathelle Velforening, Langøyastyret, Naturvernforbundet i Kragerø, Kragerø og oppland turistforening, Skåtøy skogeierlag, Sannidal skogeierlag, Sannidal JFF,

Sannidal og Skåtøy bondelag, Østre øydistrikts hytteeierforening, Jomfruland hytteeierforening, Kragerø grunneierlag og Kragerø Ornitologiske Forening.

Sentral høring:

Statens landbruksforvaltning (SLF), Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Statens Kartverk, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB, Jernbaneverket, AVINOR, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Statens kulturminneråd, Statens namnekonsulentar for Austlandet og Agder-fylka, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fiskarlag, SAS Norge, Braathen Flyselskap, Widerøe Flyselskap, Norges Luftsportsforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Prosessindustriens landsforbund, Fortidsminneforeningen, Kulturvernets fellesorganisasjon, Norges Turistråd, Reiselivsbedriftenes landsforening, Foreningen våre rovdyr, Fremtiden i våre hender, Greenpeace Norge, Miljøstiftelsen Bellona, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norges Velforbund, Norsk Almenningsforbund, Norsk limnologforening, Norsk Biologforening, SABIMA, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Norges Kystfiskarlag, Det Kgl. Selskap for Norges Vel, Utmarkskommunenes sammenslutning, SKOG-FORSK, JORDFORSK, Norsk Institutt for Vannforskning, Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo (Biologisk institutt, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage), Universitetet i Bergen, NTNU (Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, Vitenskapsmuseet og Ringve botaniske have), Norges Landbrukshøgskole, Havforskningsinstituttet, Norsk Fiskerihøgskole, Universitetet i Tromsø og Norsk institutt for fiskeri- og havbruksforskning.

Merknader til verneplanen

Følgende instanser påpeker ingen eller uvesentlige konflikter, eller gir positiv tilslutning til verneplanforslaget på et mer generelt grunnlag: Havforskningsinstituttet Forskningsstasjonen Flødevigen, Avinor, Forsvarsbygg, Oljedirektoratet, Statnett, Norges Landbrukshøgskole, Bergvesenet (se ellers nr. 3 Kjørholt) og NVE.

Telemark Fylkeskommune viser til at de har vært holdt løpende orientert om arbeidet med verneplanen under prosessen og har hatt anledning til å påvirke planen under utarbeidelsen. Fylkeskommunen mener det ikke er konflikt mellom arealbruken i fylkesdelplanen for kystsonen i Telemark og de områdene som nå vil bli underlagt varig vern. Det uttales at ved neste revisjon av fylkesdelplanen vil områdene bli tegnet inn som områder som er vernet med hjemmel i naturvernloven. Fylkeskommunen har ingen innvendinger mot verneplanen. NJFF Telemark uttrykker tilfredshet med planutkastet og uttaler bl.a.: *"I en situasjon med stadig hardere arealpress i kystsonen, og med økende tendens til organisert friluftsliv synes det riktig å innføre vern for å kunne sikre disse verdiene for etter tiden."* Forum for natur og friluftsliv i Telemark uttaler at felles for de organisa-

sjonene som har gitt innspill, er at de uttrykker tilfredshet med planen og mener at den er viktig med tanke på å sikre attraktive områder sett i lys av arealpresset i kystsonen. Det fremkommer at vernet i liten grad berører generelle friluftsjnteresser. Det vises til den enkelte organisasjons uttalelse for detaljerte innspill. Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark støtter opprettelsen av de foreslåtte verneområdene og de foreslåtte verneformene, men mener edelløvsskog er dårlig representert. De mener en også burde vurdert en utvidelse av Åsstranda naturreservat mot nordvest, og utvidelse av Jomfruland landskapsvernområde mot sørvest.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) støtter forslaget til verneplan for Oslofjorden delplan for Telemark og mener dette vil være den beste måten å sikre de store nasjonale natur- og friluftsjnteressene som finnes i de aktuelle områdene, der presset på arealene er stort. Mulighetene for å drive friluftsliv svekkes ved at tilgangen på attraktive naturområder kontinuerlig svekkes, og det er derfor viktig å ta vare på gjenværende områder, blant annet for å ivareta friluftslivet som en del av norsk kulturarv og som en del av det helseforebyggende arbeidet. Norges Bondelag/Norges Skogeierforbund viser til høringsuttalelse for delplan Vestfold da deres synspunkter er av mer generell og prinsipiell karakter.

Fylkesmannens kommentarer til mottatte merknader til verneplanen

Norges Bondelag og Norges Skogeierforbund har vist til sin uttalelse til delplan Vestfold. Denne uttalelsen fokuserer i hovedsak på etablering av landskapsvernområder på privat grunn. Det er ikke foreslått landskapsvernområder på privat grunn i Telemark, og fylkesmannen kommenterer derfor ikke dette nærmere.

Når det gjelder merknaden om at verneplanen kunne hatt et større omfang, vises det til at fylkesmannens samlede vurdering av verneverdier i forhold til konflikter ligger til grunn for verneforslaget som var på høring. Områdene som ikke kom med er fortsatt verdifulle, og disse bør tas opp i kommuneplansammenheng og tas vare på etter plan- og bygningsloven.

Direktoratets kommentarer til mottatte merknader til verneplanen

Direktoratet slutter seg til fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer til mottatte merknader til verneplanen

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Merknader til forskriftene

Porsgrunn orienteringslag (POL) savner en faglig begrunnelse for at det i vernebestemmelsene er totalforbud mot idrettsaktivitet generelt og o-idrett spesielt. POL viser

til at orientering er en aktivitet som er hjemlet innenfor frilufsloven, og er en aktivitet som ikke forbruker naturen. I områder som har spesielle biotoper, ønsker o-laget å styre aktiviteten strengere enn normalt.

NJFF Telemark er svært tilfreds med at forslag til verneforskrifter i liten grad rammer utøvelse av tradisjonelle friluftslivsaktiviteter samt jakt og fiske der ikke dette i seg selv er i konflikt med vernet.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) er prinsipielt mot innskrenkninger av allemannsretten, men ser nødvendigheten av å skjerme sårbare naturtyper eller arter. Det er imidlertid viktig at det ikke legges unødvendige restriksjoner på det enkle og naturvennlige friluftslivet, for eksempel på mindre arrangementer i undervisningssammenheng. Disse er viktige for holdningsskaping til naturen og forvaltningen av den. Dersom dette er tillatt, er FRIFO enig i bestemmelsen som forbyr teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer. De ser det også som viktig at bestemmelsen som tillater vedlikehold og merking av eksisterende stier og løyper er tatt inn i alle relevante forskrifter. Det er viktig at det kun åpnes for absolutt nødvendig motorferdsel, og at det gjennomføres en streng forvaltningspraksis m.h.p. dette.

Skjærgårdstjenesten mener at planen har for strenge restriksjoner sett i forhold til utøvelsen av friluftslivet. De mener videre at planen må ta hensyn til eksisterende bruk av områdene slik at en unngår fremtidige konflikter med de ulike brukergruppene. De peker på at skjærgårdsparkområdene i dag har egne atferdsregler og at Skjærgårdstjenestens rolle innenfor forvaltningen av disse først og fremst ligger i tilsyn og vedlikehold/skjøtsel av lokalitetene, samt at det er knyttet oppsynsoppgaver til en del lokaliteter. De mener det derfor er nødvendig at vernebestemmelsene til lokaliteter som inngår i skjærgårdsparken tar hensyn til Skjærgårdstjenestens oppgaver slik at disse kan opprettholdes på nivå som i dag. Videre mener de at det vil være nødvendig å justere vernebestemmelsene for nye lokaliteter med tanke på at Skjærgårdstjenesten kan være en aktuell aktør i drift av nye vernelokaliteter. Skjærgårdstjenesten ber om at nye verneforskrifter for disse lokalitetene samhandles med allerede eksisterende regler, da det fort vil oppstå uklarheter i forhold til hvilket regelverk brukerne skal forholde seg til. Skjærgårdstjenesten mener at det vil være hensiktsmessig å tilpasse nye regler til allerede eksisterende.

Kystverket Sørøst viser til at deres interesse er knyttet til fremkommelighet og sikkerhet til sjøs og at dette innebærer at de ikke bare har interesser i sjø, men også på land i form av navigasjonshjelpemidler som sjømerker, fyrlykter og fyr samt forhold som kan påvirke disse. Kystverket Sørøst forutsetter at verneforskriftene ikke vil være til hinder for etablering av nødvendige navigasjonsmidler. Videre legger de til grunn at ovennevnte etablering skjer i nært samarbeid med forvaltningsmyndighetene.

Fiskeridirektoratet (FD) viser til at verneforslagene kan få konsekvenser for fiske og fangst, akvakultur og høsting av tang og tare. Det er i dag ikke etablert virksomheter av nevnte slag i de aktuelle verneområdene, men Fiskeridirektoratet mener verneforskriftene må utformes slik at dette vil være mulig. De viser til retningslinjer for nevnte virk-

somheter i verneområder i St. meld. nr. 43 (1998-99) Vern og bruk i kystsona. Ut fra dette mener de det bør gis generelt unntak fra vernebestemmelsene for fiske og fangst i medhold av saltvannsfiskeloven og for havbeite etter havbeiteloven. Selv om det i dag ikke høstes tang og tare i de foreslåtte verneområdene, mener FD at det bør tilføyes et punkt om at det kan søkes om dispensasjon for denne virksomheten etter § 5 i alle foreslåtte verneområder som omfatter sjø. FD mener også at det bør være mulig å søke om tillatelse for akvakultur etter § 5 i alle områder som omfatter sjø, inkludert naturreservat. FD viser også til at det generelle forbudet etter § 3 mot etablering av faste installasjoner kan være til ulempe for næringsutøvelsen ved fiske og et eventuelt framtidig havbruk. Derfor ber de om at det i samtlige forskrifter som grenser til eller omfatter sjø, tilføyes et nytt punkt i § 5 om at det kan gis dispensasjon til: "etablering av faste installasjoner i forbindelse med fiskeri- og akvakulturvirkosomhet, som fortøyningsfeste, naust og lignende".

Norges Fiskarlag viser til merknader som tidligere er gitt i lokal høring fra Fiskarlaget Sør og Oslofjordens Fiskarlag, hvor det anmodes om at verneplanen ikke må medføre restriksjoner for ferdsel for yrkesfiskere i forbindelse med utøvelsen av fisket i områdene. Dette gjelder også for ålefiske, noe som er kommentert av Fiskarlaget Sør. Norges Fiskarlag slutter seg til disse merknadene og vil gi følgende kommentar:

"Vi registrerer at yrkesfiske og bruk av båt i denne forbindelse er unntatt fra ferdselsforbud ihht. verneforskriftene. Ut fra det vi kan se gjelder dette i samtlige områder. Vi vil også bemerke at verneplanen ikke må medføre problemer med hensyn til bruk og oppføring av nødvendige sjøhus samt innretninger på land for å kunne avvikle fisket på en god måte. Imidlertid bør restriksjonene for ferdsel som stort sett er hjemlet i § 3 i verneforskriftene presiseres sterkere hvem det gjelder for, slik at vi i hovedregelen for dette ikke får misforståelser om hvorvidt det gjelder også for yrkesfiske. En del av unntaksbestemmelsene for yrkesfiske omfatter unntak fra § 3, pkt. 1-3, mens ferdselsforbudet står i § 4, pkt. 4. Ellers har vi ingen spesielle merknader til verneplanen".

Statens landbruksforvaltning (SLF) påpeker at de grunneiere og rettighetshavere som i dag benytter områdene til uttak av tømmer og til beiting også bør kunne fortsette med dette etter at områdene vernes. De viser også til at de nevnte gruppene må sikres medvirkning i videre prosesser rundt utarbeiding av forvaltningsplaner og skjøtselsplaner for de områdene dette er aktuelt. SLF viser til at dette er spesielt aktuelt i områder med skogbruksinteresser som: Hellås, Åbyelva og Kammerfossåsen. SLF mener at det i områder der det tidligere har vært drevet beitebruk bør være bestemmelser som åpner for at beiting kan gjenopptas dersom det er ønskelig eller nødvendig. Konkret gjelder dette verneforslagene for: Åbyelva, Hellesengtjenna og Frydensborg (Kalstad). Når det gjelder Skadden, mener SLF at den foreslåtte bestemmelsen om beiting kan virke begrensende på eventuell næringsutvikling knyttet til husdyrdrift. SLF mener formuleringen i mal for verneforskrifter vil være dekkende for at beiting som ikke er bærekraftig og i samsvar med verneformålet kan reguleres/forbys, samtidig som den vil åpne for en eventuell framtidig utvikling i beitebruk i området. I en tilleggskommentar til direktoratet etter sentral høring, påpeker SLF at fylkesmannen ikke har innarbeidet deres merknader til planforslaget.

Universitetet i Oslo (UiO - Biologisk institutt) går generelt, samt i merknad til de fleste områdene, i mot at det skal gis dispensasjon for motorisert ferdsel, også øvingskjøring. De mener øvingskjøring kan legges til steder som ikke er fredet, og at flere av områdene er for små til å tillate motorisert ferdsel. UiO uttrykker generell skepsis til all dispensasjonsadgang m.h.p. motorferdsel, da erfaringen tilsier at det ofte gis dispensasjon når det søkes. De har også merknad til flere av områdene mot at det skal åpnes for vedlikehold og merking av stier, og at det skal åpnes for nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg på anlegg for Kystverket.

Fylkesmannens kommentarer til mottatte merknader til forskriftene

Generell ferdsel og friluftsliv

Det er standard formulering i forskriftene for reservater at bruk av reservatet til telteir, idrettsarrangement eller andre større arrangementer er forbudt. Vernebestemmelsene skal imidlertid vurderes nøye for det enkelte område, og dersom det ikke strider mot verneformålet kan det gjøres unntak. Det blir da en konkret vurdering fra område til område hva som kan tillates, avhengig av sårbarheten området har med hensyn på slitasje. Aktiviteter som ikke må legges til et reservat, bør derfor legges til andre områder for å begrense slitasje og for å være "føre var". Arealene med naturreservater er ofte små, og det bør derfor være forståelse for at en skjærer disse arealene mest mulig.

Fylkesmannen vil bemerke at bestemmelsen om vedlikehold av stier under § 5 kun gir en hjemmel for å gi tillatelse. Det er ingen automatikk i at slik tillatelse skal gis, det vil være en skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle, der faglige momenter må tas i betraktning. Mange av områdene har stor verdi for friluftsliv og naturopplevelse, og en kanalisering av ferdsel til stiene vil være viktig for å minske slitasjen i områdene. UiOs merknader til vedlikehold av stier under § 5 kommenteres bare her, ikke under de enkelte områdene.

Skjærgårdstjenesten mener at verneforskriftene er for strenge i forhold til at flere områder er del av skjærgårdsparken, og at verneforskriftene derfor må tilpasses eksisterende bruk av områdene. Fylkesmannen har vurdert dette, og har forsøkt å samordne forskriftene så langt som mulig i forhold til atferdsregler som i dag gjelder for de ulike friluftsområdene. Det vil være en utfordring å få til et godt samspill mellom bruk og vern i disse områdene, og skjærgårdstjenesten skal fortsatt være en viktig aktør i forvaltningen og skjøtselen av dem. Det er imidlertid slik at verneformålet gir rammen for hvordan områdene skal forvaltes etter vernet, og da er det eksisterende regler som må endres i tråd med dette, og ikke eksisterende praksis som gir rammen for hvordan vernereglene skal utformes. Forskriften må utformes i henhold til de rammer som er satt for områdevern etter naturvernloven. Hensynet til verneverdiene har her fortrinnsrett.

Fylkesmannen mener at forskriftene er i tråd med de synspunkter og tolkninger som FRIFO har lagt fram.

Kystverkets anlegg

Når det gjelder merknadene fra Kystverket, vil fylkesmannen bemerke at bestemmelsen er tatt inn i de aktuelle forskriftene i § 5 etter avtale mellom Direktoratet for naturforvaltning og Kystverket. I høringsbrevet ble Kystverket bedt om konkrete innspill til det enkelte område, noe som ikke er fulgt opp. Fylkesmannen ser derfor ikke grunn til endringer. Når det gjelder UiO sine kommentarer, så gir bestemmelsen kun en hjemmel for å gi tillatelse. Det er likevel ingen automatikk i at slik tillatelse skal gis. Det vil være en skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle, der faglige momenter må tas i betraktning, og slik at det kan vurderes konkret i hvert tilfelle.

Motorferdsel

Fylkesmannen vil bemerke at selv om UiO kan ha relevante faglige argumenter i forhold til bestemmelsene om motorferdsel i forskriftenes § 4.1 og § 5.1 (øvingskjøring), så er dette standardformuleringer i alle verneforskrifter. Fylkesmannen ser det derfor ikke aktuelt å endre disse. Når det gjelder § 5.1 om øvingskjøring, så gir denne en hjemmel for å gi tillatelse. Det er likevel ingen automatikk i at slik tillatelse skal gis, det vil være en skjønnsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle, der faglige momenter i forhold til områdenes størrelse, sårbarhet og lignende må tas i betraktning. UiOs andre merknader om motorferdsel behandles under det enkelte område.

Fiske, havbruk, tang og tare

Når det gjelder fiske er det gitt generelle unntak for dette i forskriftenes § 4. Alle former for fiske og fangst etter saltvannsfiskeloven kan fortsette.

Når det gjelder havbruk og høsting av tang og tare, ser fylkesmannen dette som lite aktuelle tema, da det kun er på noen få områder slik som Sandbakken, Gårdemma og Åbyelva at mindre sjøområder er medtatt som areal i fredningsforslagene. Dette er for øvrig alle reservater, der det normalt ikke åpnes for denne slags virksomhet. Fylkesmannen viser for øvrig til vurderinger under omtalen av det enkelte område.

Når det gjelder Risøya, har fylkesmannen foreslått endring av verneform til plantefredningsområde. Området omfatter likevel sjøarealer, og her finner fylkesmannen det rimelig at det kan vurderes å åpne for akvakultur og eventuelt etablering av faste installasjoner slik som Fiskeridirektoratet har foreslått. Fylkesmannen foreslår derfor et nytt punkt under § 5: *Akvakultur og etablering av faste installasjoner i forbindelse med fiskeri- og akvakulturvirksomhet*. Fylkesmannen regner det ikke som realistisk å åpne for bygging av naust, og nevner derfor ikke dette i bestemmelsen. Høsting av tang og tare vurderes heller ikke som aktuelt i dette området.

Sjøhus, fortøyningsbolter, m.v.

Norges Fiskarlag og Fiskeridirektoratet vil ha generelle unntak i alle verneforskriftene for etablering av faste installasjoner på land, fortøyningsfeste, bygging av sjøhus og lignende i forbindelse med fiskeri- eller akvakulturvirksomhet. Fylkesmannen har ikke fått meldt inn konkrete behov om dette i noen av de foreslåtte områdene, og ser derfor ikke noen grunn til å åpne for dette i forskriftene.

Direktoratets kommentarer til mottatte merknader til forskriftene

Ferdsel og friluftsliv

Direktoratet bemerker at forbud mot idrettsarrangementer ikke er synonymt med totalforbud mot all idrettsvirksomhet, jf. merknad fra Porsgrunn orienteringslag. For en del av områdene er det foreslått dispensasjonsadgang for avgrenset bruk i forbindelse med bl.a. idrettsarrangementer. Direktoratet tilføyer at det ved tidligere vernevedtak (bl.a. Kongelig resolusjon av 13.12.02 om Verneplan for barskog i Øst-Norge fase II) er lagt til grunn at turvirksomhet i regi av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler eller andre institusjoner, kan skje uten at det er nødvendig å søke om dispensasjon.

Landbruk

Direktoratet viser til at fylkesmannen unnlot å kommentere uttalelsen fra SLF etter avtale med direktoratet, men at dette dessverre ikke framgikk av tilrådingen fra fylkesmannen. Direktoratet kommenterer alle uttalelsene fra SLF.

Direktoratet viser til at grunneiere og rettighetshavere er sikret medvirkning i videre prosesser rundt utarbeiding av forvaltningsplaner og skjøtselsplaner i områder der dette er aktuelt. Derimot er det ikke forenlig med verneformålet å tillate uttak av tømmer i naturreservatene Hellås, Åbyelva og Kammerfossåsen, slik SLF ber om.

Når det gjelder beiting, viser direktoratet til at fylkesmannen i mange tilfeller har foreslått at beiting skal skje etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. For en del områder har fylkesmannen foreslått at det i tillegg skal skje etter søknad. Dette gjelder områdene Stranda, Hellås, Ørstvethalvøya, Risøya, Gårdemma, Hellesengtjenna, Kammerfossåsen og Brattøykollen. Direktoratet foreslår at beitebestemmelsen blir i tråd med det som er brukt ved nyere vernesaker og -vedtak. Denne innebærer at beiting i utgangspunktet er tillatt uten at det er nødvendig å søke om tillatelse. Samtidig gis direktoratet adgang til å regulere beitetrykket i hele eller deler av verneområdet av hensyn til verneformålet. Direktoratet bemerker at beiting i mange tilfeller er positivt i forhold til verneformålet, men kan samtidig påvirke eller skade verneformålet. Mange av de foreslåtte verneområdene er svært små og har kalkrik vegetasjon og strandeng, som kan være sårbare i forhold til beitetrykket. Flere steder har beitingen opphørt over lengre tid. Direktoratet viser til at hensikten med bestemmelsen som gir adgang til å regulere beitetrykket, er at det skal være mulig å regulere ny eller endret beitebruk som skader eller ødelegger verneverdiene, for eksempel beiting med geit.

Kystverkets anlegg

På bakgrunn av innspill fra Kystverket, ble forholdet til Kystverkets anlegg nærmere vurdert av Miljøverndepartementet i forbindelse med sluttbehandlingen av verneplanen for kystregionen i Troms fylke (kgl. res. 4. juni 2004). Forslaget for delplan Telemark er i tråd med vedtatt ordlyd i verneplanen for kystregionen i Troms, dvs. at oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg, og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket kan tillates etter søknad.

Direktoratet har lagt følgende til grunn for å ta inn bestemmelser om Kystverkets anlegg:

1. I områder som har kjente anlegg for Kystverket, er det tatt inn et generelt unntak (§ 4) om *"Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg og ferdsel i forbindelse med dette arbeidet"*. Her er det samtidig åpnet for å kunne søke om tillatelse (§ 5) til *"Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket"*.
2. I områder som grenser til sjø, er det åpnet for å søke om tillatelse til *"Oppføring av nye anlegg for Kystverket"*.

Motorferdsel

Direktoratet legger til grunn at det gjøres en nøye vurdering av hva slags motorferdsel det søkes om og mulige skadevirkninger i forhold til formål og verneverdier, før det eventuelt gis tillatelse til motorferdsel.

Jakt, fangst og fiske

Forskriftene for foreslåtte plante- og/eller dyrefredningsområder hvor fredningen er avgrenset til amfibier og insekter, vil i praksis ikke legge særskilte begrensninger på utøvelse av jakt, fiske og fangst. Direktoratet mener derfor det ikke er nødvendig å gjøre unntak for disse aktivitetene i slike områder, jf. NJFFs uttalelse. Direktoratet foreslår derfor å ta ut de presiseringer angående dette som fylkesmannen har foreslått i en del av forskriftene.

Verken fritidsfiske eller fiske i medhold av saltvannsfiskerilovgivningen eller lov om laks- og innlandsfisk er foreslått regulert i forskriftene. Når det gjelder det foreslåtte plantefredningsområdet Risøya, foreslår direktoratet at etablering av fortøyningsfester for fiskeredskaper og båter kan tillates etter søknad. Når det gjelder etablering av faste installasjoner utover dette i forbindelse med fiskerivirksomhet, som naust og lignende, mener direktoratet at det ikke bør åpnes for dette uten at det er vist til et konkret behov.

Havbruk

I landskapsvernområder med sjøområder er det aktuelt å åpne for akvakultur, jf. retningslinjer i Kystmeldinga, slik Fiskeridirektoratet viser til. Det er bare Langøya som er foreslått som landskapsvernområde, men med plante- og dyrelivsfredning i tillegg. Her utgjør sjøarealene bare noen avsnørte små poller på til sammen 10 dekar. Direktoratet viser til at det ikke er kommet konkrete innspill om noen form for akvakultur her. Et eventuelt akvakulturanlegg i disse pollene må også antas å kunne få vesentlig betydning for landskapet. Ut fra dette mener direktoratet at det ikke er grunn til å åpne for akvakultur i dette landskapsvernområdet.

I det foreslåtte plantefredningsområdet Risøya, er 11 av totalt 39 dekar sjøareal. Her foreslår direktoratet at det etter søknad kan gis tillatelse til havbruksvirksomhet dersom det ikke strider mot formålet med fredningen. Foreslåtte naturreservater utgjør ca 1200 dekar og blant disse utgjør sjøarealer kun ca 60 dekar. Her mener direktoratet at det ikke bør åpnes for havbruk i forskriftene, jf. avklaringer i forbindelse med sluttbehandling av kystverneplanen for Nordland og verneplanen for kystregionen i Troms. Eventuelle søknader om havbruk i naturreservater må vurderes etter den generelle unntakshjemmelen i forskriftene.

Høsting av tang og tare

Direktoratet viser til Fiskeridirektoratets uttalelse om at det ikke foregår høsting av tang og tare i planområdet i dag. Eventuelle fremtidige ønsker om taretråling og tangskjæring som berører verneområder i Telemark, bør vurderes på det tidspunkt det blir aktuelt for fiskerimyndighetene å åpne for taretråling i fylket. Direktoratet viser for øvrig til tilsvarende vurdering av dette spørsmålet i forbindelse med sluttbehandling av kystverneplanene for Nordland og Troms.

Kulturminner

Det er ingen kommentarer i forhold til at det må søkes om skjøtsel av kulturminner. Direktoratet viser likevel til sin drøfting av tilsvarende spørsmål i tilrådingen for delplan Vestfold, som ble oversendt Miljøverndepartementet 06.10.2004. Her argumenterer direktoratet for at det kan være tvil om et tiltak på eller for et kulturminne hører inn under skjøtsel eller restaurering, og at begge tiltak derfor bør nevnes i bestemmelsen. Ut fra dette tilrår direktoratet at ordlyden til denne bestemmelsen i delplan Telemark endres til: "Skjøtsel og restaurering av kulturminner".

Annet

Utover de endringer som er omtalt ovenfor og i tilknytning til de enkelte områder foreslår direktoratet en del redaksjonelle endringer for å tilpasse ordlyden til nyere vernevotak og forskriftsmaler.

Miljøverndepartementets kommentarer til forskriftene

Motorferdsel

I de områder der det ikke er gitt egen bestemmelse om motorferdsel i forbindelse med beiting, gjerdning, slått, hogst av trær eller jakt på storvilt i § 4 (generelle unntak) eller § 5 (eventuelle unntak etter søknad), må eventuelle behov for motorferdsel vurderes i hvert enkelt tilfelle etter eventuell søknad etter forskriftenes generelle dispensasjonsbestemmelse (§ 6). Eventuelle tillatelser må ikke føre til at verneverdiene forringes.

Øvingskjøring

Departementet har etter samråd med direktoratet tatt ut bestemmelsene om øvingskjøring i forskriftene for naturreservater og plante-/dyrefredningsområder (§ 5, jf. § 4). Grunnen er at bestemmelsen ikke er så relevant i slike verneområder av beskjedent størrelse i ytre kyststrøk. Egne bestemmelser om øvingskjøring har i første rekke vært aktuelt for nasjonalparker og landskapsvernområder og da som følge av redningstjenestens behov for øvingskjøring/kjentmannsturer med snøscooter i fjellet. Eventuelle søknader om øvingskjøring i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4 nr. 1 vil dermed måtte behandles etter de generelle dispensasjonsreglene i forskriften.

Jakt, fangst og fiske

Begrepet "fangst" benyttes både i viltlovgivningen og i saltvannsfiskeloven. Departementet presiserer at der det i denne verneplanen er tillatt med jakt/fangst etter viltlo-

ven, vil det også være tillatt med jakt/fangst på kystsel etter saltvannsfiskeoven der hvor dette måtte være aktuelt. Departementet har på denne bakgrunn tilføyd "fangst" i alle forskrifter der det er nevnt at vernet ikke er til hinder for jakt."

Havbruk og havbeite

Departementet viser til at fiskerimyndighetene har bedt om at det gjøres unntak for havbeite. Departementet vil presisere at havbeite ikke inngår i begrepet havbruk (oppdrett) i denne sammenheng, jf. også omtale av begrepsbruk i verneplanen for sjøfugl i Sør-Trøndelag og kystverneplanen for Nordland. Departementet skiller derfor i denne sammenheng mellom havbeite og havbruk (oppdrett). Havbruk omfatter både fiskeoppdrett og skjelloppdrett. Havbeite er ifølge fiskerimyndighetene definert som utsetting og gjenfangst av krepsdyr, bløtdyr og pigghuder i næringsformål. Etter gjeldende regelverk kan det bare gis tillatelse til utsetting av havbeitedyr som er stedegne. Departementet legger denne informasjonen om havbeite til grunn og tilføyer en ny bestemmelse i verneforskriftene for områder som omfatter sjøareal om at vernet ikke er til hinder for *utsetting og gjenfangst av stedegne marine arter i forbindelse med havbeitenæring*. Departementet presiserer at unntaksbestemmelsen ikke omfatter eventuell føring, medisiner og etablering av tekniske innretninger i tilknytning til slik virksomhet. Eventuelle behov for føring, medisiner og etablering av tekniske innretninger i tilknytning til havbeitenæring i Langøya landskapsvernområde ivaretas ved at departementet tilføyer en bestemmelse i verneforskriften om at føring, medisiner og etablering av tekniske innretninger som ikke er synlige på sjøoverflaten, i forbindelse med havbeitenæring er tillatt.

Kulturminner

Departementet har endret bestemmelsen om kulturminner i § 5, slik at den får følgende ordlyd: *"Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner"*.

Kraftforsyning

Kragerø Energi har kommet med innspill om kraftforsyningen. Spørsmålet om kraftforsyning er omtalt i miljøvernmyndighetenes kommentarer til følgende områder: nr. 18, 19, 20, 22, 23. Der det er aktuelt (områdene nr. 19, 22, 23) er hensynet til eksisterende anlegg ivaretatt gjennom egne bestemmelser om kraftanlegg/kraftledninger i verneforskriftene. Departementet legger følgende til grunn:

1. Bestemmelsene åpner for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Vedlikehold omfatter blant annet utskifting av komponenter knyttet til kraftledninger (liner, isolatorer, master, traverser m.v.) i samsvar med anleggets tillatte egenskaper i forhold til konsesjon etter energiloven. Oppsetting av master med annen utforming enn eksisterende anlegg, omfattes normalt ikke av bestemmelsene på dette punkt. Ved utskifting av master eller andre komponenter, skal master og komponenter som er mest mulig lik eksisterende benyttes, med mindre overgang til andre typer master og komponenter vil redusere anleggets innvirkning på verneverdiene uten urimelige kostnader eller ulemper for anleggseieren, jf. energiforskriften § 3-4.

I forbindelse med vedlikehold vil det kreves særskilt tillatelse for motorferdsel fra forvaltningsmyndigheten for verneområdet. Det presiseres at forvaltningsmyndigheten vil kunne gi tillatelser av lengre varighet på bestemte vilkår, slik at det ikke må søkes for hvert enkelt tilfelle. Unødig tungvint drift og vedlikehold kan på denne måten unngås, samtidig som forvaltningsmyndigheten kan sikre en mest mulig skånsom motorisert ferdse i forhold til verneverdiene.

2. Bestemmelsene presiserer at tiltakshaveren kan foreta nødvendig istandsetting ved akutte utfall av anleggene. Ved akutte feil på anleggene kan det oppstå behov for umiddelbar reparasjon av installasjoner som medfører bruk av motorkjøretøy. I slike akutte tilfeller vil det ikke være tid til å innhente tillatelse til bruk av motorkjøretøy i verneområdet, dersom den nødvendige motorferdselen ikke allerede er tillatt i allerede gitt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. I slike tilfeller forutsettes det at motorferdsel skjer mest mulig skånsomt, og at det snarest mulig i ettertid meldes fra til ansvarlig forvaltningsmyndighet for verneområdet.

3. Oppgradering og/eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt er tillatt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i strid med verneformålet. Bestemmelsen omfatter tilfeller hvor det oppføres andre typer master, ved oppsetting av større master eller opphenging av nye liner m.v. som endrer anleggets egenskaper i forhold til hva det er gitt konsesjon til å etablere, og når endringen ikke innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet. Eksempel på tiltak kan være endring av driftsspenning eller linetykkelse. Oppgraderinger som innebærer bruk av større eller endrede master kan også omfattes dersom det ikke kommer i konflikt med verneverdiene.

4. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under ovennevnte, skal behandles etter søknad. Med dette siktes til tilfeller hvor oppgraderingen eller fornyelsen kan innebære en vesentlig fysisk endring i strid med verneformålet. Vurderingen av om oppgraderingen eller fornyelsen innebærer en vesentlig fysisk endring i forhold til formålet med vernet, vil være en konkret vurdering av tiltakets samfunnsmessige betydning satt opp mot hensynet til verneformålet i det enkelte tilfelle. Det antas at slike dispensasjoner under normale omstendigheter vil kunne gis. Hensikten med konkret søknad er også å etablere en kontakt i forkant mellom tiltakshaver og forvaltningsmyndigheten for verneområdet med sikte på å drøfte avbøtende tiltak slik at mulige negative konsekvenser for verneformålet som følge av anlegget i størst mulig grad reduseres og dermed synliggjøres allerede i søknaden. Hensikten er ikke å diskutere nedleggelse eller dramatiske omlegginger av det eksisterende anlegget, men derimot en mest mulig skånsom utforming og mindre justeringer av anlegget. Opprettholdelse av luftledning i det samme området skal normalt aksepteres. Ved vurderingen skal det legges vekt på tiltakshaverens plikter etter energiloven til å sørge for å holde anlegget i tilfredsstillende driftssikker stand, herunder sørge for vedlikehold og modernisering som sikrer en tilfredsstillende leveringskvalitet. Ved vurderingen skal det også legges vekt på plikten til ved planlegging, utførelse og drift av elektriske anlegg å sørge for at allmennheten påføres minst mulig miljø- og landskapsmessige ulemper i den grad det kan skje uten urimelige kostnader eller ulemper for konsesjonæren.

Annet

I forskriftene til de fleste plante-/dyrefredningsområdene har departementet foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 2 og/eller § 3.

Departementet har også foretatt noen justeringer i forskriftene av mer redaksjonell art.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

MERKNADER TIL DE ENKELTE OMRÅDENE

Nr 1. Hitterødbekken naturreservat i Porsgrunn kommune (9,5 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde, og er egenartet i sin form av kystnær alm-lindeskog og med en bekkekløft med funn av flere nasjonalt sett sjeldne vårfluearter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

LNF – sone B, viktige natur- og friluftsverdier. RPR : Strandsone.

Høringsuttalelser

Grethe og Geir Lauritzen (grunneiere) viser til at eiendommen deres kun har én mulighet for tilgang til fjorden og at dette er ned ved Hitterøbekk. Ved bekkens utløp, mot Frier, finnes en steinmur som tidligere har fungert som brygge. Nåværende eier akter å bruke denne steinmuren som båt plass og brygge og som utgangspunkt for setting av kilenot for laks. Det vises til en tinglyst rett til feste for skipsringer og bolter fra 28/11-1873. Grunneier Lauritzen opplyser videre at i de gjenfylte isdammene som er nevnt i fylkesmannens høringsdokumenter, er selve demningene erstattet med voll og duk. Porsgrunn kommune har fylt igjen dammene med fyllmasse og slam fra septiktanker. Vollen er pr. i dag til stede, men duk og masse siger ut. Lauritzen er redd for at økosystemene i bekken kan bli ødelagt på grunn av forurensning fra deponiet. Grunneier har planer om å bygge et mikrokraftverk i bekken for å sikre tilleggsinntekt til gården. Det konkluderes med at fredningen av områdene vil forringe verdien av bruket og stoppe grunneiers planer for videreutvikling av eiendommen. De sier videre at det blir vanskeligere å drive rasjonelt med flere muligheter for inntekter som gir grunnlag for en levedyktig drift av bruket. Lauritzen ønsker derfor ikke en fredning av området og ber om at dette blir tatt hensyn til.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF), Avdeling Telemark mener at verneforskriftens § 5, pkt. 3 bør tas vekk. Dette begrunnes med at området er så lite. Videre mener de at de gjenfylte dammene langs veien øst for den åpne delen av bekken bør restaureres. Dette

for å sikre et viktig bidrag som levelokaliteter for salamandere og andre sjeldne arter og eventuelt som vannmagasin ved lite nedbør, slik at vannføring i vassdraget sikres.

Porsgrunn kommune v/formannskapet, har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunen og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen fikk under meldingsfasen opplysninger om tinglyst feste for båt og kilenot, og forslø derfor i høringsforslaget å åpne for bruk av eksisterende båt plasser og notfeste, jf. forskriften § 4. Når det gjelder istandsetting av brygge og adkomst ned gjennom reservatet, så er dette nye opplysninger, og fylkesmannen anbefaler derfor et nytt punkt i § 5 i forskriften: *Istandsetting og vedlikehold av gammel brygge, samt nødvendig adkomst til denne langs en enkel sti.* Fylkesmannen forutsetter da at dette kan gjøres uten inngrep som går ut over verneverdiene.

Selv om det finnes spor etter menneskelig aktivitet, og at det i kløfta er dumpet søppel, blant annet et bilvrak slik som Lauritzen nevner, så har området godt dokumenterte verneverdier. Spesielt er verneverdiene knyttet til bekken, der flere nasjonalt interessante vårfluearter er påvist. Det er heller ikke slik at fylkesmannen mener det er urskog i området, men skogen har urskogpreg med mye død ved, og således et potensiale for arter knyttet til dette.

Fylkesmannen har notert at duk og masse siger, og at grunneier mener det er fare for forurensning dersom vollen med duk brister helt. Fylkesmannen vil ta dette opp med kommunen. Utbygging av mikrokraftverk i Hitterødbekken vil ikke være forenlig med vernet, og vil ikke kunne gjennomføres dersom området fredes slik vi har foreslått. Dersom foreslått fredning vil påføre grunneier Lauritzen tap og forringelse av eiendommens verdi, kan dette tas opp i et erstatningsoppgjør.

NOF, avd. Telemark vil ha ut bestemmelsen om anlegg for Kystverket. Fylkesmannen er pålagt å ta med denne bestemmelsen som normalt er standard i forskrifter for reservat med kystlinje. Fylkesmannen ser derfor ikke grunnlag for å endre dette. NOF, avd. Telemark mener også at de to gjenfylte dammene øst for den åpne delen av Hitterødbekken bør restaureres. Siden nevnte dammer ligger utenfor det foreslåtte reservatet, finner fylkesmannen det ikke realistisk å fremme forslag om restaurering av dammene.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Hitterødbekken naturreservat med de endringer i forskriftens § 5 som er nevnt under fylkesmannens merknader. Avgrensningen av området blir som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Når det gjelder forslaget om nytt punkt i forskriftens § 5, har fylkesmannen opplyst at det dreier seg om en eksisterende sti. Direktoratet foreslår derfor at ordlyden justeres slik at det fremkommer at det dreier seg om adkomst *"...langs eksisterende sti."* Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr 2. Tangendammen dyrefredningsområde i Porsgrunn kommune (11 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av de truede artene stor og liten salamander, flere sjeldne arter av øyestikkere og deres livsmiljø knyttet til en næringsrik og kalkpåvirket dam. Stor salamander og liten salamander er klassifisert som henholdsvis "direkte truet" og "sårbar" i den nasjonale rødlisten for truede arter 1998. På denne bakgrunn foreslås dyreartene stor og liten salamander og insektgruppen øyestikkere fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 14, og området etablert som dyrefredningsområde for å bevare de fredete dyreartenes livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Planstatus

LNF - sone B, viktige natur- og friluftsverdier.

Høringsuttalelser

Anne Trine Roald (grunneier) har i søknad til kommunen foreslått at det settes opp en informasjonstavle som informerer om vernede arter, samt istrafikk. Denne tavlen akter Roald å bekoste. Roald ønsker også å foreta en mindre utbygging på et allerede støpt fundament på sin strandparsell. Dette gjelder en redskapsbod, samt noe avskjerming av bryggeparsellen. Roald presiserer at dette vil ligge utenfor den foreslåtte fredningen, men grense til denne. Hun ber videre om at punkt 13 flyttes ca. tre meter i sørøstlig retning, slik at stien som ligger i den naturlige skjæringen mellom dammen og fjellet kan vedlikeholdes ved at det slås gress og utføres kvisting. Videre henstiller hun om at det åpnes for bålbrekking og grilling vinterstid, jf. § 3, pkt. 6, da dette er blitt en tradisjon i forbindelse med skøyting og andre aktiviteter på dammen. Hun ber også om at man forsøker å holde bestanden av hettemaker på et akseptabelt nivå for å bevare nattefred, samt unngå skader på eiendom og eiendeler.

Kirsten Tangen (grunneier) stiller seg positiv til et vern av Tangendammen, men gjør oppmerksom på at det er svært viktig at også dammens verdi som kulturminne blir ivaretatt på en god måte. Hun viser til at dammen, som ble anlagt av hennes bestefar som isdam i 1899, inngår i et gårdsanlegg med stor kulturhistorisk verdi som et typisk eksempel på kystlandbruket. Hun ber om at det velges en form for vern som åpner for skjøtsel, slik at dammen ikke gror igjen og slik at en unngår konflikt mellom ønsket om å verne truede dyr og ønsket om å verne dammen som kulturminne.

Ingrid og Arve Kristiansen (veirett) gjør oppmerksom på at dette er en menneskeskapt dam og at slike kunstige dammer ikke alltid er et system i naturlig balanse med naturen. De mener dette ser ut til å være tilfelle med Tangendammen og viser til at den har vært fullstendig gjengrodd minst to ganger på 8-9 år. De hevder dammen trolig ikke

hadde eksistert i dag om det ikke hadde vært for rehabilitering av dammen i forbindelse med deres veg ut til Ørstvedtøya.

Norges Jeger og Fiskerforbund, Telemark ønsker at jakt, fangst og fiske skal være tillatt. Telemark Fylkeskommune er enige i at det bør åpnes for skjøtsel av kulturminnet, jf. § 5 pkt. 2 i verneforskriften. Dette for å hindre uønsket vegetasjon som på sikt kan føre til skade (trærøtter i fugene, issprengning osv.) på selve dammen og damkrona.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener det kan være uklarheter i forslag til verneforskrift § 3, pkt. 1. "All vegetasjon som er viktig (...) er fredet mot skade og ødeleggelse" og videre "Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra fredningsområdet". De mener det her kan være en fare for fortolkning. I etterkant av fylkesmannens tilråding har de bemerket at det bør legges til grunn at utsetting av fisk er forbudt.

Porsgrunn kommune v/formannskapet, har gjort følgende vedtak: "Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunen og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."

Universitetet i Oslo, Biologisk institutt er skeptisk til "nødvendig" motorferdsel ved brøyting av skøytebane på islagt dam, og vil gjerne ha en faglig begrunnelse for at det åpnes for motorferdsel på is.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen har ingen merknader til at det vil bli foretatt byggearbeider på en brygge rett utenfor Tangendammen. Det er positivt at det blir satt opp informasjonstavle, men fylkesmannen anbefaler at dette gjøres i samarbeid med Porsgrunn kommune. Hvis informasjonstiltaket skal omfatte Tangendammen, må dette gjøres i samråd med forvaltningsmyndigheten som vanligvis er fylkesmannen.

Fylkesmannen ser ikke behov for å flytte grensepunkt 13 slik at hele stien blir liggende utenfor det foreslåtte verneområdet. Det er i vernebestemmelsenes § 5 pkt 3 åpnet for vedlikehold av eksisterende stier, så det vil ikke være noe konflikt på dette punkt.

I forbindelse med friluftaktiviteter om vinteren har bålrensning og bruk av grill på dammen tradisjon. Fylkesmannen har vurdert dette nærmere og funnet at det ikke behøver være noen trussel mot verneverdiene om det åpnes for dette slik som foreslått. Fylkesmannen ønsker imidlertid å kunne sette vilkår ved slik bruk, og anbefaler derfor at det kommer inn et nytt punkt i § 5; *Bålrensning og bruk av grill på islagt dam*. Praktiseringen av en slik bestemmelse på vurderes nærmere gjennom forvaltningsplanen.

Når det gjelder hettemåke, så er dette en art som er i sterk tilbakegang, og det vil derfor ikke bli aktuelt å skjytte dammen slik at dette er til hinder for hekking av hettemåke. Fylkesmannen ser imidlertid at det kan være et motsetningsforhold mellom bruk av dammen til friluftsliv på den ene siden, og dammen som leveområde for truede og sårbare arter, herunder hettemåker, på den andre siden. Disse forhold må en prøve å få til en rimelig balanse mellom ved utarbeidelse av en skjøtelsesplan. Dammen gror raskt igjen og det er stort behov for at det snart blir utarbeidet en skjøtelsesplan, og at nødvendige midler stilles til rådighet for å utføre dette skjøtelsesbehovet. Fylkesmannen

ønsker at dammen skal bli tatt vare på både som et kulturminne og som leveområde for truede arter.

NOF - Telemark mener det kan være vanskelig å tolke bestemmelsene i § 3 pkt 1 i fredningsforskriften om hva som er forbudt, siden paragrafen er nokså generell i sin ordlyd. Fylkesmannen mener å ha brukt standardformuleringer i bestemmelsene. I utgangspunktet er det forbudt å fjerne planter eller plantedeler, og nærmere beskrivelse på hva som kan fjernes må avklares gjennom skjøtselsplan.

NJFF i Telemark ønsker et generelt unntak i § 4 for jakt, fangst og fiske i Tangendammen. Forskriftene slik de var utformet i høringsdokumentet innebærer totalt forbud mot jakt, fangst og fiske. Fylkesmannen har etter nærmere vurdering kommet til at det i § 4 kan åpnes for et unntak til fangst, men ikke for jakt og fiske. Siden denne dammen ligger innklemmt mellom hytter og offentlig vei, kan langt på vei alt karakteriseres som tettbebyggelse, der det normalt er forbudt å bruke skytevåpen etter politivedtekt. Sikkerhetshensyn tilsier uansett at dette representerer et lite areal der jakt kan foregå. Fylkesmannen legger også vekt på at dammen har betydning for fuglelivet og vil fungere som et friområde for fugl, både jaktbare så vel som freda arter, i en periode da det jaktes på øvrige arealer.

Det skal i utgangspunktet ikke finnes fisk i dammen, da denne vil være en trussel for salamanderforekomsten. Fylkesmannen finner det derfor lite relevant å ha med et unntak om fiske i verneforskriften. Dersom oppfisking er nødvendig, kan dette gjøres med hjemmel i andre bestemmelser i verneforskriften. Fylkesmannen vil derfor anbefale at § 4 suppleres med et nytt punkt; *Fangst*.

UiO er skeptisk til motorferdsel ved brøyting av skøytebane. Fylkesmannen ser ikke at den etablerte bruk av den islagte dammen til friluftsmål vinterstid, herunder motorferdsel til brøyting, er i strid med verneformålet. Fylkesmannen ønsker derfor å imøtekomme det lokale ønsket som kom frem på folkemøtet om at denne aktiviteten kan fortsette som tidligere. Dette vil også kunne ses på som et konfliktdependende tiltak.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Tangendammen dyrefredningsområde med de endringer i forskriftens §§ 4 og 5 som er nevnt under fylkesmannens merknader. Fylkesmannen anbefaler at avgrensningen av området blir uendret og slik som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er dyrefredningsområde, forslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk interesse strykes fra formålet. På samme grunnlag foreslås dyrelivsfredningen, jf. forskriftens § 3 nr. 2, avgrenset til stor og liten salamander og insekter. Fredningen vil dermed i praksis ikke innebære spesielle begrensninger på jakt utover det som følger av annen lovgivning. I tillegg foreslås "naturmiljøet" i forskriften § 3 nr. 3 erstattet med "de naturgitte produksjonsforhold eller forringe dyrenes livsmiljø". Det er foreslått forbud mot utsetting av dyr. Begrepet "dyr" omfatter også

fisk. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet merker seg at høringsforslaget omfattet fredning av alt dyreliv, mens direktoratet tilrår at fredningen avgrenses til stor og liten salamander og insekter. Departementet presiserer fredningen av insekter til å gjelde insektgruppen øyenstikkerne, jf. forskriften § 3. Forholdet til jakt, fangst og fiske er av direktoratet kommentert under kapitlet om generelle merknader. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr 3. Kjørholt dyrefredningsområde, Porsgrunn kommune (4,5 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av de truede artene stor og liten salamander og deres naturlige livsmiljø knyttet til en næringsfattig, men kalkpåvirket dam. Stor salamander og liten salamander er klassifisert som henholdsvis "direkte truet" og "sårbar" i den nasjonale rødlisten for truede arter 1998. På denne bakgrunn foreslås dyreartene stor og liten salamander fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 14, og området etablert som dyrefredningsområde for å bevare de fredete dyreartenes livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av dyrearter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for dyr som blir fredet i medhold av § 14.

Planstatus

LNF – sone A, uten spesielle formål.

Høringsuttalelser

Telemark Fylkeskommune sier seg enig i verneforskriftens § 5, men påpeker at det bør vurderes å åpne for å sikre eventuelle synker innenfor fredningsområdet med gjerder. Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener det bør gis rom for at opprensning kan bli nødvendig på sikt, da dammen vil gro igjen. I etterkant av fylkesmannens tilrådning har de bemerket at det bør legges til grunn at utsetting av fisk er forbudt. Porsgrunn kommune v/formannskapet, har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Bergvesenet uttaler at det må være en forutsetning at det kan gis tillatelse til adkomst med høvelige maskiner og rom for snuplass utenfor gruverommene. Det nevnes også et mulig framtidig behov for å deponere avfall/inerte masser i gruveganger.

Fylkesmannens kommentarer

Det er ingen gruveinnganger eller åpne synker i denne del av Kjørholt steinbrudd, da det her har vært et rent dagbrudd. Det er derfor ikke behov for å ta med noe i verneforskriften om slike forhold.

NOF Telemark påpeker behovet for opprensning av dammen, og at det må være rom for dette i verneforskriften. Fylkesmannen er enig i dette, og forutsetter at dette er skjøtselstiltak som kan settes i verk for å fremme fredningsformålet.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Kjørholt steinbrudd dyrefredningsområde. Forskrift og avgrensning av området blir uendret og slik som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Områdenavnet foreslås forenklet fra "Kjørholt steinbrudd dyrefredningsområde" til "Kjørholt dyrefredningsområde". Siden foreslått verneform er dyrefredningsområde, forslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk interesse strykes fra formålet. På samme grunnlag foreslås dyrelivsfredningen, jf. forskriftens § 3 nr. 2, avgrenset til stor og liten salamander. Det er foreslått forbud mot utsetting av dyr. Begrepet "dyr" omfatter også fisk. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet merker seg at høringsforslaget omfattet fredning av alt dyreliv, mens direktoratet tilrår at fredningen avgrenses til stor og liten salamander. Departementet slutter seg til direktoratets tilråding.

Nr 4. Stranda naturreservat i Porsgrunn kommune (58 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et område med sitt biologiske mangfold i form av spesielle naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av kalkfuruskog, kalktørrberg og svært artsrik kalktørreng. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området "utgjør spesiell naturtype", har "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

LNF – sone B, viktige natur- og friluftsverdier. RPR.: Strandsone.

Høringsuttalelser

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark (NOF) uttaler at det bør vurderes å ta inn i verneforskriften at beiting kan tillates, slik som i de foreslåtte verneforskriftene for Ørstvethalvøya og Hellås. NOF mener området trolig vil gro igjen på sikt og miste en del av naturverdiene dersom en ikke setter inn skjøtselstiltak. Videre henstiller NOF om at hytte i nord rives, da den utgjør en fare. Man bør sikre seg at hytta ikke oppgraderes, da dette kan være i strid med verneformålet.

Porsgrunn O-Lag har siden 1971 hatt orienteringskart som omfatter Stranda naturreservat. I hele denne perioden er det, ifølge Porsgrunn O-Lag, blitt arrangert orienteringsløp med bruk av kart over dette området. De hevder at den bruken av området som de har stått for i 30 år, ikke har vært til skade for den egenarten som er verneverdig. Porsgrunn O-Lag innser imidlertid at det av hensyn til "føre var prinsippet" kan

være behov for å regulere aktivitet i området. De mener at deres utnyttelse av kartet vil bli svært begrenset dersom de får full begrensning i bruk av Stranda naturreservat. Det vises til at det ikke bare er det vernede området som blir berørt, men også et større område som ligger inntil, da reservatet ligger som en "portal" til en større del av kartet. De hevder at om det kan åpnes for unntak for bruk av området øst for "Frierstien" til orientering, på samme måte som de har brukt området så langt, vil begrensingen for deres vedkommende bli liten.

Porsgrunn kommune v/formannskapet, har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen er enig med NOF Telemark i at for dette området kan det være behov for beiting for å ivareta verneverdiene på lang sikt. Fylkesmannen anbefaler derfor ett nytt punkt i verneforskriftens § 5; *Beiting etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten*. NOF har også kommentarer til hytte nord i området. Fylkesmannen har i forskriftene ikke åpnet for oppgradering av hytte, men i § 4 er det på generelt grunnlag åpnet for vedlikehold av anlegg som er i bruk. Det betyr at det ikke er mulig å utvide og begrensede muligheter til standardheving på denne hytta. Eventuell innløsning og riving av hytta slik som NOF foreslår, må i så fall bli en sak som tas opp gjennom erstatningsoppgjøret.

Fylkesmannen er i høringsprosessen blitt gjort kjent med at Porsgrunn O-lag, POL, har et orienteringskart som omfatter det foreslåtte verneområde. POL har i møte med fylkesmannen og gjennom høringsuttalelsen orientert om at det arrangeres noen få løp gjennom året som inkluderer bruk av arealene som nå er foreslått fredet. Denne aktivitet har pågått siden 1971, og POL mener deres aktivitet ikke representerer noen trussel for verneverdiene i området. Med foreslåtte vernebestemmelser ville dette bli forbudt. Fylkesmannen har vurdert dette på nytt og finner at det må kunne åpnes for en forsiktig bruk av området også til dette formål uten at det går på bekostning av verneverdiene, bortsett fra på de slitasjeutsatte kalktørrbergene, som i hovedsak ligger nedenfor Frierstien. Fylkesmannen anbefaler derfor at det i verneforskriftens § 5 oppføres ett nytt punkt; *Avgrensa bruk av reservatet som angitt i § 3 nr. 6*.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Stranda naturreservat med de endringer i forskriftens § 5 som er nevnt under fylkesmannens merknader. Fylkesmannen anbefaler at avgrensningen av området blir uendret og slik som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr 5. Hellås naturreservat i Porsgrunn kommune (90 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av kalkfuruskog og kalktørrberg/kalktørreng med sjeldne plantearter og funn av flere sjeldne biller tilknyttet skogbunn og død ved. Området har spesiell fauna av årevinger og sommerfugler. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplanen for Porsgrunn av 15. juni 2000 viser en betydelig del av Hellås som avsatt til havneområde. Det er imidlertid forutsatt at reguleringsplanen fra 1991, hvor Hellås er regulert til område for jordbruk-skogbruk, fortsatt skal gjelde. Utkast til revidert reguleringsplan datert 1. mars 2002 er tilpasset det såkalte "Utbyggingsalternativet" i konsekvensutredningen for Grenland Havn, som i liten grad berører Hellås.

Høringsuttalelser

Mathias Ekelund (grunneier), representert ved adv. Jon Isak Lunde, viser til at det for noen år tilbake ble inngått en avtale om overdragelse av en del av det arealet som foreslås fredet. Dette gjelder en del av arealet som strekker seg langs sjøen (ca. 40-50 dekar) med tilhørende steinmasse og sjøgrunn. Kjøpers hensikt var her å utvikle området til havn, i henhold til den da gjeldende reguleringsplan. En del av avtaleverket er tinglyst. Ekelund anmoder, på bakgrunn av avtalen og den erstatningsmessige posisjon, at fredningsgrensene endres slik at avtalen kan gjennomføres. Konkret er det ønskelig å trekke fredningsgrensen noe opp fra sjøen, slik at tiltaket kan gjennomføres. Ekelund gjør videre oppmerksom på at han som grunneier er svært opptatt av skjøtselen av området. Han ser gjerne at man får på plass en skjøtselsavtale, der eieren av gnr. 75, bnr. 1 får en fortrinnsrett til å gjennomføre og/eller administrere skjøtselstiltakene i henhold til retningslinjer og kontroll fra fredningsmyndighetenes side. Ekelund er også interessert i å se på muligheten for å innpasse området i eiendommens jordbruksmessige skifteplan, som beite. Avslutningsvis ønsker Ekelund å bli orientert om hvordan fredningsmyndighetene vil forholde seg til utgifter til juridisk og annen bistand som han måtte benytte i forbindelse med fredningssaken. Grunneier Mathias Ekelund har i e-post av 6. mai 2004 presisert at han mener det verneverdige kulturlandskapet bør få en sterkere forankring i verneforskriften. "*Aktiv beiting og skjøtsel var frem til 1960 grunnlaget for den fauna og flora vi ser i dag, men som er på vikende front.*"... "*Hellås har vært en aktiv del av gårdens totale landbruksdrift, og bør være det også i fremtiden samtidig som verneinteressen ivaretas*" heter det blant annet i uttalelsen.

Porsgrunn O-Lag har planer om å lage et orienteringskart som inkluderer Hellås. De kan ikke hevde en årelang aktivitet i dette området, men ønsker at det blir gjort en vurdering for å tillate orientering på tidspunkt av året hvor aktiviteten ikke påvirker verneformålet.

Telemark Fylkeskommune peker på at det her finnes gamle løpegraver fra krigen og mener det bør åpnes for skjøtsel av løpegravene.

Grenland Havn viser til at Grenland, i regjeringens forslag til ny transportplan 2006-2015, videreføres som nasjonalhavn. De peker på at eventuelle konflikter mellom havneinteresser og verneinteresser innenfor området til Grenland Havn da må sees i et nasjonalt perspektiv. Området er også innarbeidet som havneområde i kommuneplanen for Porsgrunn kommune, vedtatt av bystyret 15.06.2000. Grenland Havn viser så til Konsekvensutredning for utvidelse av Breviksterminalen datert 1.mars 2002, hvor det fremgår at det planlagte inngrepet i Hellåsen er betydelig redusert i forhold til kommuneplanen. Dette fremkommer også av et første utkast til reguleringsplan datert 1. mars 2002 som er oversendt Porsgrunn kommune. Grenland Havn har bedt om at behandlingen av reguleringsplanen holdes tilbake til Kystverket endelig har ferdigbehandlet konsekvensutredningen. De uttaler videre at de så vil revidere forslaget til reguleringsplan i lys av blant annet Kystverkets behandling. Fylkesmannen i Telemark har uttalt seg om konsekvensutredningen og Hellås datert 03.06.2002. Ifølge Grenland Havn fremgår det av uttalelsen at fylkesmannen anser utbyggingsalternativet som tilfredsstillende for de naturfaglige interessene i Hellås. Grenland Havn uttaler avslutningsvis: *"Slik vi tolker verneforslaget for Hellås, tar det utgangspunkt i den arealavgrensing som utgjør utbyggingsalternativet i Konsekvensutredningen, og som ligger til grunn for utkastet til reguleringsplan. Vi har derfor ingen merknader til det. Når det gjelder reguleringsbestemmelser har vi følgende merknader til § 3, pkt.3: Vernebestemmelsene må ikke være til hinder for nødvendig sikring av havneområdet i forhold allmennheten, dyr og dyreliv, havneterminalens interesser og implementeringen av ISPS - koden i Norge fra 1.juli d.å "*

Porsgrunn kommune v/formannskapet, har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensing, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen mener at verneverdiene i området tilsier at avgrensningen ikke kan endres. Fylkesmannen har tilpasset avgrensningen av det foreslåtte reservatet til det såkalte "utbyggings-alternativet" i konsekvensutredningen for utvidelse av Grenland Havn. Inngåtte avtaler som grunneier måtte ha om salg av masse til en mulig utvidelse av havneområdet, har ikke avgjørende betydning for hvordan fylkesmannen mener avgrensningen av dette området bør være. Fylkesmannen er enig med grunneier i at deler av området krever skjøtsel for at verneverdiene skal bevares på lang sikt, og det er derfor viktig at det snarest lages en skjøtelsesplan for området. Fylkesmannen noterer seg også at Ekelund tilbyr å gjennomføre den nødvendige framtidige skjøtsel, og ønsker å se på muligheten av å innpasse skjøtsel av verneområdet i den jordbruksmessige driften av eiendommen for øvrig.

Fylkesmannen vil ikke anbefale at Porsgrunn O-lag lager et nytt o-kart som inkluderer det foreslåtte Hellås naturreservat. O-laget kan selvsagt lage et slikt kart, men fylkesmannen vil ikke foreslå endring av verneforskriften på dette punkt. Hvis fredningsforskriften blir vedtatt i tråd med dette, vil bruk av Hellås til idrettsarrangement være forbudt.

Når det gjelder nødvendig sikring av havneområdet av hensyn til allmennhet og dyreliv, og av hensyn til internasjonalt regelverk, så vil fylkesmannen anbefale et nytt punkt i § 5 i verneforskriften: *Nødvendig sikring av havneområdet.*

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Hellås naturreservat med de endringer i forskriftens § 5 som er nevnt under fylkesmannens merknader, og anbefaler at avgrensningen av området blir slik som det er foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet bemerker at grunneiere og rettighetshavere vil få nærmere orientering om erstatningsreglene etter naturvernloven når vedtak om fredning er fattet ved kgl. res. Hvis grunneier/rettighetshaver krever erstatning for sitt økonomiske tap som er en følge av fredningen, vil det bli gjennomført erstatningsforhandlinger og eventuelt skjønn til fastsettelse av erstatningen dersom partene ikke blir enige. Staten vil normalt dekke grunneiers utgifter til juridisk bistand i erstatningsprosessen. Dog kreves normalt at grunneierne samler seg om en advokat innenfor det enkelte reservat, med mindre det skulle foreligge helt spesielle forhold. Oppnås en minnelig ordning slik at saken løses på den måten, vil dekning av juridisk bistand være en del av forliket. Blir det skjønn, vil Staten også normalt dekke omkostningene til grunneiers advokat. Staten dekker derimot ikke grunneiers eventuelle utgifter i forbindelse med den saksbehandling som ligger forut for fredningsvedtaket. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr 6. Ørstvethalvøya plante- og dyrefredningsområde i Porsgrunn kommune (29 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst med sjeldne planter og dyr og deres livsmiljø. Området har lav-vegetasjon, kalkfuruskog og kalktørrberg/kalktørreng med flere sjeldne plantearter. I tillegg har området betydning for å bevare artsmangfoldet av sjeldne lavararter på nasjonalt nivå, samt sjeldne insektarter. På denne bakgrunn foreslås plantesamfunnene og dyregruppen insekter fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven §§ 13 og 14, og området etablert som plante- og dyrefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av både dyrearter og plantesamfunn som inneholder arter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter og dyr som blir fredet i medhold av §§ 13 og 14.

Planstatus

LNF – sone B, viktige natur- og friluftinteresser. Det foreligger servituttavtale om bruk av Ørstvethalvøya som friområde. Del av skjærgårdsparken i Telemark.

Høringsuttalelser

Ingrid og Arve Kristiansen (grunneier) viser til at naturreservat opprettes for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur, noe det ikke er på Ørstvetøya. Det vises til at øya har blitt påvirket av menneskelig aktivitet og inngrep i all historisk tid, med blant annet et stort militært anlegg i sørenden av øya. De viser videre til at det meste av øyas plata er et kulturlandskap. De påpeker at ved kjøp av eiendommen var publikums tilgjengelighet til den ytre delen av tomte et kjernepunkt. Porsgrunn kommune har investert store summer for tilrettelegging for publikum ved å bygge en lang steinmur med veg, samt anlagt trapper og stier. Ifølge Kristiansen var ikke kommunen interessert i å drive skjøtsel av området, noe de selv har påtatt seg. De viser til at de er redd hele øya vil kunne ødelegges om kulturlandskapet vil få gro igjen og at dette videre vil kunne "forstyrre" de områdene som er interessante. Videre uttaler de at det burde vært bedre å finne et verneområde som aldri har vært pleid og som sjelden er besøkt av publikum. Det påpekes at dokumentasjonen som verneplanen bygger på, virker tynn og tilfeldig.

Unni Ørstvet (lokal tilknytning) ser positivt på verneforslaget, men påpeker at navnet skal skrives "Ørstvethalvøya".

Skjærgårdstjenesten i Telemark viser til at området er et offentlig friområde og at en derfor ikke ønsker å legge restriksjoner på telting.

Telemark Fylkeskommune viser til en tysk forsvarsstilling og er enig i at det bør åpnes for skjøtsel av kulturminnet, jf. § 5, pkt. 2 i verneforskriften.

Porsgrunn kommune v/formannskapet har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen er enig med grunneier Kristiansen i at området ikke er urørt eller har tilnærmet urørt natur, og vil derfor foreslå at verneformen endres fra reservat til plante- og dyrefredningsområde. Både kulturpåvirkninger og de fysiske inngrep som er gjort under siste verdenskrig, gjør at det er en mer korrekt verneform. Grunneier Kristiansen mener dokumentasjon av verneplanarbeidet er tynt og tilfeldig og at det må finnes andre områder i Grenland som har tilsvarende arealer med truede arter som egner seg bedre for fredningsformål. Fylkesmannen er ikke enig i dette. Hele utgangspunktet for verneplanarbeidet er at det er et stort press på arealene langs kysten, og mye er allerede omdisponert. Fylkesmannen har ingen fullstendig oversikt eller undersøkelse av restarealene med hensyn på verneverdier, og det er ikke ressurser til å gjøre slike fullstendige inventeringer. Fylkesmannen har derfor gjort en avveining med hensyn på interesser i de områdene der det er dokumentert store verneverdier. Ørstvethalvøya er et slikt område. Fylkesmannen forutsetter derfor at det er mulig å kombinere de ulike interessene, slik at området fortsatt kan brukes som friluftsområde, og at det samtidig er mulig å ta vare på verneverdiene som finnes der. Det vil ikke bli slik at området blir stengt for allmennheten eller at tidligere inngåtte avtaler brytes. Fylkesmannen minner også om at de rike botaniske forekomstene og halvøyas verdi som naturvernområde er nevnt i servituttavtalens pkt 1.

Fylkesmannen er enig med grunneier i at halvøya trenger skjøtsel. Det er i forbindelse med servituttavtalen utarbeidet en enkel skjøtelsesplan for Ørstvethalvøya. Det er nød-

vendig at gjeldende skjøtselsplan revideres. I en slik skjøtselsplan vil en kunne ha ulike soner med forskjellig behandling. Det er også åpnet for skjøtsel av kulturminner i forskriften, og dette kan også inngå i planen. Fylkesmannen tror derfor at det skal være mulig å få til en forvaltning av dette området som langt på veg tilfredsstillende de synspunktene grunneier fremhever.

Fylkesmannen vil ikke kommentere spørsmål omkring erstatninger, men henviser til at etter eventuelt fredningsvedtak er gjort, vil det bli et erstatningsoppgjør i utgangspunkt basert på frivillige avtaler. Dersom ikke enighet oppnås, vil det bli avgjort av skjønnsretten. Fylkesmannen har tatt til følge at Ørstvet skrives uten d.

Skjærgårdstjenesten har kommentarer om telting. Bestemmelsene i § 3 pkt nr 5 og 6 er standard formuleringer som er med i alle områder som blir fredet som *naturreservater*. Fylkesmannen har etter innspill i høringen som nevnt ovenfor kommet til at verneformen bør endres til *plante- og dyrefredningsområde*. Verneformen er endret på bakgrunn av at området er sterkt kulturpåvirket, men verneverdiene knyttet til planter og dyr er fortsatt like sårbare for slitasje. Fylkesmannen mener derfor at det fortsatt er aktuelt å ha med disse generelle bestemmelsene. Fylkesmannen åpner imidlertid for en unntaksbestemmelse ved å foreslå ett nytt punkt under § 5: *Avgrensa bruk av fredningsområdet som angitt i § 3 nr 6*. Allmennhetens adgang og bruk av områder etter friluftsløven blir ikke forbudt etter § 3 pkt 5 i verneforskriften. Det er først hvis allmennhetens ferdsel blir så stor at den truer verneformålet at DN kan innføre egne bestemmelser som regulerer allmennhetens ferdsel i området. Siden dette området også fortsatt skal være del av skjærgårdsparken, kan bestemmelsene i forvaltningsplan for skjærgårdsparken supplere vernebestemmelsene, bl.a. på punktet om telting. Teltleirer, idrettsarrangement og andre større organiserte arrangement er derimot forbudt etter § 3 pkt 6.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Ørstvethalvøya plante- og dyrefredningsområde (i stedet for det opprinnelig foreslåtte naturreservat som har vært på lokal høring), med de endringer i forskriftens § 5 som er nevnt under fylkesmannens merknader. Avgrensningen er som i høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Verneformen er foreslått endret fra naturreservat til plante- og dyrefredningsområde. Dyrefredning er foreslått på grunn av sjeldne insekter. Direktoratet foreslår derfor at dette synliggjøres i formålet (§ 2) ved en tilføyelse, samt at dyrelivsfredningen i § 3 nr. 2 avgrenses til insekter. På grunn av endret verneform foreslås også formuleringen om særskilt vitenskapelig verdi og egenart tatt ut av formålet.

Direktoratet viser ellers til merknadene om erstatning under området Hellås, kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften §§ 2 og 3. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilråding.

Nr 7. Risøya plantefredningsområde i Porsgrunn kommune (39 daa hvorav 11 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst med sjeldne planter og deres livsmiljø. Området har velutviklede strandenger og strandsumper med stor artsrikdom. På denne bakgrunn foreslås plantesamfunnene fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 13, og området etablert som plantefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av plantesamfunn "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter som blir fredet i medhold av § 13.

Planstatus

LNF – sone B, viktige natur- og friluftsverdier. RPR: Strandsone

Høringsuttalelser

Telemark fylkeskommune påpeker at det ligger en gammel demning i området som nå foreslås fredet, og er derfor enig i at det i verneforskriften bør åpnes for skjøtsel av kulturminner.

Skjærgårdstjenesten i Telemark påpeker at Risøya er et område som blir mye brukt av båtfolk. Skjærgårdstjenesten ønsker derfor ikke å ha restriksjoner på området som begrenser eksisterende bruk, jf. § 3 punkt 5 og 6 i forskriften som var sendt på høring.

NOF, avd. Telemark uttaler at en bør ta inn i verneforskriften at slått og beite kan tillates etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten. Jf. at beite er nevnt spesifikt for en del av de andre verneområdene.

Porsgrunn kommune v/formannskapet har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen har kommet til at siden området som foreslås fredet er et gjenfylt sund mellom to øyer med en dam og etablert sti over, og verneverdiene i hovedsak er en sjelden flora, er det mer naturlig å bruk verneformen plantefredningsområde enn naturreservat. Fylkesmannen innstiller derfor på at verneform endres fra naturreservat til plantefredningsområde.

Fylkesmannen vil også bemerke at det på kartet som er sendt ut i høringen ikke var en fullstendig avgrensning av foreslått fredningsområde, ved at det ikke var trukket grenselinje over sjø mellom to grensepunkter. I grensebeskrivelsen som var lagt ved fremgikk imidlertid avgrensningen slik den nå er vist på foreslått vernekart.

Bruk av motorbåt er generelt tillatt, mens motorisert ferdsel på land vil være forbudt etter § 3 nr. 3. Kjøring med traktor som har foregått gjennom området tidligere, vil dermed bli forbudt.

Fylkesmannen sier seg enig med Fiskeridirektoratet (jf. kapitlet om generelle merknader) og foreslår et nytt punkt i § 5: *Akvakultur og etablering av faste installasjoner i forbindelse med fiskeri- og akvakulturvirkosomhet.*

Fylkesmannen vurderer det lite aktuelt å tillate nye bygninger i fredningsområdet, og har derfor ikke nevnt dette i bestemmelsen.

Skjærgårdstjenesten har kommentarer om ferdsel og telting. Bestemmelsene i § 3 pkt nr. 5 og 6 i høringsforskriften er standard formuleringer som er med i alle områder som blir fredet som *naturreservater*. Fylkesmannen har som nevnt ovenfor kommet til at verneformen bør endres til *plantefredningsområde*. Verneform er endret på bakgrunn av at området er sterkt kulturpåvirket, men verneverdien knyttet til planter er fortsatt like sårbar for slitasje. Fylkesmannen mener derfor det fortsatt er aktuelt å ha med disse generelle bestemmelsene. Fylkesmannen vil likevel åpne for unntak ved å foreslå et nytt punkt i § 5: *Avgrensa bruk av fredningsområdet som angitt i § 3 nr. 5*. Allmennhetens adgang og bruk av området etter friluftsløven blir ikke forbudt etter § 3 pkt 4 i verneforskriften. Det er først hvis allmennhetens ferdsel blir så stor at den truer verneformålet at DN kan innføre egne bestemmelser som regulerer allmennhetens ferdsel i området.

Når det gjelder behov for unntak for beiting, så er fylkesmannen enig i at dette bør tas med og foreslår derfor et nytt pkt i § 5 i verneforskriften: *Beiting etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.*

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Risøya plantefredningsområde med de endringer i forskriften som er nevnt under fylkesmannens merknader. Avgrensningen av området blir uendret og slik som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet foreslår justeringer i forskriften som følge av forslag om endret verneform. En formulering om plantenes livsmiljø foreslås tatt inn i formålet (§ 2), mens formulering om vitenskapelig verdi foreslås tatt ut. Forskriftens § 3 foreslås supplert med en formulering om de naturgitte produksjonsforhold. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften §§ 2 og 3. Videre vil departementet presisere begrunnelsen for at Risøya plantefredningsområde omfatter sjøarealer. Sjøarealene er gruntvannsområder og inngår i verneformålet som "velutviklede strandenger og strandsummer med stor artsrikdom". Den foreslåtte avgrensningen gir også den beste arronderingen for å ivareta verdiene på strandengene.

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr 8. Blekebakken naturreservat i Porsgrunn (21 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av svært verneverdig linde/ hassel/ eikeskog på kalkgrunn. Området har særskilt betydning for å bevare artsmangfoldet av truede og sårbare sopparter på nasjonalt nivå. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Vist som eksisterende boligområde i kommuneplan.

Høringsuttalelser

Porsgrunn kommune v/formannskapet har gjort følgende vedtak: *"Porsgrunn kommune er positiv til forslaget om de 8 nye verneområdene i kommunene og har ingen merknader til områdeavgrensning, verneforskrifter eller lokalitetsbeskrivelser."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Blekebakken naturreservat. Avgrensningen av området og forskrift blir uendret og slik som foreslått i høringen.

Direktoratets kommentarer

Det foreslåtte Blekebakken naturreservat grenser til det eksisterende Frierflogene naturreservat. Det bør på sikt vurderes å slå sammen disse to områdene. Dette vil forvaltningsmessig sett være en enklere løsning enn to separate naturreservater. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilråding.

Nr. 9 Langøya landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning i Bamble kommune (495 daa hvorav 10 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med vernet er å bevare et vakkert og egenartet kystlandskap med kalkfuruskog, kalkbergvegetasjon, kalktørrenger og havstrandvegetasjon, med et stort antall kravfulle og sjeldne plante- og insektarter. På denne bakgrunn foreslås området vernet i medhold av naturvernloven § 5 og plantesamfunn og insektarter knyttet til kalkfuruskog, kalkbergvegetasjon, kalktørrenger og havstrandvegetasjon fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven §§ 13 og 14. Det vises til at området utgjør et "naturlig eller kulturlandskap" som er "vakkert" og "egenartet". Videre vises det til forekomst av både dyrearter og plantesamfunn "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne".

Planstatus

Skjærgårdspark/kommunalt friluftsområde. RPR: Strandsone

Høringsuttalelser

Langesundfjordens Kystlag har et generelt ønske om at det gis adgang til oppbygging, gjenreising eller restaurering av tidligere bygninger, brygger eller andre anlegg på øya. De ønsker også at det gis mulighet for gjenreising av tidligere fergebrygge ved hovedgården. Videre bør det gis mulighet for utbedring av moloen ved fyret, med sprengning både i vann og på land. Det samme gjelder på østsiden av øya, tvers over moloen, med mulighet for å lage et lite bryggeanlegg ved Mariklova. Kystlaget påpeker at det må gis anledning til å anlegge fortøyningsplasser for båter der hvor det er naturlig, samt mulighet for å sette opp tidligere båthus nord for hovedgården. Dette bør også gjelde for huset sør for gården, ved garnvinna. Videre ønskes tillatelse til rydding av skog og kratt på søndre del av øya for å opprettholde stier, samt mulighet for organisert virksomhet på den delen av øya som tradisjonelt tilhører fyret. Det må kunne drives med naturstier og lignende over hele øya.

Langesund Vel støtter helt og fullt de synspunkter som Langesundsfjorden Kystlag har kommet med. I tillegg bør tillatelse til rydding av skog og kratt gjelde for hele øya og man poengterer viktigheten av at hele øya igjen blir tilgjengelig.

Skjærgårdstjenesten i Telemark foreslår at området rundt hovedbygningen, som er unntatt fra verneforskriften, utvides mot sør med ca. 30 meter. Videre påpeker de viktigheten av at dagens bruk opprettholdes og at det i forskriftene innarbeides anledning for kommunen til å vedlikeholde området i form av rydding og vedlikehold. Skjærgårdstjenesten mener at fredningsbestemmelsene må endres på dette punkt, og dette må gjøres før endelig vedtak fattes og i samarbeid med kommunen. Til slutt henstilles det om at den gamle tennisbanen på øya tillates gjenopprettet.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark påpeker at verneforskriftenes § 5, pkt. 6 vil bli vanskelig å håndheve i praksis og mener det er problemer i forhold til hvor grensen skal gå. NOF mener det er en fare for uthuling av vernet og at punktet bør fjernes.

Bamble kommune har fattet følgende vedtak:

*"Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene under følgende forutsetning: **Langøya**; Området rundt hovedbygningen, som er unntatt verneforskriften, utvides mot syd med ca. 30 meter. Det er viktig at dagens bruk opprettholdes. Det må i forskriftene innarbeides anledning for kommunen til å vedlikeholde området i form av rydding og vedlikehold. Fredningsbestemmelsene må endres på dette punkt og dette må gjøres før endelig vedtak fattes og i samarbeid med kommunen. Den gamle tennisbanen på øya bør tillates gjenopprettet. Allmennhetens rett, og dagens bruk av Langøya, må opprettholdes for befolkningens beste som friluftsområde. Testamentet vedrørende Langøya legges ved saken til videre behandling hos vernemyndighetene. Verneforskriftene for Langøya må ta hensyn til hva giveren av Langøya har forutsatt i sin testamentariske gave. Langøya skal kunne tilbakeføres til sin opprinnelse når det gjelder steder, kanaler, bygninger og brygger som er i Langøyas historie."*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen stiller seg positiv til forslagene om at grensen ved Hovedbygningen skal flyttes noe mot sør, og kan ikke se at dette skaper konflikter med verneverdiene. Fylkesmannen tilrår en grenseendring her, men velger for enkelhets skyld å følge grensa for gnr.106/bnr.234, slik at hele dette bruksnummeret tas ut. Grensa flyttes dermed om lag 65 m mot sør, omtrent dobbelt så langt som etterspurt. Når det gjelder ønskene om gjenreising av tidligere fergebrygge ved hovedgården og utbedring av moloen ved fyret, kan fylkesmannen ikke se at disse tiltakene vil berøre det foreslåtte verneområdet. Når det gjelder ønsket om å lage et lite bryggeanlegg ved Mariklova på østsiden av øya, tvers over moloen, må dette i så fall legges utenfor foreslått grense. Når det gjelder øvrige ønsker om gjenoppbygging av bygninger, brygger og andre tekniske inngrep, mener fylkesmannen at det i utgangspunktet ikke er ønskelig med *nye* tekniske inngrep på Langøya. Det kan likevel ikke utelukkes at enkelte tiltak knyttet til den *historiske* bruken av øya kan være aktuelle. Dette må i så fall vurderes nærmere under arbeidet med en forvaltningsplan. Fylkesmannen foreslår derfor at det i forskriftens §5 tas inn et nytt punkt: *Gjenoppbygging av historiske bygninger og anlegg*. Fylkesmannen vil likevel presisere at dette ikke gjelder gjenoppretting av tennisbanen. Når det gjelder ønsket om å åpne for nye fortøyningsplasser for båter, ser ikke fylkesmannen bort fra at det gjennom arbeidet med en forvaltningsplan kan vise seg hensiktsmessig med enkelte nye fortøyningsplasser. Hjemmel for slike tiltak kan sikres gjennom å ta inn et nytt punkt under §5: *Etablering av nye fortøyningsplasser*. Ved å plassere disse punktene under §5, vil forvaltningsmyndigheten ha kontroll med hva som tillates gjennomført.

Når det gjelder "rydding av skog og kratt" / "rydding og vedlikehold" m.v. utover det som allerede er hjemlet i forskriftens §4 og §5, mener fylkesmannen at dette må gjøres som skjøtselstiltak i henhold til forvaltningsplan, slik at dette faller inn under hjemmelen i §6. Det er ellers noe uklart hva som menes med "rydding og vedlikehold". Fylkesmannen legger til grunn at de omforente årlige tiltakene som utføres for å bekjempe flåttbestanden på øya kan fortsette som i dag inntil en samlet forvaltningsplan er på plass.

Kystlaget ønsker mulighet for organisert virksomhet på den delen av øya som tradisjonelt tilhører fyret, samt for naturstier over hele øya. Fylkesmannen mener at det ikke er aktuelt å øke bruksmulighetene utover det som er hjemlet i forskriftens §5.3 og 5.6, men at det kan være aktuelt med natursti(er) på øya; dette må også vurderes nærmere i forvaltningsplanen. Når det gjelder NOFs merknad om at § 5.6 bør fjernes, vil fylkesmannen bemerke at bestemmelsen kun gir forvaltningsmyndigheten *mulighet* til å tillate avgrensede arrangementer av den type som ellers er forbudt i § 3.3. Det er riktig at vurderingene vil måtte foretas etter et forvaltningsmessig skjønn, men det gjelder alle bestemmelsene under § 5. Fylkesmannen vurderer ikke dette som en uthuling av vernet, men som en bevisst valgt mulighet for å gi tillatelser, som det for øvrig kan sette strenge vilkår til. Fylkesmannen mener derfor at det er faglig og forvaltningsmessig forsvarlig å la bestemmelsen bli stående.

Høringsuttalelsen fra Bamble kommune viser til ordlyden i giveren Skougaards testamente. Det aktuelle avsnittet lyder: *"Det er mitt ønske at eiendommene blir å anvende*

som en naturpark for Langesunds befolkning, og at skogen bevares som et vern for byen.” Fylkesmannen mener at verneforslaget er i tråd med dette ønsket.

Fylkesmannen tilrår oppretting av Langøya landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning, med grenseendring og endringer i forskriftens §5 som nevnt ovenfor.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet foreslår at formuleringen ”som ikke skyldes vanlig ferdsel til fots” strykes fra forskriftens § 3 nr. 2. Så lenge forskriften ikke inneholder noe eksplisitt forbud mot ferdsel, vil vanlig ferdsel til fots være tillatt. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilråding.

Nr. 10 Gjermundsholmen naturreservat i Bamble kommune (14 daa hvorav 3 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av lav-vegetasjon, havstrand og kalktørrenger med flere sjeldne plantearter. Som lokalitet for sjeldne lavararter er området av stor betydning for bevaring av artsmangfoldet på nasjonalt nivå. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

I kommuneplanen er området vist som offentlig byggeområde/ strandsone etter RPR.

Høringsuttalelser

tfk eiendom (grunneier) viser til at Gjermundsholmen er gitt den strengeste verneformen, naturreservat, og at valgte verneform ikke må medføre at skolen fratras muligheten for bruk av lokaliteten i undervisningsøyemed eller være til hinder for en viss ferdsel i området på skolens aktivitetsdager i forbindelse med naturstiarrangementer og lignende. Videre uttales: *"Ved Croftholmen er adkomstforholdene problematiske. Både broen over til holmen og veien langs med verkstedbygget er smal, trang og trafikkfarlig. På sikt må det iverksettes tiltak for å bedre forholdene. Imidlertid vil verneplanens forslag til avgrensning mot syd være til hinder for en utbedring av både broen og veien. Vi ber derfor om at grensepunktene 6 og 7 blir flyttet noe mot nord og plassert slik at en utvidelse som nevnt, vil være mulig."* Når det gjelder båt- og redskapshuset med brygge på området, forutsettes at vernet ikke vil være til hinder for normal bruk av bygningen, men man ber likevel om presisering for dette forhold i vernebestemmelsene. Avslutningsvis uttales at: *"For Telemark fylkeskommune er det som nevnt, meget viktig at området ikke gis en verneform som er til hinder for en normal drift ved Croftholmen videregående skole. Videre*

at verneområdets avgrensning ikke er til hinder for en utvidelse av adkomstveien til skoleanleggene på holmen.”

Telemark Fylkeskommune viser til at det, enten inne i verneområdet eller rett på utsiden, er et deponeringsområde for ballastflint. De minner om at et slikt kulturminne er beskyttet av kulturminneloven § 14, 1. ledd. Fylkeskommunen er for øvrig enig i at det åpnes for skjøtsel også i dette området, jf. verneforskriften § 5, pkt. 3.

Bamble kommune har fattet følgende vedtak: *”Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene under følgende forutsetning: **Gjermundsholmen**; Allmennhetens interesser må tillates utviklet i bukta nordøst for fredningsområdet.”*

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen ser at skolens egen bruk av området muligens kan komme i konflikt med forskriftens § 3.5 med forbud mot *”telteleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer.”* Problemet kan oppstå når grupper på vesentlig over en skoleklasse bruker området. Bestemmelsen i forskriften har som hensikt å beskytte slitasjeutsatte vegetasjonstyper mot tråkkslitasje og lignende, noe som er viktig i dette området. Fylkesmannen finner det likevel urimelig å formelt innskrenke etablert bruk fra skolens side, i det vi legger til grunn at skolen selv vil være interessert i å bevare områdets verneverdier. Fylkesmannen foreslår derfor å ta inn et nytt punkt i forskriftens § 4: *Arrangementer knyttet til undervisning og friluftsliv ved skolen.* Når det gjelder bruken av båt- og redskapshus med brygge, er dette dekket opp av forskriftens § 4, slik at den ønskete presisering i bestemmelsene allerede eksisterer. Opplag av båter utenom båthuset er fortsatt forbudt etter § 3.3. Atkomstforholdene til skolen representerer en mulig fare for liv og helse, og fylkesmannen mener at det er et legitimt krav at skolen får en mulighet til å utbedre forholdene. Etter tilleggsbefaring med representant for skolen 30.06.2004, har fylkesmannen vurdert ønsket om grenseendring opp mot verneverdiene, i dette delområdet primært lav-forekomster. Fylkesmannen anser at en mindre grenseendring ikke vil komme i alvorlig konflikt med disse verdiene, i det området som tas ut består delvis av relativt fersk skjæring, delvis av klippevegg som skygges ut av store trær, og for øvrig av fylling til brua som knytter øya til fastlandet. Fylkesmannen vil derfor anbefale at brua tas ut og at grensepkt. 6 i høringsforslaget flyttes noen meter mot nord, videre grense vil gå til sjøkant, krysse liten bukt og gå videre i sjøkant mot pkt. 8 i høringsforslaget.

Når det gjelder kulturminner, støtter fylkeskommunens uttalelse opp under at dette ivaretas i forskriftens § 5.

Når det gjelder kommunens uttalelse om at allmennhetens interesser må tillates utviklet i bukta nordøst for fredningsområdet, vil fylkesmannen bemerke at fredningsforslaget ikke vil være til formell hinder for dette. Stathelle Vel har tidligere signalisert ønske om badestrand i hele bukta, men har ikke uttalt seg under høringen. Fylkesmannen mener at det ikke er ønskelig med for mye ferdsel, eller tilrettelegging for dette, på vestsiden av bukta (området mellom pkt 3-2-1 i høringsforslaget). Det er her tørrbakkesamfunn som vil være svært utsatt for slitasje. Fylkesmannen ser derimot i utgangspunktet ingen konflikter med tilrettelegging utenfor det foreslåtte verneområdet,

såfremt dette blir gjort på en måte som ikke genererer økt ferdsel til vestsiden av bukta. Eventuell fremtidig tilrettelegging utenfor det foreslåtte verneområdet må derfor behandles og vurderes på vanlig måte etter plan- og bygningsloven, slik at også hensynet til naturverdiene i hele området blir ivaretatt.

Fylkesmannen tilrår oppretting av Gjermundsholmen naturreservat, med den grensendring og endring i forskriftens § 4 som er nevnt ovenfor.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet bemerker at det ved tidligere vernevedtak har vært lagt til grunn at turvirksomhet i regi av skoler ikke omfattes av forbudet mot større arrangementer. Direktoratet slutter seg til fylkesmannens forslag om at det i forskriften tas inn et nytt punkt som gir adgang til arrangementer knyttet til undervisning og friluftsliv ved skolen. Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilråding.

Nr. 11 Krogshavn plantefredningsområde, Bamble kommune (3 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en lokalitet for den sjeldne og truede plantearten sprikesøtgras og dens livsmiljø. På denne bakgrunn foreslås plantearten sprikesøtgras fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 13, og området etablert som plantefredningsområde for å bevare dens livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av en planteart som er sjelden eller står i fare for å forsvinne og at området "har vesentlig betydning" for planter som blir fredet i medhold av § 13.

Planstatus

Kommuneplan: RPR: strandsone.

Reguleringsplan: Regulert til spesialområde naturvern.

Høringsuttalelser

Norges Jeger og Fiskerforbund, Avdeling Telemark ønsker at jakt, fangst og fiske skal være tillatt. De mener at selv om området i liten grad er aktuelt for slik bruk, kan man for eksempel se for seg minkfangst langs bekken. Skjærgårdstjenesten i Telemark mener at vedlikehold av bekken er svært viktig. Det vises til § 4, pkt. 3 om at vedlikehold av dette anlegget er gjort før fredningstid og at en på bakgrunn av dette må endre § 3, pkt. 1 og 2 vedrørende vedlikehold.

Bamble kommune har fattet følgende vedtak:

*"Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene anbefales under følgende forutsetning: **Krogshavn**; Vedlikehold av bekken er svært viktig. Derfor må §3 pkt. 1 og 2*

endres vedrørende vedlikeholdet. Det vises i den forbindelse til §4 pkt. 3 om at vedlikehold av dette anlegget har vært gjort før fredningstidspunktet."

UiO, Biologisk institutt går sterkt imot bruk av plantefredningsområdet til "større arrangementer i særlige tilfelle dersom dette ikke er i strid med fredningsformålet" da erfaring er at alle større arrangementer vil gi unødig og uheldig slitasje på vegetasjonen.

Fylkesmannens kommentarer

Vedlikehold av bekken, med andre ord opprensning og slått, er et helt sentralt spørsmål i forhold til verneforslaget. Formålet er å bevare forekomsten av sprikesøtgras, som er en nasjonalt truet art. Også bestemmelsene i kommunens egen reguleringsplan understreker at forekomsten ikke må skades. Fylkesmannen anså ikke bekken/grøfta som "anlegg" da høringsforslaget ble utarbeidet. Med "anlegg" var det i forskriften tenkt på vegene og bruene i området. Uavhengig av om dette er et anlegg eller ikke, så krever området en skjøtsel som ivaretar verneformålet. Derfor må vernebestemmelsene tilpasses dette, om nødvendig på en slik måte at det legger føringer på kommunens drift og vedlikehold. Dermed gjenstår det praktiske spørsmålet m.h.p. hvordan man kan løse utfordringen som ligger i at kommunen på den ene side har et legitimt behov for å kunne foreta nødvendig opprensning/slått for å hindre gjengroing av bekken/grøfta, mens det på den andre siden er av avgjørende betydning å hindre inngrep som skader sprikesøtgraset. Etter den kommunale opprensningen som ble foretatt i 2001, viste det seg at noen individer av sprikesøtgras hadde overlevd. Det er derfor et berettiget håp om at arten igjen kan ekspandere. I 2004 har imidlertid fylkesmannen opplevd at bekkeløpet ble slått av kommunen før frøsettingen var over. Dette viser nødvendigheten av å få kontroll med hvordan vedlikeholdet i området utføres, samtidig som kommunen må ha en trygghet for at grøfta ikke skal gro helt igjen. Etter fylkesmannens mening er det på det nåværende tidspunktet ikke faglig mulig å lage nøyaktige retningslinjer for hvordan denne utfordringen kan løses. Situasjonen er ikke statisk, og mye vil avhenge av hvordan bestanden av sprikesøtgras utvikler seg på forekomsten de nærmeste årene. Fylkesmannen mener derfor at den beste løsningen formelt og praktisk vil være å ta inn i forskriftens § 4 et nytt punkt om at bestemmelsene ikke er til hinder for: *Rydding av vegetasjon samt opprensning og slått av bekken, etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.* (Punktet om rydding av vegetasjon i § 5 bortfaller dermed). Dette vil sikre kommunens rett til å hindre gjengroing, samtidig som det forutsetter at arbeidet utføres etter en faglig kvalitetssikret plan. Denne planen kan eventuelt revideres etter behov i forhold til hvordan bestanden av sprikesøtgras utvikler seg over tid, slik at man har muligheten til en fleksibel skjøtsel av arten og forekomsten.

Når det gjelder NJFFs ønske om generelt unntak for jakt, fangst og fiske under § 4 i forskriften, mener fylkesmannen at jakt er uaktuelt i tilknytning til et offentlig friområde/idrettsanlegg. Fylkesmannen mener at det kan være aktuelt med fiske i bekken, og NJFF peker spesielt på muligheten for fangst av for eksempel mink. Fylkesmannen ser det som relevant å synliggjøre disse mulighetene, og vil derfor foreslå at § 4 suppleres med et nytt pkt.: *Fangst og fiske.*

Når det gjelder UiOs motstand mot å kunne tillate bruk av området til større arrangementer, viser fylkesmannen til at den konkrete bekkelokaliteten ligger i et større kommunalt friområde som har blitt brukt til store konserter. Selve bekkeløpet har blitt dekket fysisk til under disse konsertene, noe som er langt enklere enn å gjerde området inn. Så langt ser det ut som om dette fungerer. Bestemmelsen står i §5 "Eventuelle unntak etter søknad", slik at det etter et vernevedtak må søkes konkret for hvert arrangement. Dermed har forvaltningsmyndigheten mulighet til å nekte bruken eller sette strammere vilkår dersom erfaringene gjør dette nødvendig. På bakgrunn av dette mener fylkesmannen at bestemmelsen bør opprettholdes.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Krogshavn plantefredningsområde med endringer i forskriftens §§ 4 og 7 og for øvrig i tråd med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er plantefredningsområde, foreslås formålet (forskriftsforslaget § 2) supplert med en formulering om bevaring av livsmiljøet. Forskriftene for de foreslåtte naturreservatene og de øvrige foreslåtte plantefredningsområdene, inneholder forbud mot planting eller såing. Slik virksomhet kan påvirke natur-/livsmiljø i vesentlig grad, og foreslås tatt inn i forskriften også for dette området. Ordlyden i dispensasjonsadgangen i § 5 for så vidt gjelder større arrangementer, foreslås endret slik at den blir i tråd med ordlyden for andre områder i verneplanen: *"Avgrensa bruk av fredningsområdet som angitt i § 3..."*. Dette er også en standardformulering som er brukt i andre verneplaner. Det legges til grunn at aktiviteter/tiltak som vurderes å være i strid med fredningsformålet, ikke kan tillates. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 3. Etter samråd med direktoratet ser departementet ikke behov for at bestemmelsen om forvaltningsplan (§ 7) setter krav om at det "skal" utarbeides forvaltningsplan. Omtalte "plan godkjent av forvaltningsmyndigheten" i § 4 nr. 4, som ikke behøver å være en fullstendig forvaltningsplan, anses i stor grad å dekke behovet i området. Bestemmelsen i § 7 endres derfor til "Det kan utarbeides forvaltningsplan...". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 12 Stokkeåsen naturminne i Bamble kommune (11,75 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en lokalitet av nasjonal og internasjonal verdi for forskning, undervisning og informasjon om bergarter og prosesser knyttet til dannelsen av Fensfeltet. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 11. Det vises til at området har en geologisk forekomst som har vitenskapelig interesse.

Planstatus

Kommuneplanen: Kommunedelplan for ny E18. Ellers skravur som kulturlandskapsvernområde.

Høringsuttalelser

Statens vegvesen motsetter seg verneforslaget for Stokkeåsen og påpeker at denne forekomsten berøres av framtidig vegtrasé for E18 gjennom Bamble. De viser til at vegplanen er vedtatt som kommunedelplan i 1996 etter forskriftsmessig saksbehandling, hvor alle aktuelle interesser ble utredet. Videre at utviklingen senere har ført til at en framtidig veg sannsynligvis vil bli bygget med fire felt og være mer arealkrevende enn det planen viser. De viser til vedlagt utsnitt av planen og påpeker at dette vil berøre begge sider av nåværende veg, men at forekomsten vest for nåværende veg i sin helhet vil bli berørt. De legger til at en endring av vegtraséen her vil bli svært omfattende og kostbar. I realiteten vil det si at et helt nytt alternativ må velges.

Telemark Fylkeskommune viser til en mulig bygdeborg i området, men har ikke ressurser nå til å foreta nærmere undersøkelser for å bringe klarhet i vernestatus. For å sikre seg, mener de det bør åpnes for skjøtsel i et nytt punkt 2 i § 5 i verneforskriften.

Bamble kommune har fattet følgende vedtak:

*"Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene under følgende forutsetning: ...**Stokkeåsen**; ..Ingen merknader."*

Fylkesmannens kommentarer

Som vegvesenet uttaler, foreligger det en godkjent kommunedelplan. Den forutsetter at traséen for E18 skal ligge som den ligger i dag i skjæringen mellom de to delområdene. Kommunedelplanen inneholder også en ny lokalvegtrasé som berører sørvestlige deler av delområdene på østsida av E18. Kartet som er vedlagt høringsuttalelsen viser for øvrig noe større inngrep enn kartet i kommunedelplanen. Etter en arkivgjennomgang ser det ut som om fylkesmannen ikke avga uttalelse til planen m.h.p. miljøvernabdelingsansvarsområde under den lokale høringen. Verneinteressene var imidlertid spilt inn og dokumentert i forbindelse med konsekvensutredningen i forkant. Når vegvesenet nå opplyser at en framtidig ny E18 sannsynligvis vil bli bygget som 4-feltsveg og være mer arealkrevende enn den vedtatte planen viser, endrer dette etter fylkesmannens mening i høy grad premissene fra planarbeidet i 1996. Det innebærer i så fall et uakseptabelt inngrep i en geologisk forekomst av nasjonal til internasjonal verneverdi. Dette viser etter vår mening at kommunedelplanen fra 1996 på dette punktet er blitt foreldet, og at det må velges et helt nytt alternativ for traséfremføringen her, selv om dette vil måtte medføre merarbeid og merkostnader. Det kan etter vår mening også endre premissene for fremføring av lokalvegen, som for eksempel vil kunne benytte eksisterende trasé for E18 dersom ny 4-feltsveg legges utenom forekomsten. Fylkesmannen mener at de nasjonale til internasjonale verneverdiene knyttet til forekomsten av damtjernitt og andre Fensfeltbergarter må veie tyngre enn interessene knyttet til vegframføringen her, da det i utgangspunktet er mulig å finne alternative vegtraséer, mens tilsvarende forekomster

strengt tatt ikke finnes. Fylkesmannen vil ellers nevne at gang- og sykkelvegen som omtales i merknadsrubrikken i faktaarket, nå er under ferdigstilling.

Når det gjelder fylkeskommunens innspill om kulturminner, anbefaler fylkesmannen at det tas inn et nytt punkt under forskriftens § 5: *Skjøtsel av kulturminner*

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Stokkeåsen naturminne, med endring i forskriftens § 5 som nevnt ovenfor og ellers i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

I hjemmelshenvisningen i forskriftsforslaget er det vist til naturvernloven §§ 8 og 10, som gjelder for naturreservater (§ 10 gjelder også for dyre-/plantefredningsområder). Siden foreslåtte verneform er naturminne, må dette endres til §§ 11 og 12.

Direktoratet har drøftet en eventuell utvidelse av E18 til 4-felts veg med vegvesenet. Ut fra dette oppfatter direktoratet at det er flere alternative løsninger for en utvidelse av E18 og at saken må behandles på vanlig måte gjennom plansystemet. Direktoratet mener derfor det ikke er grunn til å endre avgrensning eller utsette et vernevedtak for Stokkeåsen. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet viser til vegmyndighetenes opplysninger om at utviklingen siden 1996 har medført at en framtidig E18 gjennom Bamble sannsynligvis vil bli bygget som firefeltsveg. Vegmyndighetene har påpekt at en mer arealkrevende veg langs nåværende trasé vil berøre fredningsforslaget for Stokkeåsen.

Etter samråd med Samferdselsdepartementet legger Miljøverndepartementet til grunn at en framtidig E18 gjennom Bamble ikke skal berøre den delen av fredningsforslaget som ligger øst for nåværende veg. Departementet mener derfor at en framtidig E18-utbygging ikke er til hinder for å fatte et fredningsvedtak for denne delen av fredningsforslaget nå. Departementet mener delområdet kvalifiserer for vern etter naturvernloven og går inn for at det fredes som Stokkeåsen naturminne.

Når det gjelder den delen av fredningsforslaget som er lokalisert vest for nåværende veg, ser departementet det som ønskelig at vurderingen av vern og arbeidet med ny E18 samordnes i tid. Departementet vil derfor vente med å ta endelig stilling til denne delen av fredningsforslaget, slik at spørsmålet om fredning kan vurderes samtidig med planbehandling av ny E18. Dette delområdet tas dermed ut av det fredningsforslaget som blir fremmet for sluttbehandling nå.

Miljøverndepartementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 13 Åbyelva naturreservat i Bamble kommune (46 daa hvorav 12 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde for intakt elveosvegetasjon og er egenartet i form av et velutviklet elveos med svartorstrandskog og strandengvegetasjon. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplanen: Vist med signatur som område som skal båndlegges etter naturvernloven, samt verna vassdrag, samt fiske-, ferdsels- og friluftsområde i sjø/vassdrag. RPR: Strandsone.

Reguleringsplan: Det meste av området er regulert til spesialområde naturvern.

Lokale høringsuttalelser

Bamble kommune har gjort følgende vedtak: *"Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene under følgende forutsetning: **Åbyelva**; Ingen merknader."*

Fylkesmannens kommentarer

Det er ingen negative uttalelser til forslaget. Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Åbyelva naturreservat i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr. 14 Gårdemma naturreservat i Bamble kommune (21 daa hvorav 14 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av strandeng og velutviklet strandsumpvegetasjon med stor variasjon i vegetasjonstyper og flere sjeldne plantearter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplanen; LNF med avmerking som lokalt verneområde. Berøres delvis også av ytterkant av utredningstrase for ny sørlandsbane. RPR: Strandsone.

Høringsuttalelser

Kai Tore Sortedal (grunneier), viser til at vernestatus som naturreservat vil gi begrensninger i hogst/skogpleie innerst i bukta (mot sør). Sortedal har ingen innvendinger mot at vegetasjonen og vegetasjonstypen skal opprettholdes i området, men det må være mulig å tynne i denne skogen, slik at man har fri sikt fra våning/tun til veien innerst i bukta.

Videre uttales det at det legges opp til unødig konflikt ved foreslått pkt. 1, da dette kolliderer med bryggeplassering og skaper en brukskonflikt. Dette aksepteres ikke av grunneier. Det fremholdes at en endring vil gjøre det mulig å fortøye båt utenfor verneområdet, mens akterfortøyning vil måtte settes ut innenfor verneområdet.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener at man bør ta inn i verneforskriften at slått og beite kan tillates etter plan godkjent av forvaltningsmyndighetene, jf. behovet for å dempe ekspansjonen av takrør. Jf. også at beite er nevnt spesifikt i de foreslåtte verneforskriftene for en del av de andre verneområdene.

Bamble kommune har fattet følgende vedtak: *"Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene anbefales under følgende forutsetning: **Gårdemma**; Ingen merknader."*

Fylkesmannens kommentarer

Det ble foretatt en tilleggsbefaring med grunneier 17.06.2004, for mest mulig å få konkretisert kravene og vurdere muligheter for løsninger. Det ble under befaringen klarlagt at en flytting av grensa fra pkt. 1 til pkt. 2 på høringskartet ville være tilstrekkelig til at grunneier kan gjennomføre sine planer m.h.p. brygge, uten at verken båt eller akterfortøyning vil berøre verneområdet. Fylkesmannen ser at dette er av stor betydning for grunneieren, samtidig som det vil berøre bare en mindre del av havstrandvegetasjonen i området. Som konfliktdempende tiltak tilrår derfor fylkesmannen en grenseendring på dette punktet. Det ble også foretatt en nærmere konkretisering av det ønskede ryddeløst innerst i bukta i sørvest, som grunneier ønsker for å ha en frisiktsone fra eget hus mot atkomstveien til gården. Mye av sonen ligger utenfor det foreslåtte verneområdet. Innenfor området dreier det seg om oppslag av vierkratt, sammen med enkeltrær av or, selje, bjørk og ask. Fylkesmannen ser ikke store konflikter med verneinteressene ved å tillate at grunneier får rydde og holde nede krattoppslag og enkeltrær i et mindre område mellom punktene 14 og 15 i verneforslaget, i sonen mellom den sentrale våtmarksvegetasjonen og det oppdyrkede området utenfor vernegrensa. Hovedforekomstene av svartorsumpskog ligger andre steder i området. Fylkesmannen foreslår derfor å ta inn i forskriftens § 4 et punkt om at bestemmelsene ikke er til hinder for *Manuell rydding av enkeltrær og kratt i en sone sørvest i reservatet, avmerket på vernekartet.*

Når det gjelder NOFs forslag om bestemmelse m.h.p. slått og beite, vil dette eventuelt være aktuelt som skjøtselstiltak og kan hjemles under § 6. Fylkesmannen vil likevel foreslå at det tas inn et nytt punkt under § 5: *Slått og beite etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.*

Fylkesmannen tilrår oppretting av Gårdemma naturreservat, med grenseendring og endringer i forskriftens §§ 4 og 5 som nevnt ovenfor.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr. 15 Baneåsen plantefredningsområde i Bamble kommune (6,5 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en spesiell og sjelden soppflora på et naturlig voksested og med sitt naturlige livsmiljø knyttet til en kystnær linde-hasselskog. På denne bakgrunn foreslås plantesamfunnene inkludert sopp fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 13, og området etablert som plantefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av plantesamfunn "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter som blir fredet i medhold av § 13.

Planstatus

Kommuneplanen: Området er vist som friareal.

Høringsuttalelser

Norges Jeger og Fiskerforbund, Avdeling Telemark uttaler at fiske ikke er aktuelt i dette området, men ønsker at jakt og fangst skal være tillatt. Bamble kommune har fattet følgende vedtak: "*Det vises her til lokal høring vedrørende vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten, supplerende verneplan for Oslofjorden og delplan for Telemark fylke. Kommunen vil anbefale fredning av de foreslåtte verneområdene under følgende forutsetning: **Baneåsen**; Området tillates vernet, men det må innarbeides i verneforskriftene at eksisterende stinett tillates ryddes.*"

Fylkesmannens kommentarer

Når det gjelder NJFFs ønske, mener fylkesmannen at jakt ikke er ønskelig i så nær tilknytning til et boligområde, selv om det altså ikke er forbudt etter forskriften. Fiske er uaktuelt, men fylkesmannen ser det som relevant å vise til muligheten for fangst, og vil derfor foreslå at § 4 suppleres med et nytt pkt.: *Fangst.*

Når det gjelder kommunens uttalelse om at det må innarbeides i verneforskriftene at eksisterende stinett tillates ryddet, viser fylkesmannen til forskriftens § 5, der forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til *"Vedlikehold og merking av stier og løyper."* Fylkesmannen mener at det er riktig å ha dette punktet under § 5, som gir en mulighet til dialog om og kontroll med hvor og på hvilken måte det ryddes i området. Fylkesmannen legger samtidig til grunn at eksisterende stinett må kunne opprettholdes på en fornuftig måte, og mener at dette kan løses gjennom å gi tillatelser for flere år av gangen. Fylkesmannen foreslår derfor ingen endring i forskriften på dette punktet.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Baneåsen plantefredningsområde med endring i forskriftens § 4 som nevnt ovenfor og for øvrig i tråd med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er plantefredningsområde, foreslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk interesse strykes fra formålet (§ 2). Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 3. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 16 Valberg naturreservat i Kragerø kommune (246 daa hvorav 4 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av kystnær og i stor grad urørt blandingsskog med flere sjeldne plante- og dyrearter og et spesielt godt mikroklima. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplanen: LNF-område med skravur som område som skal båndlegges.
RPR: Strandsone.

Høringsuttalelser

Claes Eriksen (grunneier) er imot verneplanen og viser til at det på hans eiendom er ca. 500 meter strandlinje og ca. 175 dekar mark/fjell som legges ut til naturreservat. Han mener man også må regne med mye areal ut fra sjølinjen, opp til 30 meter ut i sjøen, som går tapt næringsmessig når man ikke kan bruke strandlinjen. Han peker på at størstedelen av hans strandlinje har brådyp rett ut fra land og at det i området som skal vernes ligger et steinbrudd med flere hundretusen tonn løs stein. Dette har Eriksen ansett som å ha "penger i banken". Eriksen forutsetter at dette blir erstattet etter de

reelle verdier. Videre mener han at noen skjær som er mye benyttet til bading og fiskeplass bør kunne holdes utenfor verneplanen. Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal håndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener man bør sikre at dreneringsmønsteret i området ikke påvirkes av inngrep utenfor det foreslåtte verneområdet, f.eks. ved å utvide verneområdet eller sikre de nærmeste arealene på annet vis. De uttaler videre at man bør ta vekk bestemmelsen i forskriften § 5 om "avgrensa bruk av reservatet som angitt i § 3 nr 5". De mener bestemmelsen vil bli vanskelig å håndheve i praksis og spør hvor grensa skal gå. De peker på at det er fare for uthuling av vernet.

Fylkesmannens kommentarer

Når det gjelder grunneier Claes Eriksens opplysninger om eiendommen og verdien av mulig utnyttelse av rasblokkene på eiendommen, viser fylkesmannen til erstatningsoppjøret etter eventuelt vernevedtak. Når det gjelder ønsket om å holde bestemte skjær utenfor verneområdet av hensyn til bruken som bade- og fiskeplass, vurderer fylkesmannen at verneforslaget ikke vil legge hindringer i veien for slik bruk. Det finnes strandberg- og grusstrandvegetasjon i området, noe som bidrar til vegetasjonsmosaikken i det foreslåtte reservatet. Fylkesmannen mener derfor at grensene bør opprettholdes.

Når det gjelder NOFs merknad om fjerning av bestemmelse, bemerker fylkesmannen at bestemmelsen kun gir forvaltningsmyndigheten *mulighet* til å tillate avgrensede arrangementer av den type som ellers er forbudt i § 3.5. Det er riktig at vurderingene vil måtte foretas etter et forvaltningsmessig skjønn, men det gjelder alle bestemmelsene under § 5. Fylkesmannen kan derfor ikke se at denne bestemmelsen vil være vanskeligere å håndheve i praksis enn de andre. Når det gjelder NOFs merknad om sikring mot uheldige inngrep utenfor verneområdet, ser fylkesmannen klart den faglige relevansen i dette. Fylkesmannen ser det imidlertid ikke som aktuelt å utvide det foreslåtte verneområdet, av hensyn til de store næringsinteressene knyttet til steinbruddet og dets konsesjonsområde. Eventuelle reguleringer etter plan- og bygningsloven faller utenfor arbeidet med denne verneplanen, men kan eventuelt foretas av kommunen som planmyndighet.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Valberg naturreservat i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr. 17 Malmhella plantefredningsområde i Kragerø kommune (3 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av den sjeldne og truede plantearten raggarve og andre sjeldne plantearter på et naturlig voksested og med sitt naturlige livsmiljø. På denne bakgrunn foreslås plantesamfunnene fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven § 13, og området etablert som plantefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av plantesamfunn som inneholder arter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter som blir fredet i medhold av § 13.

Planstatus

Kommuneplanen; LNF-område med skravur som område som skal båndlegges.

Høringsuttalelser

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (N0)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Norges Jeger og Fiskerforbund, Avdeling Telemark ønsker at jakt, fangst og fiske skal være tillatt.

Fylkesmannens kommentarer

Når det gjelder NJFFs ønske, mener fylkesmannen at dette er relevant og vil derfor anbefale at § 4 suppleres med et nytt punkt *Jakt, fangst og fiske*.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Malmhella plantefredningsområde med endring i forskriftens § 4 som nevnt ovenfor og for øvrig i tråd med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er plantefredningsområde, foreslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk interesse strykes fra formålet (§ 2). Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 3. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr 18. Ødegården naturreservat i Kragerø kommune (317 daa hvorav 2 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av kystnær gammelskog med mye død ved og stort innslag av løvskog. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kjøpt av staten som friluftsområde og del av skjærgårdsparken i Kragerø. Det er utarbeidet skjøtsels- og bruksplan for eiendommen. I kommuneplan er arealet vist som område som skal båndlegges. RPR: ca 2/3 av området er i strandsona.

Høringsuttalelser

Kragerø Energi AS har 230 V lavspentlinje langs veien i østre ende av området. Kragerø Energi AS ønsker at det blir tatt med formulering i verneplanen som sier at de må kunne drive vanlig vedlikehold og ombygging av nettet i området og eventuelt bruke motorkjøretøy for å kunne gjennomføre dette vedlikeholdet. De viser til at de har tinglyste rettigheter til fremføring av strøm i området. Kragerø Energi AS har også ønske om fremføring av en ny linje fra trafoen i Øygårdskilen til hytte på eiendommen Tjønntvedt. Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Telemark Fylkeskommune peker på at det er spor etter tufter, gjengrodd innmark m.m. Man går ut fra at dette er rester etter en liten plass (husmannsplass, strandstue) med sannsynlig datering til 17- 1800-tallet. Fylkeskommunen mener det bør åpnes for skjøtsel for å hindre fullstendig gjengroing av tuftene. De peker på at det er vanskeligere å drive skjøtsel på de fossile åkrene, men er enige i at det kan åpnes for slik aktivitet.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark ønsker at høringsforslagets forskriftsbestemmelse § 5, pkt. 5 tas vekk. De mener denne vil bli vanskelig å håndheve i praksis og spør hvor grensa skal gå. De peker på at det er fare for uthuling av vernet. Per Oddvar Ødegård har veirett ned til Tjønntveit brygge. Han har ikke avgitt uttalelse, men var på møte hos fylkesmannen i forbindelse med vernesaken. Han tok opp spørsmål omkring leie av innmarksareal langs veien, om sauebeite og om motorisert ferdsel på veien ned til brygga. Området ved Tjønntveit brygge er tatt ut av verneområdet etter innspill i meldingsfasen.

Fylkesmannens kommentarer

Eksisterende linjer Kragerø Energi AS har i dette området berører ikke verneforslaget. Ønske om ny ledningstrase fra Ødegårdskilen til hytte på Tjønntvedt, vil krysse rett gjennom foreslått reservat og er ikke forenlig med forslaget om fredning. Det må kunne finnes alternative løsninger som ikke berører foreslått verneområde. Når det gjelder eventuell leie av innmarksarealer og spørsmålet om sauebeiting, så er dette tema som må tas opp gjennom forvaltningsplanen. Det eksisterer en skjøtselsplan for eiendommen, og denne må revideres i henhold til framtidig verneforskrift. Når det gjelder motorferdsel, foreslår fylkesmannen at forskriftens § 4 nr 2 endres til: *Nødvendig kjøring fram til Tjønntvedt brygge.*

Gjeldende skjøtsels- og bruksplan for Ødegården må som nevnt revideres med tanke på forvaltningen av et framtidig verneområde. Fylkesmannen regner med at fylkeskommunens ønsker om skjøtsel av kulturminner lett kan innpasses her, og det er forørig tatt med en unntaksbestemmelse om dette i utkast til verneforskrift. Grunneier har opplyst at det som er angitt som gamle hustufter nok heller er spor etter en gammel jordkjeller.

Fylkesmannen mener fortsatt at det i spesielle tilfeller etter nærmere vurdering kan gis dispensasjon fra § 3 pkt 5. Fylkesmannen er således ikke enig med NOF Telemark som vil ha bort denne bestemmelsen i § 5. Området er tross alt del av Skjærgårdsparken i Kragerø.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Ødegården naturreservat med de endringer i forskriftens § 4 som er nevnt ovenfor, og avgrensning som foreslått i høringsdokumentene.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en korrigerende av forslaget til forskrift slik at følgende bestemmelse kommer inn som et pkt. nr 5 i § 4: "Beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av naturreservatet." Miljøverndepartementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr 19. Hellesegtjenna naturreservat i Kragerø kommune (31 daa hvorav 15,5 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av velutviklet strandsumpvegetasjon med tallrik forekomst av den sjeldne arten vipestarr og andre sjeldne arter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Reguleringsplan for Kirkesund av mars 1979, berører om lag halvparten av foreslått verneområde. I den planen er verneområdet i hovedsak regulert til fellesarealer med lekeområde, men en hyttetomt berøres i sør, og de flate områdene fra Hellesengtjenna vestover mot gårdsbruket Kirkesund er regulert til jordbruk. I kommuneplanen er arealet likevel vist som område som skal båndlegges. RPR: Strandsone

Høringsuttalelser

Gunnar Ødegård (tomteeier) uttaler at han, med sin kjennskap til området og intensjonen med vernet, mener at man vil oppnå nøyaktig samme effekt selv med en justering av det vernede område, slik at deres hyttetomt faller utenfor. Han peker på at tomten ligger i ytterkanten av det foreslåtte verneområdet, i god avstand til våtmark og består utelukkende av en fjellknaus. Han foreslår at det foretas en justering av det vernede området, slik at den aktuelle hyttetomten faller utenfor, og har tegnet inn forslag til ny avgrensning på kartbilag vedlagt uttalelsen.

Henning og Åse Grorud (hytteeiere) er i utgangspunktet positive til etableringen av naturreservat i området rundt Hellesengtjenna, men ønsker noen justeringer. De viser til at deres adkomst til bryggen og vannet kun har en naturlig vei og at denne går inn i planlagt naturreservat (20-40 meter) mellom punkt 8 og 9 i høringsforslaget. Stien kommer ut av området omtrent ved punkt 8. De peker på at det her er ekstremt mye vegetasjon, spesielt takrør som vokser raskt, som nå holdes nede for å holde stien åpen. Dette ønsker de å gjøre også i fremtiden, men ser at det kan bli problematisk hvis det blir et naturreservat. De uttaler: *"Vårt forslag til løsning er å fjerne punkt 8, og trekke en rett linje mellom punkt 7 og 9. På denne måte vil vår naturlige sti til vannet ligge utenfor området, vi kan holde den etablerte stien åpen, og naturreservatet får en naturlig avgrensning til eksisterende sti"*.

De ønsker videre at punkt 9 og 10 legges noe lenger mot nord, eller at punkt 10 fjernes og ny grense trekkes mellom 9 og 11. Dette for å sikre mulighetene for tynning av furutrær m.v. som skaper problemer med takrenner etc. for hytta.

Kragerø Energi AS har 230 V lavspentlinjer som går gjennom området i nord. Kragerø Energi AS ønsker at det blir tatt med formulering i verneplanen som sier at de må kunne drive vanlig vedlikehold og ombygging av nettet i området og eventuelt bruke motorkjøretøy for å kunne gjennomføre dette vedlikeholdet. De viser til at de har tinglyste rettigheter til fremføring av strøm i området.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener man bør ta inn i verneforskriftene at slått og beite kan tillates etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten, jf. behovet for å dempe ekspansjonen av takrør, jf. også at beite er nevnt spesifikt for en del av de andre verneområdene.

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: *"Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget"*.

Universitetet i Oslo, Biologisk institutt er skeptisk til vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet, særlig når verneformen er naturreservat. UiO er dessuten imot dispensasjoner for motorisert ferdsel som hjemles i § 3, pkt. 4 og 5.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen har vurdert avgrensingen av Hellesengtjenna på nytt på bakgrunn av innkomne uttalelser. Fylkesmannen finner at det ikke vil gå ut over verneverdiene om fjellknausen i nordøstre hjørne utgår slik som Gunnar Ødegård foreslår. Fylkesmannen kan imidlertid ikke anbefale at grensen trekkes så langt ned mot Hellesengtjerna som han ønsker, og foreslår derfor en ny avgrensning i dette området, jf. forslag til vernekart. Når det gjelder stien fra hytta til Henning og Åse Grorud og ned til brygga, ønsker ikke fylkesmannen å endre på avgrensingen her. Det er ønskelig å ha med våtmarksarealene og vegetasjonen innenfor stien i reservatet, men fylkesmannen ser ikke noe problem i at en tillater rydding og vedlikehold av stien slik den er i dag. Dette er det åpnet for i forskriftens § 5 nr. 3. Når det er behov for rydding av stien, kan det søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse, og det vil da kunne gis slik tillatelse for flere år av gangen. Fylkesmannen ser imidlertid at det er problematisk å ha grensa så nær inn på hytta til Henning og Åse Grorud, og foreslår en grensejustering slik at de aller fleste furuene blir liggende utenfor reservatet. Grensa flyttes derfor noe i nordlig retning her, jf. forslag til vernekart.

De behov som Kragerø Energi AS har i forbindelse med vedlikehold m.v. av ledninger i området, anser fylkesmannen i hovedsak for å være dekket gjennom foreslåtte bestemmelser i verneforskriftens §§ 4 og 5. Fylkesmannen er enig med NOF Telemark i at det bør tas inn bestemmelser som åpner for beiting. Vi anbefaler derfor et nytt punkt i § 5 : *Beite etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten*. Med hensyn på kommentarene fra UiO om vedlikehold av anlegg som er i drift på fredningstidspunktet, så er dette vanlig praksis i forskriftene for naturreservater, og fylkesmannen ser ikke grunn til å endre dette. Fylkesmannen antar for øvrig at det i uttalelsen er en misforståelse når det vises til § 3 pkt 4 og 5, da unntak for motorferdsel vurderes etter § 5 nr. 1, og gjelder kun for de formål som der er nevnt.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Hellesengtjenna naturreservat med de endringer i § 5 i forskrift og i avgrensning av verneområdet som er nevnt i foregående avsnitt.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har i forskriften § 5 tilføyd en bestemmelse om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til "oppføring av nye anlegg for Kystverket". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 20 Berg plante- og dyrefredningsområde, Kragerø kommune (37 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en forekomst med en rekke sjeldne og truede insektarter og sopparter og deres livsmiljø knyttet til et kultur- og naturlandskap. De viktigste lokalitetene er knyttet til gamle, store trær. På denne bakgrunn foreslås plante-samfunnene inkludert sopp og dyregruppen insekter fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven §§ 13 og 14, og området etablert som plante- og dyrefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av både dyrearter og plantesamfunn som inneholder arter "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter og dyr som blir fredet i medhold av §§ 13 og 14.

Planstatus

Kommuneplanen: Vestligste del av området er skjærgårdspark, ellers off. bebyggelse/off. friområde. RPR; strandsone.

Høringsuttalelser

Berg – Kragerø Museum (BKM) viser til at både parken og skogen på Berg er et av de mest benyttede tur- og rekreasjonsområder i Kragerø kommune og at dette bør tas hensyn til i avgrensingen av verneområdet og/eller utformingen av vernebestemmelsene. Strandområdet rundt Bergsbukta er svært viktig for den maritimt orienterte formidlingsvirksomheten ved museet. BKM mener det er av avgjørende betydning for dem å beholde utviklingsmulighetene der. Ifølge BKM er det meningen at det i tilknytning til en scene i parken på Berg skal oppføres en kopi av et gammelt ishus. BKM viser til at avgrensingen av området på tre punkter vil være særlig problematisk for nåværende og planlagt virksomhet ved museet: Området rundt Bergsbukta, den øvrige kystlinjen og området rundt scenen i nedre del av parken. De hevder det vil bli svært tungvint å drive museet i fremtiden om man skal være avhengige av å søke dispensasjoner for å videreføre sine aktiviteter i disse områdene. BKM ønsker primært at de aktuelle områdene tas ut av verneområdet. I praksis gjelder dette, for Bergsbuktas vedkommende, terrenget som ligger lavere enn kote 7-8 fra verneområdets avgrensning i vest til bekken i øst. Ifølge BKM vil den eksisterende verneverdige bebyggelsen og de nærmeste omgivelser da være unntatt fra verneområdet. For den øvrige kystlinje er det snakk om terrenget som ligger lavere enn kote 5, dvs. de 5-10 meterne nærmest sjøen. Ifølge BKM vil et unntak her sikre besøkende båtutøvere mulighetene for normal utfoldelse langs den lave bredden aller nærmest sjøen. De ber videre om, med tanke på bruk av scenen og området rundt den, at hele plenen i den nedre del av parken tas ut av verneområdet.

Om fylkesmannen ikke finner å kunne imøtekomme disse avgrensingene av verneområdet, ber BKM om at vernebestemmelsene gis en slik utforming at de på viktige punkter i praksis ikke gjelder på disse delene av museets eiendom. De ønsker spesielt å be om at dette gjøres gjeldende for forbudet mot bruk av grill, byggeforbudet og forbudet mot båttopplag. BKM uttaler at det for en effektiv utvikling av museet ikke er tilstrekkelig at vernebestemmelsene gir adgang til å søke om dispensasjoner. De mener restriktive vernebestemmelser i museets mest aktuelle utviklingsområder vil kunne sette store

kulturhistoriske verdier på spill. Endelig ønsker BKM å påpeke at forbud mot ferdsel i deler av verneområdet, jf. § 3, pkt. 4 i forslaget til verneforskrift, passer svært dårlig i deres tilfelle, hvor det foreslåtte verneområdet i sin helhet er et meget populært og mye brukt tur- og rekreasjonsområde, som dessuten for det meste er opparbeidet med pletter eller stier.

I tilleggsuttalelse av 13.09.2004 til begrenset høring vedrørende spørsmålet om vedhogst (*Se under fylkesmannens kommentarer*) uttaler BKM at selv om en skjerping av bestemmelsene i utgangspunktet er lite ønskelig, dreier dette seg om "et forhold av begrenset praktisk betydning for museet, hvor det dessuten er lett å forstå behovet for en skjerping av forskriften." Sett i relasjon til mulighetene for flerårige dispensasjoner og signalene som er gitt om forslag til endringer i avgrensingen av verneområdet, ser museumsstyret ingen grunn til å motsette seg den aktuelle skjerpingen i forskriften. BKM ønsker for øvrig et samarbeid om å bruke verneverdiene i formidling overfor skoleverket.

Kragerø Energi AS har 230 V lavspentlinje langs veien i sørøstre ende av området. Kragerø Energi AS ønsker at det blir tatt med formulering i verneplanen som sier at de må kunne drive vanlig vedlikehold og ombygging av nettet i området og eventuelt bruke motorkjøretøy for å kunne gjennomføre dette vedlikeholdet. De viser til at de har tinglyste rettigheter til fremføring av strøm i området.

Telemark Fylkeskommune uttaler at det her kan oppstå konflikt mellom drift av et kulturhistorisk viktig park/hageanlegg og plante- og dyrefredningsområde. De viser til at verneforskriftens §§ 5 og 7 åpner for å ta hensyn til de kulturhistoriske interessene som de anser å være de primære for området. Fylkeskommunen foreslår at museet eventuelt får anledning til å komme med supplerende innspill slik at alle deres interesser ivaretas. Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener høringsforslagets forskriftsbestemmelse § 4, pkt. 5 bør tas bort. Verneformålet er knyttet til gamle store trær, som på sikt vil dø bort slik at det må være tilstrekkelig rekruttering av "nye, gamle trær". De mener en ved gjentatt vedhogst og uttak av disse rekruttene på sikt effektivt vil kunne fjerne grunnlaget for vern. De uttaler videre at høringsforslagets forskriftsbestemmelse § 5, pkt. 6 bør tas bort eller endres. De mener gjødsling, kalking og sprøyting vil kunne komme i konflikt med noe av verneformålet, dvs. markboende sopp.

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal håndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

UiO, Biologisk institutt er skeptisk til grunneiers hogst av ved til eget bruk, så fremt dette ikke er gunstig for landskapet/naturtypen fredningsområdet dekker. UiO er videre skeptisk til motorisert ferdsel i forbindelse med drift av museet. Under § 5 er UiO imot oppføring av nye bygninger som er nødvendige til museumsformål (disse må legges utenfor verneområdet). UiO er også imot bygging av bruer, klopper og stier og stiller spørsmål ved hva som menes med "næringsutvikling som ikke er i strid med verne-

formålet”. UiO er sterkt imot tillatelse til gjødsling, kalking og bruk av kjemiske be-
kjempingsmidler i forbindelse med museets park- og hageanlegg.

Fylkesmannens kommentarer

Uttalelsen fra Berg-Kragerø museum gir en utfyllende og god beskrivelse av museets virksomhet og interesser i området. Fylkesmannen ser de store interessene knyttet til driften og utviklingsmulighetene for museet, og er innstilt på å imøtekomme museets ønsker i den grad det er faglig forsvarlig. Det viktigste grepet i den forbindelse er at fylkesmannen foreslår to grenseendringer. Den ene er å ta ut mesteparten av plenarealet og litt skog i området rundt scenen i nedre del av parken. Den andre er å ta ut mesteparten av plenarealet med bygninger og noe skog i området rundt Bergsbukta. Fylkesmannen regner med at dette langt på vei vil dekke de behov som museet nevner i disse to delområdene. Fylkesmannen har vurdert å ta ut en større del av skogen i bakkant av Bergsbukta, men finner ikke at dette er naturfaglig forsvarlig, i det forekomsten av praktbillen *Dicerca aenea* (E) sannsynligvis er knyttet til de grove ospene her. Grensen er derfor foreslått trukket langs grøfta mellom skogen og plenarealet for området midt i Bergsbukta. Når det gjelder ønsket om å ta ut nedre deler av den øvrige kystlinja av hensyn til båtbrukerne, mener fylkesmannen at disse arealene bør være med av ar-ronderingsmessige årsaker, og for å beholde den vegetasjonsmessige gradienten fra sjøen og opp til parkområdet. Fylkesmannen mener at museets behov i forhold til båt-uristene og eventuell tilrettelegging kan ivaretas gjennom forvaltningsplanarbeidet og gjennom at det tas inn et nytt punkt under forskriftens § 5; *Etablering av nye grillplasser*, og at § 3.5 i høringsforslaget endres til *Bålbrenning, samt bruk av grill utenom etablerte grillplasser er forbudt*.

Fylkesmannen vil sterkt understreke at de mulighetene for å gi tillatelser som hjemles i § 5 i det alt vesentlige må vurderes og sees i sammenheng gjennom arbeidet med en forvaltningsplan. Med bakgrunn i en slik plan vil det være mulig å gi relevante tillatelser for flere år av gangen der det er forsvarlig, samtidig som plasseringen under § 5 gir forvaltningsmyndigheten kontroll over hva som tillates. Eksistensen av museet, parken og museumsområdet for øvrig gjør det tvingende nødvendig med en god avveining mellom behovene knyttet til driften og kulturminnene og behovene knyttet til de spesielle naturfaglige verneverdiene. Disse utfordringene kan bare løses gjennom en detaljert forvaltningsplan. Disse kommentarene gjelder også i forhold til uttalelsene angående § 5 fra NOF og UiO. Fylkesmannen vil bemerke at Berg nettopp pga. områdets karakter ikke var egna som naturreservat, og mener ellers at de aktuelle verneverdiene kan ivaretas på en måte som fullt ut kvalifiserer for bruk av naturvernloven, slik verneforslaget som plante- og dyrefredningsområde er utformet. Fylkesmannen mener at museets ønske om å bruke verneverdiene i formidling overfor skoleverket også er positive og må utvikles i samband med forvaltningsplanen.

Når det gjelder punktet i § 4 nr. 5 vedrørende grunneiers hogst av ved til eget bruk, så ser fylkesmannen i ettetid at dette formelt sett kan åpne for uønsket hogst av både større trær og ungtrær som på lang sikt trengs for å sikre fornying av biotopene. Samtidig er det ønskelig med rydding av en del krattoppslag. *Punktet foreslås derfor flyttet til § 5; dette gjøres etter at Berg-Kragerø Museum har hatt spørsmålet til begrenset tilleggshø-*

ring og uttalt at man ikke vil motsette seg denne innskjerpingen i verneforskriften. Forvaltningsmyndigheten vil dermed ha kontroll med hva som kan hogges. Når det gjelder museets spørsmål til § 3.4, vil fylkesmannen bemerke at dette kun er ment å være en standard "sikkerhetsventil" overfor eventuell ferdsel til skade for verneformålet, og det er lite sannsynlig at denne vil berøre museets normale virksomhet.

Når det gjelder uttalelsen fra Kragerø Energi AS, vil fylkesmannen bemerke at selve lavspentlinjen ikke fysisk berører verneforslaget, i det den går over veien like på utsiden. Fylkesmannen regner derfor med at behov for vedlikehold og rydding er tilfredsstillende ivaretatt gjennom bestemmelsen i § 4 i høringsforslaget om "*vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet*", og foreslår ikke noen endring i forskriften her.

Fylkesmannen anbefaler oppretting av Berg plante- og dyrefredningsområde, med de grenseendringer og endringer i forskriftens §§ 3, 4 og 5 som nevnt ovenfor.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er plante- og dyrefredningsområde, foreslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk interesse strykes fra formålet (§ 2). Dette er selvsagt ikke til hinder for at de fredede forekomstene både bør og kan benyttes som ledd i museets pedagogisk opplegg.

Det er foreslått å ha med en bestemmelse om at det kan søkes om: "*Næringsutvikling som ikke er i strid med verneformålet*". Direktoratet mener de unntakene som listes opp i denne bestemmelsen må være såpass konkrete at det er mulig å se for seg hvilke konsekvenser tiltaket kan ha. Nevnte formulering gir liten mulighet til å vurdere konsekvensene. Det innebærer en speilvending som tilsier at "alt som ikke er i strid med verneformålet er tillatt" og at dette skal vurderes fra "gang til gang". Noe av hensikten med å avklare viktige prinsipielle forhold gjennom et vernevedtaket faller da bort, og arbeidet med forvaltning av verneområdet vil bli vanskeligere og mindre forutsigbart. Direktoratet tilrår derfor at nevnte bestemmelse strykes. Kombinasjonen av foreslåtte grenseendringer og bestemmelsen om å kunne søke om "*oppføring av nye bygninger som er nødvendige til museumsformål*" bør være tilstrekkelig for å ivareta utvikling av museumsområdet.

Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 3. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 21 Bråtane naturminne i Kragerø kommune (0,7 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en damtjernittlokalitet av nasjonal og internasjonal verdi for forskning, undervisning og informasjon om bergarter og prosesser knyttet

til dannelsen av Fensfeltet. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 11. Det vises til at området har en geologisk forekomst som har vitenskapelig interesse.

Planstatus

Kommuneplanen: LNF-område med skravur som område som skal båndlegges. Strandsonen i RPR.

Høringsuttalelser

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Fylkesmannens kommentarer

Det er ingen negative uttalelser til forslaget. Med bakgrunn i områdets størrelse og den internasjonale verneverdien knyttet til den lille damtjernittgangen mener fylkesmannen at det ikke er aktuelt å åpne for anlegg for Kystverket eller andre tekniske inngrep i verneforskriften.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Bråtane naturminne i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr 22. Kammerfossåsen naturreservat i Kragerø kommune (ca 69 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av meget sjeldne og velutviklede kalkpåvirkede vegetasjonstyper og med usedvanlig mange sjeldne karplanter. Området huser også flere meget sjeldne sopparter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "tilnærmet urørt natur", "særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

LNF – område i kommuneplanen arealdel, men vist som område som skal båndlegges.

Høringsuttalelser

Eilert Aasen (grunneier) uttaler seg gjennom Sannidal Skogeierlag. Ifølge Sannidal Skogeierlag har han ikke gitt høringsuttalelse som grunneier, da han etter å ha møtt representanter for fylkesmannens miljøvernnavdeling opplevde at det likevel ikke ville nytte. Under en befaring i området følte han seg overkjørt av representanten for fylkesmannen og forlot derfor befaringen. Ifølge skogeierlaget har ikke Aasen vært klar over hva verneforslaget innebar. Styret i Sannidal Skogeierlag mener at fylkesmannens miljøvernnavdeling har ansvar for å presentere sine forslag på en måte som ellers oppegående grunneiere kan forstå. Videre peker de på at når det i det hele tatt er noe å verne i dag skyldes det at eieren har tatt vare på området og beskyttet det mot inngrep fra mange interessenter opp gjennom mange år. De uttaler at Aasen har hatt nok penger til sitt bruk og har ønsket at senere generasjoner skulle stå fritt med å utnytte eiendommen. De hevder Aasens skog er godt drevet kulturskog med en høy stående kubikkmasse. Sannidal Skogeierlag hevder vern etter initiativ og påtrykk fra vernemyndighetene er for barskogvernets del en foreldet prosess – nå er det frivillig vern som gjelder. De viser til at det i dette området, gjennom en 30 år lang periode, har vært gjentatte henvendelser fra seriøse aktører om å få bygge ut både hytter og hus i området. Ifølge skogeierlaget har ikke Aasen utarbeidet utbyggingsplaner da han selv ikke ønsket å bygge ut området i sin tid. Aasen hadde ved flere anledninger kunnet ta ut stor økonomisk gevinst fra dette området. Eilert Aasen har gjennom sin forvaltning av gården Aasen bygget opp verdier på sin eiendom som må erstattes på skikkelig vis. Styret i Sannidal Skogeierlag mener det vil være helt feil å erstatte nettoverdi av påstående skog da det ikke er det som er områdets framtidige verdi. Området er framtidig tomtegrunn.

John Eikehaug (grunneier) uttaler seg gjennom Sannidal Skogeierlag. Han har planert et område etter godkjennelse gitt av Kragerø kommune 12.06.90. Området er nærmere vist på kartbilag til uttalelsen fra Sannidal Skogeierlag. Dette steinsatte og planerte området er foreslått som naturreservat, og de mener det ikke er mulig å forstå at dette er noe å verne etter naturvernloven. Eieren vil ikke godta at det området som ligger innenfor punktene 9-10-11-12 på kartet i høringsdokumentene blir fredet. Ifølge han stemmer ikke eiendomsgrensene på kartet her, og korrekt grense, ifølge Sannidal Skogeierlag, er vist på vedlegg til uttalelsen. Videre uttaler skogeierlaget at eieren har råd til å vente med videre utnytting av området til næringseiendommer, og dette området vil med sikkerhet bli meget attraktivt om noen år. De peker på at utvikling av næringsdrift på eiendommen ikke behøver å være til konflikt med verneinteresser. De kan ikke se noen grunn til å at steinsatte og planerte industritomter i utkanten av et foreslått naturreservat skal inkluderes i naturreservatet. De mener eventuelle restriksjoner bør begrenses til at virksomheten ikke skader eventuelle verneverdigheter innen naturreservatet. John Eikehaug vil stå fritt til å utnytte sitt industri-/ næringsområde på eiendommen 71/3.

Mona Dalen (grunneier) uttaler seg gjennom Sannidal Skogeierlag. De viser til at det foreslåtte naturreservatet på hennes eiendom ligger på et område hvor bl.a. NSB ved flere anledninger har vært interessert i å bygge hytter. Hun har imidlertid ikke syntes at

tiden var moden for dette. Sannidal Skogeierlag er uenig i at området passer som naturreservat da området ikke kan sies å være urørt natur slik naturvernloven krever.

Oddmar Kristiansens arvinger (grunneiere) uttaler seg gjennom Sannidal Skogeierlag. Ifølge Sannidal Skogeierlag drev avdøde eier et omfattende dyrehold. Videre drev eieren utleievirksomhet til turister. De mener de foreslåtte restriksjoner langs Slup-pantjennas fine strender i øst (punkter 2-3-4) og båndleggingen som er foreslått på gammelt kulturbeite i sør (punkter 4-5-6-7) er til hinder og ulempe for framtidig drift av eiendommen.

Sannidal Skogeierlag uttaler at de tilfeldig er blitt kjent med verneforslaget, da de ikke er med i listen over aktuelle høringsinstanser i Kragerø kommune. Skogeierlaget mener at de er representativ høringsinstans for tiltak som har med skog og utmark å gjøre innen deres område. De viser til at når noe skal vernes etter naturvernloven, foreligger ikke motsetningsforhold i utgangspunktet mellom grunneier og vernemyndighet. De uttaler at de fleste grunneiere verner etter beste evner de verneverdigheter de vet om innenfor sin eiendom. Skogeierlaget mener at dersom saksbehandlingen ivaretar likhet mellom partene og oppfylging av Grunnlovens § 105 om full erstatning til de som lider skade på sitt rørlige og urørlige gods, så bør en gjennomføring av et naturverntiltak kunne gjennomføres i positivt samarbeid mellom partene. Styret i Sannidal Skogeierlag mener at grunneierens interesser i vernetiltak etter naturvernloven ikke er tilstrekkelig ivaretatt. De peker på at det skjer et kartleggings- og utredningsarbeid som grunneieren er ukjent med inntil prosessen er kommet ganske langt, noe som fra grunneierhold oppleves som at folk tar seg til rette på annen manns eiendom. Sannidal Skogeierlag mener at verneinstansen er pliktig til å få belyst alle sider av det planlagte tiltaket (jf. plan- og bygningsloven) og det gjøres best gjennom nært samarbeid med aktuelle eiere. Dersom praksis føles som provokasjon og lureri fra myndighetenes side, vil det kunne oppstå en systematisk ”preventiv tidlighogst og oppgraving” av eventuelle verneobjekter for å bevare eiendommen. Skogeierlaget er ikke sikre på at myndighetene vil ta like godt vare på området som grunneierne har gjort fram til i dag. De mener eiere av verneobjekter har behov for juridisk bistand tidlig i prosessen. Eieren må ivareta sine interesser på fritid og er ikke trimmet på eksisterende lovverk og rettspraksis, og det er her ikke likhet mellom partene da vernemyndigheten har dette som sitt daglige virke og tilgang på juridisk ekspertise. De mener eieren påføres uønskede utgifter, da det er først etter at vernetiltak er besluttet, at han etter lovtekst har krav på å få sine utgifter til juridisk og annen bistand dekket. De mener vernetiltak på et område påfører eieren utgifter, mye bryderi, kanskje ubehageligheter og til sist er eventuell erstatning kanskje så lav at den også oppleves som en provokasjon.

Skogeierlaget mener lov og praksis her bør endres slik at det kan bli en større grad av likhet mellom partene og derigjennom et hyggelig samarbeid mellom partene, slik det vanligvis er i andre områdeutnyttingssaker. Styret i Sannidal Skogeierlag mener at grunneiersiden i denne aktuelle saken ikke har blitt involvert på en slik måte at saken er tilstrekkelig belyst og at ansvaret for dette ligger hos Fylkesmannen i Telemarks miljøvernnavdeling. Skogeierlaget viser til at grunneierne ikke stiller seg avvisende til et naturreservat, men under forutsetning av at det gis reell erstatning for tomtegrunn,

samt at eventuelle ringvirkninger erstattes. Eierne ønsker også dekket juridisk bistand før vernevedtaket. Skogeierlaget fremmer på denne bakgrunn på vegne av grunneierne følgende forslag til endring av forskriften:

1. Unntak for rydding av skytefelt til eksisterende jaktposter i området
2. Unntak for bruk av motorisert trekk for utkjøring av felt elg under elgjakt i området
3. Unntak for kaffebål under jakt på de samme steder dette har vært gjort gjennom mange år.
4. Ingen restriksjoner for vedlikehold av, utvidelser og bruk av eksisterende veg til bakenforliggende områder.

Skogeierlaget kommenterer for øvrig § 4 pkt 1. i forslag til verneforskrift, om generelle unntak for motorferdsel, der en mener at bruk av området for øvingskjøring for offentlig virksomhet virker fullstendig meningsløs. Restriksjonene synes å ivareta de offentlige etaters bekvemmelighet, men ikke grunneierens tilsvarende behov. Skogeierlaget forlanger videre at lokalitetsbeskrivelsen skal endres i tråd med deres synspunkter, der en mener området har verdi som framtidige boliger på eiendomstomter, boligtomter, industriotomter, turistnærings-interesser, skogbruk og vegadkomst til bakenforliggende områder og Sluppantjennas strender.

Advokat Niels Juel, 3830 Ulefoss, representerer grunneierne Mona Dalen og Eilert Aasen, og har gitt sin tilslutning til uttalelsen fra Sannidal skogeierlag.

Kragerø Energi AS har en 230 V lavspentlinje som går gjennom området i sørvest. Kragerø Energi AS ønsker at det blir tatt med formulering i verneplanen som sier at de må kunne drive vanlig vedlikehold og ombygging av nettet i området og eventuelt bruke motorkjøretøy for å kunne gjennomføre dette vedlikeholdet. De viser til at de har tinglyste rettigheter til fremføring av strøm i området.

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Norges Skogeierforbund har i brev av 6. august 2004 vist til uttalelse fra Sannidal Skogeierlag, og bedt om at skogeierlagets synspunkter blir tatt hensyn til i det videre planarbeidet.

Fylkesmannens kommentarer

Grunneierne i Kammerfossåsen er varslet på vanlig måte gjennom egne brev både i meldingsfasen og under høringa. Etter meldingsfasen ble det gjennomført befaringsarbeid der alle grunneierne var invitert med. Det ble etter innspill under befaringsarbeidet foretatt grenseendring på Eilert Åsens eiendom for å ta ut et plantefelt i dalføret nord for Sluppant-

jern. Det er beklagelig at han fant å ville avbryte befaringen med fylkesmannens representant. For John Eikhaugs eiendom ble det meste av et steinsatt område tatt ut før høringsfase etter innspill fra grunneier. Et belte med svartorsumpskog nærmest Sluppantjern er fortsatt med i forslaget. Det kom ikke inn høringsuttalelser fra noen av grunneierne i Kammerfossåsen innen høringsfristen. I midten av mai ble fylkesmannen kontaktet av Sannidal Skogeierlag som ikke hadde fått saken på høring. Fylkesmannen beklager at skogeierlaget ikke hadde kommet med på vår adresseliste for den lokale høringen på tross av at lista var sjekket ut med kommunen. Skogeierlaget fikk imidlertid utsatt høringsfrist til 9. juni 2004, og fylkesmannen deltok på et eget informasjonsmøte om saken på Gjerdemyra den 26. mai 2004. Uttalelsen fra skogeierlaget ble mottatt 17. juli 2004. Det er etter dette på nytt foretatt befaring i området der fylkesmannen nøyte har vurdert skogeierlagets forslag til endringer av grensene i området. Det er korrekt at det på kartet over området er påført feil gnr/bnr for arealet til John Eikhaug. Dette har med kartgrunlaget å gjøre, og dessverre er ikke dette endret på kartet som nå oversendes sammen med innstillinga. Det står fortsatt 71/7 på området, men det er 71/3 som er korrekt, slik grunneier opplyser. Fylkesmannen mener imidlertid at grunneiers interesser i hovedsak er imøtekommet ved at fyllingsområdet ned mot Sluppantjern i sørvestre side er tatt ut. Siden det er satt en rett grenselinje på kartet og fylkesmannen ønsker å ha med hele det sumpige randområdet med mot Sluppantjern, blir noe av fyllingskanten liggende innenfor det foreslåtte reservatet.

Når det gjelder eiendommen til Oddmar Kristiansens arvinger, 71/1,14, så foretok fylkesmannen også her en reduksjon av arealet etter meldingsfasen. Nå er det bare det myrlendte og sumpige området sør for Sluppantjern som er innenfor grensa til det foreslåtte reservatet. Øvrig mark med gammel fukteng er såpass gjengrodd, hovedsakelig med bjørk, at fylkesmannen vurderer den delen som mindre verneverdig og har derfor tatt dette ut av verneforslaget. Området er i dag helt avsnørt av veier og hus og er etter vår vurdering mindre egnet til beitemark. I den grad det er aktuelt å ha beitedyr på dette begrensede området, mener fylkesmannen det er forenlig med verneverdiene om dyra får tilgang til strandlinja i Sluppantjern. Fylkesmannen anbefaler derfor et nytt punkt i § 5 i verneforskriften: *Beiting etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten.*

Viktigste innvending mot vernet fra grunneierne Mona Dalen og Eilert Åsen er etter vår vurdering, behovet for adkomstveg til bakenforliggende skoger, og det er ønske om å benytte gammel veitrase som vil avsnøre østre del av foreslått verneområde. Sannidal Skogeierlag foreslår at verneområdet begrenses mot denne gamle vegen. Fylkesmannen ser absolutt behovet skogeierne har for adkomst, men bygging av ny landbruksvei etter denne traseen er ikke forenlig med verneforslaget. Slik verneverdiene er dokumentert i fagrapportene, er det viktig å ha hele dette sørvendte området med i verneområdet. Fylkesmannen mener at drift av bakenforliggende skog må kunne la seg gjøre gjennom å benytte eksisterende driftsveier nord for verneområdet. Fylkesmannen ser at det medfører at flere parter blir involvert i et eventuelt vegprosjekt, men mener at totalt sett vil dette være en bedre løsning for alle interessene i området. Det skal i dag tas hensyn til miljøinteresser ved bygging av landbruksveier, og det skal søkes å få til samarbeidsprosjekter som totalt sett medfører minst mulig inngrep. Det er mulig å bygge en driftsvei i dagens hestevei for framtidig skogsdrift. En fredning som foreslått

kan imidlertid representere en framtidig ulempe for skogsdrifta i søndre del av åsen, men vil ikke avskjære naboarealene for framtidig skogsdrift, da disse kan drives nordover. Selv om det er bestemt at det skal satses på frivillig skogvern i framtida, er det samtidig bestemt at verneprosesser som er i gang skal sluttføres. Spørsmålet om tap vil grunneierne måtte ta opp gjennom erstatningsoppgjøret.

Fylkesmannen foreslår å trekke grensa for verneområdet ned fra toppen i nordvest, høyde 83,5 m.o.h, til et nytt grensepunkt, slik at en bålpass og et utsiktspunkt kommer utenfor framtidig reservat uten at dette går ut over verneverdiene. Jakt vil fortsatt være tillatt og mindre rydding av siktelinjer som kan utføres med kniv ved eventuelle jaktposter, vil ikke være avgjørende for vernet. Kraftigere rydding av siktelinjer som må utføres med øks eller motorsag er imidlertid ikke forenlig med vernet. I den grad slike poster blir berørt av foreslått vern, så må dette anses å være en ulempe en må ta opp gjennom erstatningsoppgjøret. Fylkesmannen finner derfor ikke grunnlag for å gjøre slike endringer i fredningsforskriften som grunneierne ved skogeierlaget har foreslått. Siden verneområdet er så lite, mener fylkesmannen det ikke er aktuelt å endre bålforbudet. Sturviltjakt vil kunne foregå som før i verneområdet, men slik vernebestemmelsene var formulert er det ikke adgang til å bruke jernhest/elgtrekk for å ta ut felt sturvilt. Fylkesmannen ser at det kan være et slikt behov og finner å kunne gi en åpning for dette ved at det i verneforskriftens § 4 gis en generell adgang til bruk av slike skånsomt terrenggående kjøretøy ved sturviltjakt. Vegen som går gjennom området kan vedlikeholdes som i dag, dette følger av forskriftens § 4. Det er imidlertid ikke anledning til å utvide veien, eller gjøre inngrep for å legge til rette for bruk av terrenggående kjøretøy.

Kragerø Energi AS har en linje gjennom sørøstre del av området. Dette utgjøres av en bratt li med lite skog og vanskelige terrengforhold. Det hadde vært ønskelig å få denne linja ut av verneområdet, men siden dette utgjør viktige deler av de sørvendte tørrberga som er beskrevet i fagrapportene, vil det være feil å ta denne delen ut av foreslått verneområde. Fylkesmannen vil derfor anbefale en ny bestemmelse i § 4, med korresponderende endring i § 5 nr 1.:

- a) *Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport krever særskilt tillatelse jf. § 5 nr. 1.*
- b) *Nødvendig istandsetting ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndighetene.*
- c) *Oppgradering/fornyning av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til fredningsformålet.*

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Kammerfossåsen naturreservat med de endringer i §§ 4 og 5 i forskrifta og med den endring i avgrensning av verneområdet som er nevnt i foregående avsnitt.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til omtalen av frivillig vern-ordningen i høringsuttalelsene. I brev 30.09.04 fra Miljøverndepartementet til Norges Skogeierforbund om tematiske verneplaner, herunder delplan Telemark, heter det at: "Dette arbeidet gjennomføres som

ordinære verneprosesser". Med dette menes at igangsatte verneplanprosesser skal kunne fullføres som planlagt. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har i forskriften § 5 tilføyd en bestemmelse om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til "oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 4 nr. 7 bokstav c". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 23 Frydensborg plante- og dyrefredningsområde i Kragerø kommune (125 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare en rekke sjeldne og truede fuglearter med livsmiljø, sjeldne arter av snegler og øyenstikkere med livsmiljø, samt sjeldne vegetasjonstyper som svartorsumpskog og svartorstrandskog knyttet til et produktivt og artsrikt våtmarksområde. På denne bakgrunn foreslås plantesamfunnene og dyregruppene insekter, snegler og fugler fredet i dette bestemte området i medhold av naturvernloven §§ 13 og 14, og området etablert som plante- og dyrefredningsområde for å bevare deres livsmiljø i medhold av naturvernloven § 9. Det vises til forekomst av både dyrearter og plantesamfunn "som er sjeldne eller står i fare for å forsvinne" og at området "har vesentlig betydning" for planter og dyr som blir fredet i medhold av §§ 13 og 14.

Planstatus

Kommuneplanen; LNF-område med skravur som område som skal båndlegges.

Høringsuttalelser

Peter Dahll (grunneier) gjengir historikk rundt gården og uttaler at tjennområdene opprinnelig var et stort vann, med en lengde på ca. 1500 meter og ca. 200 meter bredt. Ved å sprengte en 400 meter lang kanal med inntil 10 meters dybde, fikk man tillagt gården betydelige jordarealer. Han peker på at målet var å tørrlegge området fullstendig, men at nivåforholdet mellom bunnen på tjennene og havnivå var for lite til at tjennene kunne tappes helt ut. Dahll uttaler at størstedelen av den opprinnelige jordveien på over 200 mål har gått med til friområder for kommunen, og en god del til boligbygging etter som Kragerø ekspanderte. Han presiserer at tjennområdene har fått være i fred og der ligger også den beste jorden på gården. Han uttaler videre at de i flere år jobbet mot kommunen for å få til en verneplan for området, med tanke på en kombinasjon av friluftsmål, verning av dyreliv og forsiktig bruk av den gjenværende jordvei. Dahll uttaler videre: *"Vi er i prinsippet ikke imot en verneplan for området, men vi mener at det bør være mulig å se området også i en kulturhistorisk sammenheng. Med dette mener jeg at hele området er et kulturlandskap – kunstig frambrakt med et spesifikt formål, nemlig å drive jordbruk. Vårt primære ønske er derfor at vi kan fortsette å drive den gamle jordveien når tiden er moden for dette. Jordveien utgjør en svært liten del av området som ligger i verneplanen (se gul markering på kart). Vi ser selvsagt at man ikke kan se denne jordveien i en særlig næringsmessig grad - til det er den for liten. Men vi ønsker å se den i en viktig kulturhisto-*

risk sammenheng som er unik for Kragerø. Den resterende jordveien må også sees i sammenheng med det store løft som er blitt tatt for å bevare gårdens bygningsmasse og kulturlandskapet rundt. Ut fra dette synspunktet ser vi for oss et samarbeid med vernemyndigheten for hvordan vi kan løse dette i praksis. (Konkretisering av bruk osv.)”.

Dahll viser videre til at verneområdet i sin helhet ligger på eiendommen Frydensborg og ønsker derfor at gårdsnavnet Frydensborg benyttes som navn på området. Han ønsker også en avklaring på hvordan fremtidig skjøtsel (utenom drift av jordveien) er tenkt – og hvem som skal ha ansvar for dette. Han mener videre det må avklares hvordan de skal forholde seg til gamle tapningsrettigheter, kommunalt vedlikeholdsansvar av utløpskanal, samt erstatningsspørsmål vedr. verneplanen. Dahll peker på at området er et av Kragerøs mest brukte turområder og benyttes av lokalbefolkningen og skolene i nærheten. Det tiliggende området Fritsøhall ligger på deres eiendom. Han mener planen må tilpasses slik at det ikke hindrer fremtidig veiforbindelse og bruk av dette området.

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: *”Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under ”oversikt over Naturområder (NO)” med undertekst ”områder som skal håndlegges”. For ett av områdene (K 10 Kalstad) hadde kommunen i sitt utkast til arealdelen foreslått at deler av dette området skulle nyttes til skoletomt. Fylkesmannen hadde innsigelse til dette med bakgrunn i verneforslaget og kommunen tok innsigelsen til følge. Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget”.*

Kragerø Energi AS har en dobbel 11 kV høyspentlinje gjennom sørvestre del, en dobbel høyspentlinje med 66 kV og 132 kV nær midten av området og en dobbel 11 kV høyspentlinje øst for 123/66 kV linjen. De har også en 11 kV høyspentlinje inn i østre del frem til NEAs linjetrase, fra denne ønskes to nye høyspenttraseer ut av verneområdet, en mot nordøst og en mot nordvest. I tillegg har Kragerø Energi en 230 V lavspentlinje langs sykkel/gangveien i øst. Kragerø Energi AS ønsker at det blir tatt med formulering i verneplanen som sier at de må kunne drive vanlig vedlikehold og ombygging av nettet i området og eventuelt bruke motorkjøretøy for å kunne gjennomføre dette vedlikeholdet. De viser til at de har tinglyste rettigheter til fremføring av strøm i området.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark stiller spørsmål om verneforskriftens § 5, pkt. 4 bør tas bort.

Biologisk institutt, UiO går imot adgang til vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet, samt punktene under §4, pkt. a-c vedrørende kraftanlegg (feilaktig anført som §3 i uttalelsen). Uttalelsen går også imot at det gis dispensasjon til vedlikehold og merking av stier og løyper og opprensning av utløpsbekken.

Statens landbruksforvaltning (SLF) mener forskriftene bør ha bestemmelser som åpner for beiting dersom det er ønskelig eller nødvendig.

Fylkesmannens kommentarer

Uttalelsen fra grunneier har vært nyttig og oppklarende når det gjelder bakgrunnen for området slik det framstår i dag. Fylkesmannen mener at det ut fra historikken og den grad av kulturlandskap som området representerer, ikke er riktig å fastholde forslaget om å frede området som naturreservat. Fylkesmannen foreslår derfor å endre verneformen til plante- og dyrefredningsområde, med tilhørende endring av forskrift. Fylkesmannen finner også at grunneiers synspunkter vedrørende navnet på området er rimelige, og vil derfor også foreslå at områdenavnet endres fra Kalstad til Frydensborg.

Når det gjelder grunneiers ønske om mulighet for drift av jordveien, så har fylkesmannen forståelse for dette. Det er således i høringsforslaget åpnet for *”Rydding og slått av jorder ved Frydensborgtjern samt nødvendig motorferdsel til dette formålet etter plan godkjent av forvaltningsmyndighetene.”* Grunneier ønsker imidlertid også å kunne dyrke opp igjen samtlige jorder som er avmerket i vedlegg til høringsuttalelsen, og han ønsker heller ikke å være avhengig av godkjenning av plan. Fylkesmannen mener at det er viktig for mosaikken i landskapet at jordene ikke gror igjen. Samtidig er det for det biologiske mangfoldet ønskelig at noen av jordene skjøttes som eng, og det er også ønskelig at dette ivaretas som del av en forvaltningsplan for området. Grunneieren understreker selv at ønsket om drift av jordveien primært har kulturhistoriske årsaker og ikke økonomiske. Fylkesmannen vil derfor gå inn for en mellomløsning. Fylkesmannen foreslår to grensejusteringer, en i området rundt punktene 14-15 i forslaget, slik at jorden her blir liggende utenfor. Dette vil samtidig imøtekomme grunneiers ønske om mulig framtidig atkomst til Fritsø hall. Den andre justeringen foreslås i området fra pkt. 19 til pkt 21/22 i høringsforslaget, slik at det langstrakte jorden nordvest og nord for Frydensborgkjenna blir liggende utenfor verneområdet. Det vil dermed bli fullt mulig å dyrke opp igjen disse arealene. Resten av jordene på begge sider av gårdsveien som krysser området må da skjøttes i tråd med nåværende forslag til forskrift, som vist ovenfor. Fylkesmannen anser grunneieren som en sentral person når det gjelder videre forvaltning og skjøtsel i området, og håper å kunne samarbeide om dette. Den øvrige skjøtselsproblematikken må også behandles i forvaltningsplanen. Når det gjelder muligheten til å gi tillatelse til opprensning av utløpsbekken/-kanalen, mener fylkesmannen at det er nødvendig å ha med dette punktet av hensyn til gjengroingsproblematikk i kanalen. Det er her snakk om å gi tillatelse etter søknad, slik at det ikke er fritt fram for enhver form for opprensk til enhver tid. Fylkesmannen ser det som aktuelt at avtalen mellom Dahll og Kragerø kommune om vedlikehold/opprensning av kanalen kan videreføres, med de begrensninger som verneforskriften setter. Problematikken må behandles mer detaljert i forvaltningsplanen, slik at behovet for opprensning sees i sammenheng med de naturfaglige verdiene knyttet til kanalen og innvirkningen på resten av området. Forholdet til gamle tapningsrettigheter vil bli berørt av verneforskriften, i det denne vil hindre ytterligere senkning av vannspeilene. Av hensyn til verneformålet er det ikke aktuelt å endre på dette, men grunneier står fritt til å ta opp dette og andre temaer i en eventuell erstatningssak.

Til UiOs motstand mot forskriftens generelle unntak for kraftanlegg og Kragerø Energis ønske om ytterligere oppmykning av bestemmelsene, vil fylkesmannen bemerke at disse bestemmelsene er lagt inn etter tidligere avklaring på direktoratsnivå. Fylkesmannen ser derfor ingen grunn til å endre forskriften på disse punktene. Når det gjel-

der Kragerø Energis ønske om å anlegge nye linjetraseer, mener fylkesmannen at det ikke er ønskelig med nye tekniske inngrep i området. Fylkesmannen anbefaler ikke å endre forskriften slik at nye linjetraseer blir tillatt. Fylkesmannen ser ikke noen grunn til å endre bestemmelsene som tillater vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet og vedlikehold og merking av stier og løyper. Det første punktet er vanlig praksis i forskriftene og det andre er etter fylkesmannens mening til nytte for verneverdiene, gjennom å skape muligheter for kanalisering og informasjon.

Fylkesmannen anbefaler oppretting av *Frydensborg plante- og dyrefredningsområde*, med de grenseendringer og endringer i forskriften som er nevnt ovenfor.

Direktoratets kommentarer

Siden foreslått verneform er plante- og dyrefredningsområde, forslår direktoratet at formuleringen om vitenskapelig og pedagogisk verdi strykes fra formålet (§ 2). Derimot tilrår direktoratet at registrerte forekomster av sjeldne snegler og øyenstikkere presiseres som en del av fredningsformålet. Det bør også framgå av forskriftens § 3 nr. 2, at dyrelivsfredningen i tillegg til fugler er avgrenset til snegler og insekter. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har foretatt en presisering av fredningen, jf. forskriften § 3. Departementet viser videre til forskriften § 4 nr. 2 om "rydding og slått av jorder ved Frydensborgtjern ... etter plan godkjent av forvaltningsmyndigheten". Departementet vil presisere at gjennom en "plan godkjent av forvaltningsmyndigheten" åpnes det for å løse avgrensede problemstillinger om bruken av området uten å gå veien om en mer omfattende forvaltningsplan. Dette gir en mer fleksibel og raskere løsning på spørsmål som kan ha betydning for forvaltningen av området, enn å måtte vente på at en forvaltningsplan skal utarbeides. I dette tilfellet er det avgjørende å få en rask avklaring på hvordan rydding og slått av jorder ved Frydensborgtjern skal foregå. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr 24. Sandbakken naturreservat i Kragerø kommune (ca 30 daa hvorav ca 10 daa sjøareal)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et naturområde med sitt biologiske mangfold i form av spesielle naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskapelig verdi som nasjonalt referanseområde for sørlig, varmekjær sandkystvegetasjon og er egenartet i form av en stor, velutviklet sandstrand med forekomst av flere sjeldne arter av planter og insekter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området "utgjør spesiell naturtype", "har særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

LNF-område, men i kommuneplanen er arealet likevel vist som område som skal båndlegges. RPR: Strandsone

Høringsuttalelser

Grunneierne oversendte i august 2003, gjennom advokat Jens Mundal, innspill om at man ikke ønsket området vernet som naturreservat, men heller ønsket en avtale om skjøtsel og ivaretagelse av stranden. Alternativt ble det lagt fram et forslag til verneforskrift til bruk dersom ønsket om vern ble opprettholdt. Grunneierne uttaler til høringen i 2004, gjennom sin advokat Jens Mundal, at det i begrenset grad er tatt hensyn til deres tidligere gitte kommentarer. De ønsker å holde stranden ryddig og peker på at § 3 nr 1 i forskriften gjør det usikkert om dette i fremtiden tillates. Videre viser de til punkt 3.6, hvor det fremgår at DN ved forskrift kan forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet. De ber om at hytteeierne bruk av eiendommen unntas fra denne bestemmelse og spesielt viktig er det at deres naturlige ferdsel til eiendommene i fremtiden ikke kan bli regulert. I § 3 nr 7 er det fortsatt satt forbud mot bålbrekking. De har tidligere foreslått at ild og bålbrekking blir tillatt på faste angitte plasser slik som tidligere, idet dette aldri har hatt noen negativ virkning på strandsonen. De viser til at det er nødvendig hvert år å beskjære busker og trær på eiendommene og at dette må fraktes bort med kjøring hvis det ikke blir tillatt å brenne dette på eiendommene. I § 3 nr 8 er det forbud mot etablering av nye båt plasser utenfor eksisterende brygger. De påpeker at det vil føre til en vesentlig verdireduksjon for hyttene dersom det ikke skal være anledning til å etablere nye båt plasser. De viser til at det i likhet med tidligere fremgår av § 4 nr 4 at bestemmelsene i § 3 ikke er til hinder for vedlikehold av eksisterende brygger. De mener det må bero på en feil når det nå til § 5 nr 4 er tilføyd at vedlikehold av bryggene krever tillatelse, idet dette er i motstrid til § 4 nr 4. De ber derfor om at dette tas ut igjen. Videre når det gjelder gjenoppbygging av brygger som eksisterer på verne-tidspunktet, er det i § 5 nr 3 et krav om at dette må det søkes om. De stiller seg uforstående til at gjenoppbygging av brygger skal stilles i en annen situasjon enn vedlikehold, og således ber de om at dette flyttes til § 4 nr 4, slik at det ikke blir nødvendig å søke om tillatelse. Videre bes det om at § 4 får et nytt punkt 6 ved at § 5 nr 4 flyttes dit, idet det for dem er helt uakseptabelt at motorisert ferdsel ved opptak av båter fra bryggene kun er tillatt etter søknad. De påpeker at det er helt nødvendig for dem å kunne benytte seg av motorisert ferdsel ved opptak av båter. Avslutningsvis vises det til at verneområdet er betraktelig bredere hos Bjørum/Porter og Corwin enn ved de andre eiendommene. De hevder at verneformålet ikke tilsier at verneområdet her skal være så bredt.

Jomfruland Hytteeierforening (JH) er opptatt av at de mest berørte hytteeierne skal kunne benytte eiendommene i samme grad og på samme måte som fram til i dag. Rydding og vedlikehold av vegetasjon må kunne utføres av grunneierne. Videre må eierne ha anledning til å vedlikeholde bryggene på Sandbakken. JF mener også at hytteeierne må ha rett til opptrekk av båter i området og til at dette kan gjøres med motorkraft.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener man spesifikt bør nevne i verneforskriften at brenning av kvist og avfall er forbudt, da dette har vært vanlig i området. De viser til at ryddingskvist og annet har blitt fraktet ut på stranda og brent på flere faste steder, nært opp til den viktigste vokseplassen for strandtorn. De peker videre på

at det ved grensa i nord er en rekke furutrær og to parallelle gjerder, som sammen effektivt hindrer spredning av plantefrø på langs av stranda. De viser til at det i dag finnes strandtorn også nord for grensa, innenfor landskapsvernområdet, men meget begrenset (kun ett individ som er på vei ut). De hevder spredningsbarrieren på sikt vil gjøre at artens vokseområde skrumper inn og blir mindre robust. De foreslår å fjerne det ene gjerdet og rydding av furutrær og gras langs dette for å minke barrierevirkningen. De peker på at den foreslåtte grensa for verneområdet kan gjøre dette vanskelig, da bare den aller nærmeste sonen mot stranda er med helt i nord. De hevder for øvrig at disse gjerdene er ulovlige etter frilufsloven. De mener grensa i sør bør utvides, slik at verneområdet strekker seg helt ned til brygga, da strandtorn også vokser i dette området.

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: ”*Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under ”oversikt over Naturområder (NO)” med undertekst ”områder som skal håndlegges”. ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget*”.

Universitetet i Oslo, Biologisk institutt er skeptisk til dispensasjon for opptak av båter fra bryggene og vedlikehold av bryggene.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen vil innledningsvis bemerke at grunneiernes innspill i 2003 ble nøye gjennomgått og vurdert under arbeidet fram mot utarbeidelse av verneforslagene. Fylkesmannen fant det ikke aktuelt å fravike forslaget om vern etter naturvernloven, men søkte å innarbeide deler av grunneiernes ønsker i det forslaget som danner grunnlaget for høringen. Både etter meldingsfasen og etter høringsfasen har fylkesmannens medarbeidere befart området og hatt kontakt med hytteeierne. Det er også avholdt møte ved miljøvernavdelingen der hytteeiernes advokat Jens Mundal og hytteeier Corwin møtte for å avklare hytteeiernes synspunkter. Saken bør således være godt opplyst. Fylkesmannen vil i det følgende kommentere viktige punkter som er fremkommet i høringen og som er av stor betydning for hytteeierne.

Bålplasser

Hytteeierne har hatt den praksis i mange år at drivved og avfall fra trær på stranden og rundt hyttene samles på etablerte bålplasser for å brennes. Brenningen foregår ikke i perioden med bålforbud i skog og utmark, perioden 15. april til 15. september, men enten tidlig vår eller sen høst, når værforholdene for øvrig gjør dette forsvarlig. Vegetasjonen, i hovedsak furu, trenger beskjerping for at ikke tomtene og stranda skal gro igjen, og avfallet fra denne skjøtsel samles også på bålplassene. Det er uten tvil korrekt når hytteeierne opplyser at dette er et nødvendig arbeid for å hindre gjengroing, samtidig som man ønsker å ha skjul og skjerm av nødvendig tre- og buskvegetasjon på de attraktive tomtene. Hytteeierne har et sterkt ønske om å beholde denne praksis, og det er søkt konkret om å opprettholde 4 bålplasser innom foreslått verneområde. Denne skjøtsel av området tjener også verneformålet. Fylkesmannen er imidlertid i tvil om denne bålrensninga i dag kan

aksepteres. En alternativ måte å fjerne treavfall uten å brenne er å overlate uttransport av dette avfallet til det offentlige, for eksempel ved hjelp av Skjærgårdstjenesten. Enten at det hentes fra stranden eller at det settes ut egne containere som senere hentes ut. Det vil medføre utgifter, men vil være nødvendig dersom brenning ikke lengre kan tillates. Dette ville da bli å se på som nødvendig utgifter til skjøtsel av området. Hytteeierne mener det offentlige ikke har midler til å bekoste disse utgiftene.

Fylkesmannen ser at bål plassene har vært brukt over mange år, og de kan ikke ha hatt avgjørende betydning for verneverdiene i området. Verneverdiene er dokumentert i samme periode. Fylkesmannen har derfor under tvil kommet til at det i foreslått verneforskrift åpnes for å fortsette denne praksisen dersom annet lovverk vil tillate det. Fylkesmannen presiserer imidlertid at det er opp til kommunen å bestemme, gjennom forskrifter etter forurensningsloven, om slik brenning kan tillates. Eksisterende bål plasser kan benyttes dersom de ikke kommer i konflikt med strandtornlokaliteter, og fylkesmannen foreslår derfor ett nytt punkt i § 5: *Brenning av drivved og kvist på anviste bål plasser dersom annet lovverk tillater det.* For å sikre mot en framtidig negativ utvikling, ønsker fylkesmannen fortsatt å ha dette under tiltak etter søknad i § 5. Fylkesmannen mener imidlertid at det kan gis tillatelse over mange år. Det er således ikke noe stort arbeid å ordne dette i praksis.

Opptak av båter med traktor

Fylkesmannen har i forslag til verneforskrift åpnet for at grunneierne kan fortsette dagens praksis med bruk av mindre traktorer til å trekke opp båter fra stranda. Siden motorferdsel generelt er forbudt i reservater, må slik adgang gjøres gjennom unntak i verneforskriften. Fylkesmannen har i høringen foreslått unntak etter søknad i § 5. Under befaringer har ikke fylkesmannen sett spor etter kjøring eller slitasje på vegetasjonen som kan tilskrives denne aktivitet, og ser derfor ikke dette som noen trussel mot verneformålet med det omfang og det utstyr som brukes i dag. For å sikre området mot en negativ utvikling i framtiden, mener likevel fylkesmannen at motorferdsel kun bør tillates etter søknad i § 5. Fylkesmannen viser likevel til at det kan gis tillatelse over mange år, og at det således ikke er noe stort arbeid å ordne dette i praksis. Fylkesmannen vil ikke gå inn på å låse denne transporten til bestemte traseer, men overlater det til hytteeiernes skjønn å kjøre der det er best egnet og gjør minst skade på stranda. Vegetasjonen kan over tid endre seg, og det er de som gjør kjøringa i praksis som kan ta best hensyn til for eksempel voksesteder for strandtistel.

Om brygger og båt plasser

Alle nye inngrep, inkludert bygging av nye båt plasser innenfor foreslått reservat vil bli forbudt etter foreslåtte verneregler. Fylkesmannen har etter nærmere vurdering kommet til at vernegrensa bør trekkes fra knekkpunktet i Bjørums brygge og rett inn til pkt 3 slik det var innmålt i høringsutkastet. Fylkesmannen foreslår dermed en grensejustering her slik at hele Bjørums brygge kommer utenfor verneområdet. Øvrige to brygger stikker begge utenfor den avgrensing fylkesmannen har foreslått, og vernereglene er derfor ikke til hinder for forlengelser av bryggene og etablering av nye båt plasser utenfor reservatgrensa, dersom annet lovverk tillater det. Dermed har fylkesmannen imøte-

kommet grunneierne på dette punkt. I tillegg foreslår fylkesmannen at § 3 nr 8 endres til: *Etablering av nye båt plasser er forbudt.*

Når det gjelder gjenoppbygging av brygger som eksisterer på vernetidspunktet, er det etter fylkesmannens forslag i § 5 nr 3 krav om at det skal søkes om dette. Hytteeierne ønsker at dette skal flyttes til § 4 slik at en slipper å søke forvaltningsmyndigheten. Med gjenoppbygging menes en brygge som er av samme størrelse og plassering som på fredningstidspunktet. På denne bakgrunn kan fylkesmannen akseptere at denne bestemmelsen flyttes fra § 5 til § 4, men gjør oppmerksom på at bryggeeier likevel på vanlig måte må søke kommunen om tiltaket.

Motorferdsel for øvrig

Fylkesmannen gjør for øvrig oppmerksom på at § 5 nr 4 i høringsdokumentet omhandler mulighet til dispensasjon for motorferdsel. Selve vedlikeholdet av bryggene er det gitt generelt unntak for. Det er derfor ikke motstrid i de foreslåtte bestemmelsene slik som grunneierne mener. Ved eventuell gjenoppbygging av brygge vil det være sannsynlig at bruk av motorisert ferdsel blir aktuelt. Fylkesmannen foreslår at det blir gitt nødvendig hjemmel for dette med en tilføyning i § 5 og § 4 (gjenoppbygging av brygger). Sandbakken er et sårbart område og fylkesmannen ønsker å ha kontroll med omfanget av motorferdsel i slike saker.

Opplag av båter

I møtet med advokat Mundal og hytteeier Corwin ble opplag av båter nevnt. § 3 nr 3 lister opp tiltak som er forbudt, bl.a. opplag av båter. Hytteeierne ønsker ikke denne bestemmelsen, da en ofte må ta opp båtene og legge de på land for kortere tidsrom f.eks. av hensyn til dårlig vær m.v. Fylkesmannen anser slike kortere opplag av båt som ikke i strid med fredningsforskriften. Det er vinteropplag det tenkes på her. Det er således ikke noen konflikt mellom bruk og vern på dette punkt.

Regulering av ferdsel

Verneforskriftens § 3 nr 6 gir Direktoratet for naturforvaltning anledning til å regulere ferdselen dersom denne er en trussel mot verneformålet. Denne bestemmelsen omfatter i utgangspunktet all ferdsel både til fots og med motor. Fylkesmannen ser det som lite aktuelt å begrense den ferdsel som hytteeierne har på egen grunn, og ser derfor ingen reell konflikt her.

Bredden på verneområdet

Verneområdet har ulik bredde fordi naturgrunnlaget, selve stranda med verneverdier har forskjellig bredde. Det er ikke aktuelt å endre på dette.

Jomfruland Hytteeierforening har i sin uttalelse kommet med tilsvarende synspunkter som grunneierne og fylkesmannen viser til merknadene til disse. NOF-Telemark mener at brenning av kvist bør forbys i verneforskriften, da en ser på dette som en trussel mot verneformålet. Fylkesmannen er oppmerksom på problemet, og viser til drøfting av dette i kommentarene til grunneiernes høringsuttalelser. NOF tar også opp spørsmålet

om to gjerder og noen trær på stranda er til hinder for spredning av strandtistel, og stiller spørsmål om nettinggjerdet er lovlig etter friluftsløven. Fylkesmannen har vurdert det slik at det er hensiktsmessig å ta ut Bjørums brygge fra verneforslaget. Grensen er foreslått flyttet til utsiden av brygga og et mindre strandområde mellom friområdet på Øitangen og selve verneforslaget på Sandbakken vil tas ut. Det er her omtalte gjerde står og det i dag er midlertidig båttopplag for Bjørums hytte. Fylkesmannen har vurdert det slik at dette berører verneverdiene såpass lite at det er forsvarlig å ta ut. Flyttingen av grensa her gjør at alle bryggene vil stikke ut av verneområdet, og dette må ses på som et konfliktdempende tiltak. Fylkesmannen antar at gjerdet og trærne ikke er noe avgjørende hinder for spredningen av strandtistel. Fylkesmannen ser det ikke naturlig å ta opp spørsmålet om lovligheten av nettinggjerdet som del av vernesaken, og det må eventuelt tas opp separat som en egen sak.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Sandbakken naturreservat med de endringer i forskriftens §§ 3, 4 og 5, og i avgrensning av verneområdet som er nevnt i foregående avsnitt.

Uttalelser innkommet etter høringen

Grunneierne uttaler gjennom sin advokat Jens Mundal at de fortsatt ønsker endringer i vernebestemmelsene. På grunn av at døde busker og trær som utgangspunkt er fredet mot skade og ødeleggelse (§ 3 nr. 1) ønsker de et generelt unntak om å kunne "fjerne fra stranden trevirke, tang eller tare mv. som blir skylt på land, eller grener som faller ned fra trær i nærheten". Videre ber de om at det generelle unntaket for "hogst av furu og fjerning av furuplanter" i § 4 nr. 5, utvides til også å gjelde "Fjerning av nærmere beskrevet vegetasjon som ikke er ønskelig i naturområdet". Begrunnelsen er at annen vegetasjon kan gjøre sitt inntog og senere bli til ulempe. Grunneierne mener også at det i § 5 bør kunne søkes om unntak for motorferdsel ved frakt av materialer til hyttene ved bygging og frakt av trevirke til brenning. Videre mener de fortsatt at det er urimelig at naturreservatet på Bjørum/Porter og Corwins eiendommer er betraktelig bredere enn ved de andre eiendommene.

Advokat Jens Mundal har på vegne av grunneiere også uttalt seg i brev av 29. april 2005. Det bes om at alle brygger holdes utenfor verneplanen da transporten til hyttene skjer via båt. Videre påpekes det at direktoratets adgang til å regulere ferdsel innebærer stor usikkerhet for hytteeierne, som er avhengige av ferdsel til strandområdet. Det bes om at bestemmelsen strykes eller at det tas inn en bestemmelse om at ferdsel ikke kan forbys eller reguleres overfor grunneiere.

Norsk Ornitologisk Forening, Avdeling Telemark mener at brenning av kvist etc på stranda er i strid med verneformålet. De mener praksisen fører til unødig slitasje på vegetasjonen, og at selve bål plassene legger beslag på deler av arealet som en ønsker å verne. Videre mener NOF at deler av plantematerialet som brennes på stranda i dag hentes dit utenfor det foreslåtte verneområdet. NOF viser til at området helt klart har behov for skjøtsel, men at dette må og bør ivaretas på en mest mulig skånsom måte av Statens naturoppsyn. De mener også at behovet for skjøtsel ikke er større enn at det lar seg gjøre å ta ut plantematerialet fra landsida. NOF er fortsatt imot å tillate kjøring på stranda i for-

bindelse med båtøptak uten nærmere vilkår, f. eks. sette en øvre vektgrense for traktorer o.a. i eventuelle dispensasjoner, slik at ikke vegetasjonen skades unødig.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til at fredningsformålet både er sandkystvegetasjonen og sandstranden med sine sjeldne arter. Fjerning av tang og tare kan påvirke disse verdiene, og direktoratet tilrår derfor ikke å ha et generelt unntak for dette slik grunneierne ber om. Rammene for skjøtsel bør fastsettes i en skjøtelsplan som kan utarbeides med hjemmel i § 7. Det samme gjelder behov for fjerning av annen vegetasjon enn furu dersom det på sikt blir behov for dette. Direktoratet støtter grunneierne i at det også må kunne søkes om frakt av byggematerialer til hyttene. Derimot mener direktoratet at frakt av trevirke til brenning av kvist og annet materiale ikke kan være av større omfang og ikke skjer over lengre avstand enn at dette kan gjøres uten bruk av motorferdsel. Direktoratet viser ellers til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Direktoratet har også vurdert merknadene i brev av 29. april 2005 fra advokat Mundal. Direktoratet mener at bryggene ikke bør tas ut av verneforslaget. Bredden på verneområdet gjenspeiler at området har en sjelden sandkystvegetasjon med tilhørende sandstrand. Selv om verneformålet i stor grad er knyttet til "land", har en her sett på sandstranda med flo- og fjæresonen som ett system. Dette gjøres også i verneområder med tilsvarende verneformål og er helt vanlig. Det var derfor ikke aktuelt å bruke midlere høyvannslinje som grense mot sjø (dvs. grenselinja mellom land og sjø på ØK-kart). Alle bryggene stikker også "ut av" verneområdet, slik at vernet ikke vil hindre en eventuell forlengelse av dem.

Grunneierne ønsker heller ikke at direktoratet skal kunne regulere ferdsele, jf. bestemmelsen i forskriften om at: *"Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av naturreservatet."* Direktoratet viser til at dette er en generell bestemmelse, jf. naturvernloven § 22. Bestemmelsen er tatt med i forskriften av opplysende karakter. Muligheten til å regulere ferdsele i verneområder etter naturvernloven er delegert til direktoratet og gjelder uansett hva som står i verneforskriften. Det er derfor ingen grunn til å fjerne den eller endre på ordlyden.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet har i forskriften § 5 tilføyd en bestemmelse om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til "oppføring av nye anlegg for Kystverket". Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

Nr. 25. Brattøykollen naturreservat i Kragerø kommune (106 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av lite

påvirket, gammel ask-eikeskog på rasmark, grovvokst furu og en sjelden og artsrik karplanteflora med en av landets største bestander av den sjeldne arten buskvikke. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området har "urørt natur", "særsilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplanen: Båndlagt til friluftsmål (skjærgårdspark), skravur som område som skal båndlegges etter naturvernloven. RPR: Strandsone.

Høringsuttalelser

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: "Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".

Skjærgårdstjenesten i Telemark peker på at lokaliteten er en del av Skjærgårdsparken i Kragerø. De viser til at området ble sikret pga. friluftsjnteresser, og det bør derfor tas hensyn til dette under utforming av vernebestemmelser. Skjærgårdstjenesten mener at beiterett må opprettholdes.

UiO, Biologisk institutt er skeptisk til tillatelse til vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

Fylkesmannens kommentarer

Det er ingen negative uttalelser til forslaget. Når det gjelder forholdet til friluftsjnteressene, mener fylkesmannen at dette i hovedsak er ivaretatt i forslaget til verneforskrift, da det kun er større arrangementer som er forbudt, jf. § 3 nr 5. Av hensyn til verneverdiene finner fylkesmannen det nødvendig å opprettholde forbudet mot bålbrekking og bruk av grill i denne delen av friluftsområdet. Når det gjelder uttalelsen om at beiterett må opprettholdes, viser fylkesmannen til § 5 nr 4 i høringsforslaget. Av hensyn til de botaniske verneverdiene er det nødvendig å ha kontroll på eventuell beiting. Fylkesmannen vil for øvrig bemerke at verneforslaget omfatter under halvparten av skjærgårdsparkarealet på Brattøy, slik at det er mulig å beite på tilstøtende områder. Når det gjelder skepsisen mot tillatelse til vedlikehold av eksisterende anlegg, gjelder dette kun fortøyningsbolter for båt på tre steder. Fylkesmannen kan ikke se at fortsatt vedlikehold av disse vil representere en trussel mot verneverdiene. De har derimot betydning for friluftslivet i området, og fylkesmannen mener derfor at bestemmelsen bør opprettholdes.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Brattøykollen naturreservat i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Nr. 26. Storkollen naturreservat i Kragerø kommune (47 daa)

Verneverdier og hjemmelsgrunnlag

Formålet med fredningen er å bevare et naturområde med sitt biologiske mangfold i form av spesielle naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av en artsrik og sjelden flora med et usedvanlig stort antall trua og sårbare sopparter. På denne bakgrunn foreslås området fredet i medhold av naturvernloven § 8. Det vises til at området "utgjør spesiell naturtype", " har særskilt vitenskapelig betydning" og at det "skiller seg ut ved sin egenart".

Planstatus

Kommuneplan: Vist som område som skal båndlegges.

Reguleringsplan: Området dekkes for det meste av reguleringsplan for "Lindvikskollen", vedtatt i 2001. Reguleringsformålene er henholdsvis spesialområde bevaring nøkkelbiotoper, spesialområde bevaring gruver, spesialområde friluftsområde og fareområde radonstråling, samt områder for boliger, veg og pumpestasjon (se under kommentarer).

Høringsuttalelser

Kragerø kommune, samfunnssektoren uttaler følgende: " *Kragerø kommune har vedtatt arealdelen i kommuneplanen i oktober 2003. I denne planen var de foreslåtte naturområdene for vern lagt inn i planen på plankartet. Videre var de også listet opp under "oversikt over Naturområder (NO)" med undertekst "områder som skal båndlegges". ... Alle forslagene til områder for vern har altså vært politisk behandlet gjennom kommuneplanens arealdel og vedtatt i denne planen. Kragerø kommune har ingen øvrige merknader til verneforslaget".*

Fylkesmannens kommentarer

Det er ingen negative uttalelser til forslaget. Fylkesmannen oppdaget imidlertid etter den lokale høringen at den foreslåtte avgrensingen i nordvestre del av området var i konflikt med områdene for boliger, veg og pumpestasjon i reguleringsplanen. Dette var ikke intensjonen, og må skyldes dårlig og vanskelig sammenlignbart kartgrunnlag. Reguleringsplanen ble i sin tid endret før vedtak for å ivareta de dokumenterte verneverdiene. Fylkesmannen har nå, i samråd med kommunen, endret grenseforslaget med utgangspunkt i det digitale reguleringsplankartet i målestokk 1:1000, slik at konflikten unngås. Endringen berører ikke verneverdiene, i det reguleringsbestemmelsene fortsatt vil gjelde i den minimale delen av spesialområde nøkkelbiotoper som faller utenfor det nye grenseforslaget.

Fylkesmannen anbefaler opprettelse av Storkollen naturreservat med den grenseendringen som er omtalt ovenfor, og for øvrig i samsvar med høringsforslaget.

Direktoratets kommentarer

Direktoratet viser til kommentarene i kapitlet om generelle merknader og støtter for øvrig fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementets kommentarer

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

Miljøverndepartementet

t i l r å r

Forskrifter om Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1-26).